

Uždaroji akcinė bendrovė „RENDU“. Juridinių asmenų registras, kodas 304953547,
Respublikos g. 44, LT-35173, Panevėžys. Mob. tel.: 8 610 23453, el. p.: info@rendu.lt

DUOMENYS APIE PROJEKTUOTOJĄ	UAB “RENDU“; Į.K. 304953547; RESPUBLIKOS 44, PANEVĖŽYS; TEL.(8 45) 581875 ; PROJEKTO VADOVĖ RENATA SKEMUNDRIENĖ; atestato Nr.16508; išduotas 2018-04-09, galioja iki 2023-04-09; mob. tel. 8-612-22801 ; el. paštas renata@panprojektas.lt
PROJEKTUOJAMO OBJEKTO DUOMENYS	ONUŠKIS (Unik. objekto kodas unik.Nr.17099) TRAKŲ R. SAV., ONUŠKIS ŽEMĖS SKLYPAS KAD. Nr.7950/0005:414
TVARKYBOS DARBŲ PROJEKTO PAVADINIMAS	ONUŠKIO AIKŠTĖS (UNIK. KODAS 17099) TRAKŲ RAJ. SAV., ONUŠKIO SEN., ONUŠKIO MST., TVARKYBOS DARBŲ (REMONTO) PROJEKTAS
STATINIO PROJEKTO PAVADINIMAS (kai tvarkybos darbų projektas rengiamas kaip sudėtinė statinio projekto dalis)	SUSISIEKIMO KOMUNIKACIJŲ (ONUŠKIO AIKŠTĖS UNIK.NR.17099) INŽINERINIŲ TINKLŲ, KITOS PASKIRTIES INŽINERINIŲ STATINIŲ TRAKŲ R. SAV., ONUŠKYJE STATYBOS PROJEKTAS
STATYTOJAS (UŽSAKOVAS)	TRAKŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS ADMINISTRACIJA, VYTAUTO G.33, TRAKAI
PROJEKTO ETAPAS, LAIDA	TVARKYBOS DARBO PROJEKTAS (TvDP), 0 LAIDA

UAB „PANPROJEKTAS“	Direktorė	E. Klimavičienė		
	PV	R.Skemundrienė	Atestato Nr.16508	
	NKPA spec. atestatas	R.Skemundrienė	spec. atestatas Nr. 0479	

2024 m. gegužės mėn.

Uždaroji akcinė bendrovė „RENDU“. Juridinių asmenų registras, kodas 304953547,
Respublikos g. 44, LT-35173, Panevėžys. Mob. tel.: 8 610 23453, el. p.: info@rendu.lt

PAVELDOSAUGOS DALIES BYLOS TEKSTINIŲ DOKUMENTŲ IR BRĖŽINIŲ ŽINIARAŠTIS

BYLOS ŽYMUO:	R/0052-00-TvDP-SP			
STATINIO PAVADINIMAS:	ONUŠKIO AIKŠTĖS (UNIK. KODAS 17099) TRAKŲ RAJ. SAV., ONUŠKIO SEN., ONUŠKIO MST., TVARKYBOS DARBŲ (REMONTA) PROJEKTAS			
Dokumento žymuo	Lapų skaičius	Laida	Dokumento pavadinimas	Pastabos
R/0052-00-TvDP-SP ANTRAŠTINIS	1	0	Antraštinis lapas	
R/0052-00-TvDP-SP.DŽ	1	0	Bylos tekstinių dokumentų ir brėžinių žiniaraštis	
R/0052-00-TvDP-SP.AR	20	0	Aiškinamasis raštas	
R/0052-00-TvDP-SP.DMSŽ	2	0	Darbų ir medžiagų sąnaudų žiniaraštis	
R/0052-00-TvDP-SP.Spec.R	8	0	Specialieji reikalavimai	
			BRĖŽINIAI	
R/0052-00-TvDP-SP.B-1	1	0	Sklypo planas M1:500	
R/0052-00-TvDP-SP.B-1	1	0	Sklypo nužymėjimo ir dangų planas M1:500	
R/0052-00-TvDP-SP.B-3	1	0	Sklypo aukščių planas M:500	
R/0052-00-TvDP-SP.B-4	1	0	Aikštės ir kelio skersinės dangos pjūvis 1-1	
			PRIEDAI	
	9	0	Projektavimo užduotis	
	52	0	Onušio aikštės (17099) archeologinių žvalgymų 2022 m. ataskaita	
	37	0	K. Petrausko aikštės Trakų raj. sav., Onušio sen., Onušio mst., (u.k. Kultūros vertybių registre 17099) istoriniai-urbanistiniai tyrimai ir jų apibendrinimas	
	2	0	Atestatai	

AIŠKINAMASIS RAŠTAS
PROJEKTINIAI PASIŪLYMAI
1. BENDRIEJI DUOMENYS

Projekto pavadinimas: Onuškio aikštės (unik. kodas 17099) Trakų raj. sav., Onuškio sen., Onuškio mst., tvarkybos darbų (remonto) projektas

Kompleksas: Onuškis (Unik. objekto kodas unik.Nr.17099);

Statytojas: Trakų rajono savivaldybės administracija, Vytauto g.33, Trakai;

Statinio vieta: Trakų raj. sav., Onuškio sen., Onuškio mst..

Pagrindinė tikslinė žemės sklypo naudojimo paskirtis – kita.

Naudojimo būdas – Bendro naudojimo (miestų, miestelių ir kaimų ar savivaldybių bendro naudojimo) teritorijos

Žemės sklypo unikalus Nr. 4400-3737-6532

Žemės sklypo plotas- 7030 m².

Tvarkybos darbų rūšis: remontas, tvarkybos darbų planavimas ir projektavimas.

Statinio kategorija: Ypatingas statinys.

Projekto rengimo etapas: Projektiniai pasiūlymai (PP).

Projektuotojai: UAB „Rendu“, Respublikos g. 44, Panevėžys. Projekto vadovė Renata Skemundrienė, atestato Nr. 16508; NKPAspec. Atestato Nr. 0479; tel. 8-45-581875; el. paštas: info@rendu.lt

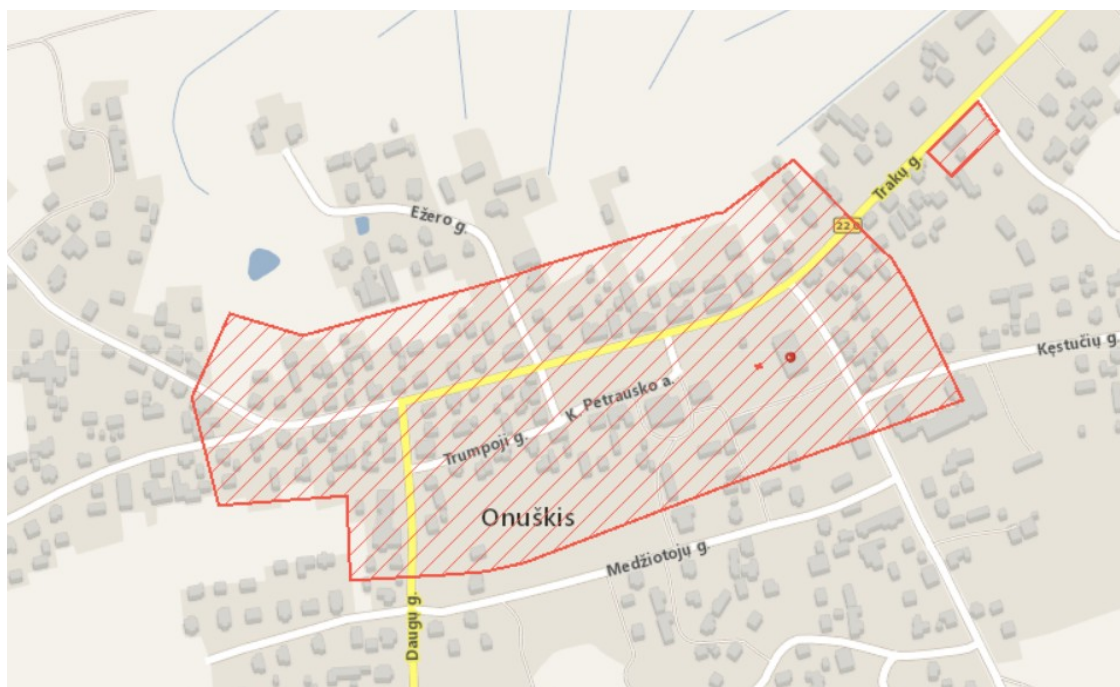
0	2024	Leidimui, konkursui ir statybai				
LAIDA	DATA	LAIDOS STATUSAS, KEITIMO PRIEŽASTIS (JEI TAIKOMA)				
KVAL. PATV. DOK. NR.	RENDU Uždaroji akcinė bendrovė „RENDU“. Juridinių asmenų registras, kodas 304953547, Respublikos g. 44, LT-35173, Panevėžys. Mob. tel.: 8 610 23453, el. p.: info@rendu.lt			STATINIO PROJEKTO PAVADINIMAS		
				Onuškio aikštės (unik. kodas 17099) Trakų raj. sav., Onuškio sen., Onuškio mst., tvarkybos darbų (remonto) projektas		
16508/0479	PV	Renata Skemundrienė		STATINIO NUMERIS IR PAVADINIMAS		
A100	A PDV	Elvyra Klimavičienė		Susisiekimo komunikacijos(8.) Inžineriniai tinklai (9.) Kitos paskirties inžineriniai statiniai (12.)		
				DOKUMENTO PAVADINIMAS	Laida	
					0	
					Aiškinamasis raštas	
LT	STATYTOJAS IR (ARBA) UŽSAKOVAS Trakų rajono savivaldybės administracija			DOKUMENTO ŽYMUO R/0052-00-TvDP-SP.AR	Lapas	Lapų
					1	19

2. PROJEKTO RENGIMO DOKUMENTAI

1. Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymas
2. PTR 3.04.01:2014 „Leidimų atlikti tvarkybos darbus išdavimo taisyklės“
3. PTR 3.02.01:2014 „Tvarkybos darbų projektavimo sąlygų išdavimo taisyklės“
4. PTR 3.08.01: 2013 „Tvarkybos darbų rūšys“
5. PTR 2.13.01:2011 „Archeologinio paveldo tvarkyba“
6. PTR 3.05.01:2005 „Nekilnojamojo kultūros paveldo objektų tvarkybos darbų priėmimo taisyklės“
7. PTR 3.03.01:2005 „Nekilnojamojo kultūros paveldo statinio tvarkomųjų statybos darbų projekto ar tvarkomųjų paveldosaugos darbų projekto paveldosaugos (specialiosios) ekspertizės atlikimo taisyklės“
8. PTR 3.02.01:2005 „Tvarkomųjų paveldosaugos darbų projektavimo sąlygų (laikinių apsaugos reglamentų) išdavimo taisyklės“
9. PTR 2.02.03:2007 „Akmens mūro ir natūralaus akmens, plytų mūro paveldo tvarkyba“
10. PTR 3.06.01:2014 „Kultūros paveldo tvarkybos darbų projektų rengimo taisyklės“
11. PTR 3.04.01:2005 „Leidimų atlikti tvarkomuosius paveldosaugos darbus išdavimo taisyklės“
12. PTR 1.01.01:2005 „Paveldo tvarkybos reglamentų rengimo taisyklės“ ir paveldo tvarkybos reglamentų sąrašas
13. PTR 4.01.01:2007 „Nekilnojamojo kultūros paveldo ardomųjų tyrimų ir projektavimo dokumentacijos rengimo darbų sąnaudų normatyvai“
14. STR 1.01.08:2002 „Statinio statybos rūšys“
15. PTR 3.06.01:2014 „Kultūros paveldo tvarkybos darbų projektų rengimo taisyklės.“

3. KULTŪROS VERTYBIŲ REGISTRO VERTINGŲJŲ SAVYBIŲ APRAŠO DUOMENYS

K. Petrausko aikštė patenka į Onuškio (u.k. 17099) pagal nekilnojamųjų kultūros vertybių registrą teritoriją.

Pav. 1. Onuškio mst. KRV ribos-situacijos schema(ištrauka iš kvr.kpd.lt).

Žymuo: R/0052-00-TvDP-SP.AR	Lapas	Lapų	Laida
	2	19	0

Ištrauka iš Trakų rajono savivaldybės Bendrojo plano:

Rengiant projektą, vadovaujamas Trakų rajono savivaldybės Bendrojo planu, kuris yra patvirtintas Trakų rajono savivaldybės tarybos 2021-03-25 sprendimu Nr. S1E-59.

Rengiant vietovės lygmens kompleksinį teritorijų planavimo dokumentą užstatymo intensyvumo rodiklį negyvenamiesiems pastatams galima didinti 20 proc. urbanistinės integracijos centruose (Paluknys, Grendavė, Onuškis).

Senieji Trakai, Paluknys, Grendavė, Onuškis plėtojami kaip IV lygmens (a) kategorijos naujai formuojami savivaldybės lokaliniai centrai ir to paties lygmens turizmo ir rekreacijos aptarnavimo centrai, su bendrojo turizmo, sportinės ir poilsio gamtoje rekreacijos centrų specializacijomis. Šių centrų plėtojimo galimybės nurodomos atitinkamai Nr. 84; 81; 96; 90 KTZ privalomuosiuose teritorijos naudojimo reikalavimuose.

Trakų rajono savivaldybės teritorijoje numatomi vystytini turizmo ir rekreacijos aptarnavimo centrai: nacionalinės svarbos - Trakai; regioninės svarbos - Aukštadvaris; vietinės (lokalinės svarbos) - Dusmenys, Onuškis, Grendavė, Rūdiškės, Paluknys, Bražuolė, Lentvaris.

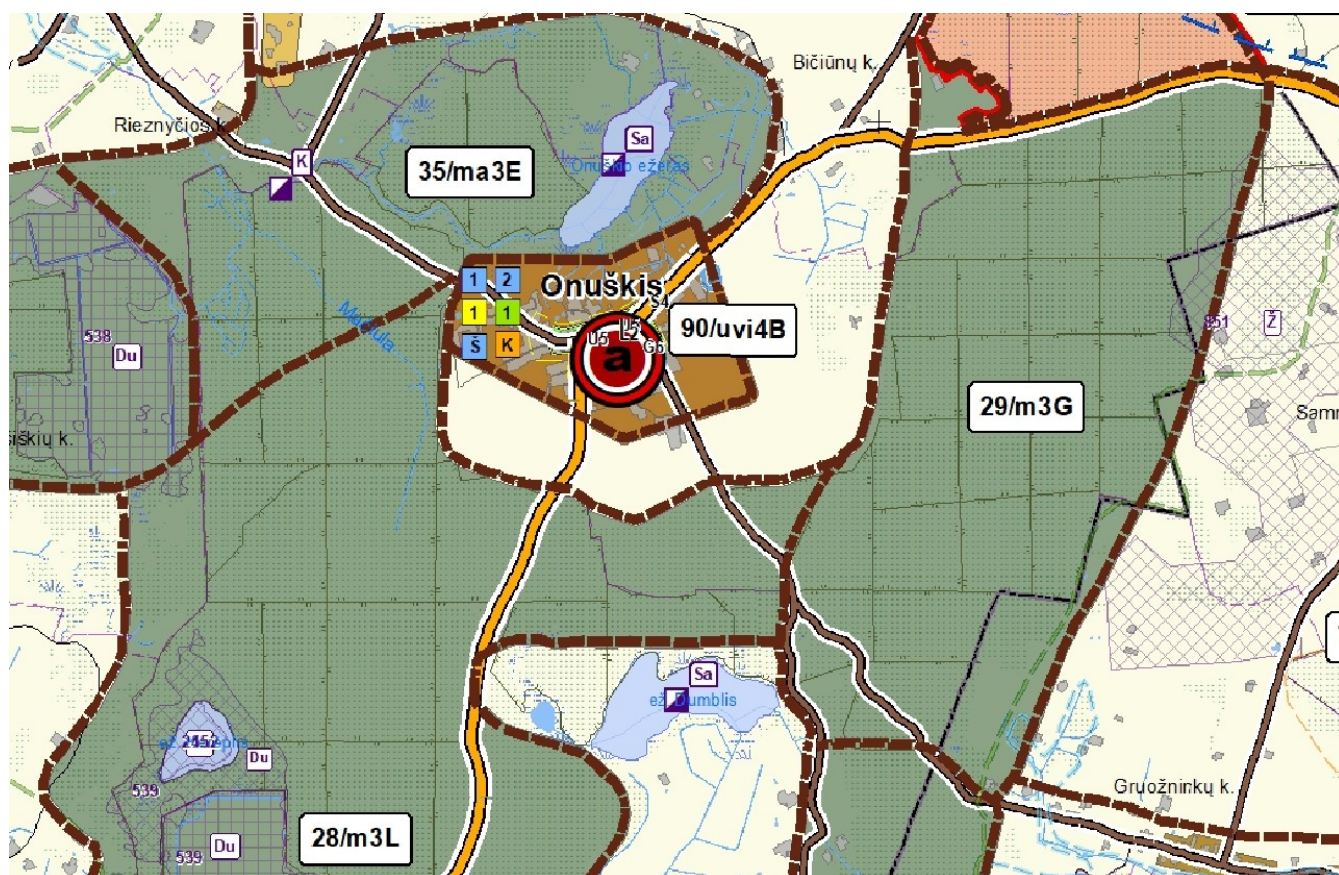
5.1. lentelė. Gyventojų skaičiaus pokytis

	Gyventojų skaičius		Gyventojų skaičiaus pokytis	
	2001 m.	2011 m.	gyv.	proc.
Lietuvos Respublika	3 483 972	3 043 429	-440 543	-12,64
Trakų rajonas	37 376	34 411	-2 965	-7,93
Trakai	5 725	4933	-792	-13,83
Lentvaris	11 773	11105	-668	-5,67
Rūdiškės	2 559	2300	-259	-10,12
Aukštadvaris	1 031	977	-54	-5,24
Onuškis	584	519	-65	-11,13

PRIVALOMIEJI TERITORIJOS NAUDOJIMO REIKALAVIMAI

Funkcinės zonos pavadinimas ir indeksas erdvinio duomenų specifikacijoje	Kraštovaizdžio tvarkymo zonos numeris brėžinyje	Kraštovaizdžio tvarkymo zonos indeksas brėžinyje	Kraštovaizdžio tvarkymo zonos plotas (ha)	Galimos pagrindinės žemės naudojimo paskirtys	Galimi žemės naudojimo būdai	Nustatomi dydžiai BP pažymėtos kraštovaizdžio zonomis										Prioritetinis urbanizuotos/uzstatytos ir urbanizuojamos/uzstatomos teritorijos plėtojimo būdas							Papildomi reikalavimai		Privalomieji tekstiniai reikalavimai konkrečiose KTZ
						Galimas kraštovaizdžio tvarkymo zonos žemėnaudos struktūros pokytis (+ %) nuo zonos ploto			Užstatomųjų teritorijų tipas			Teritorijų užstatymo rodikliai				Saugojimas	Renovacija	Modernizavimas	Konversija	Nauja plėtra	Rezervuojama teritorija	Be esminių pokyčių	Atskiriųjų žemės plotas, % / kompaktiško, vienišo užstatymo teritorijai (ha)	Igyvendinimo prioritetai	
						Agrarinis naudmuo (ZU), %	Mieškų naudmuo (MU), %	Užstatomųjų teritorijų (URBO) naudmuo, %	Kompaktiško užstatymo teritorijos	Vienišo užstatymo teritorijos	Taškinio užstatymo teritorijos	Užstatymo intensyvumas: sodjoms / kitoms negyv. pastatams / SRK	Formuojamo sklypo dydis ha: gyv. pastatams negyv. pastatams / SRK	Statinių aukštis (m): gyv. ir negyv. pastatams / SRK	Neužstatomos relikto formos (laipai).										
						7	8	9	10	11	12	13	14	15	16										
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26
Urbanizuotų ir numatomų urbanizuoti teritorijų zona (U, F)	89	umi4E	119	M, C; H; KT	M2,C2,H4,G1,G2,V;P;K;I 1,I2,B,R;E	0	38,1	14,2	+	+	+	≤ 0,3 / ≤ 0,6 / ≤ 0,8	≥ 0,15 / -- / --	≤ 10 / ≤ 12	≥ 20	-	-	-	-	+	-	-	≥ 15 / ≥ 1	1,3	41; 44; 46; 51
	90	uvi4B	176	M, C; H; KT	M2,C2,H4,G1,G2,V;P;K;I 1,I2,B,R;E	0	31,6	23,9	+	+	+	≤ 0,4 / ≤ 0,6 / ≤ 0,8	≥ 0,12 / -- / --	≤ 10 / ≤ 12	≥ 20	-	-	-	-	+	-	-	≥ 10 / ≥ 1	1,3	36; 41; 44; 47; 50; 51

Žymuo: R/0052-00-TvDP-SP.AR	Lapas	Lapų	Laida
	3	19	0

pav. 2 Ištrauka/fragmentas iš Trakų rajono bendrojo plano.

SUTARTINIAI ŽENKLAI

RIBOS

- Rajono riba
- Seniūnijos riba
- Miesto riba
- Kaimų riba
- Kraštovaizdžio tvarkymo zonos riba ir numeris brėžinyje

CENTRAI

URBANISTINĖS INTEGRACIJOS CENTRAI

- Trečio lygmens a kategorijos šalies pagrindinis lokalinis centras (plėtojamas esamo sav. centro pagrindu)
- Trečio lygmens b kategorijos šalies pagrindinis lokalinis centras (plėtojamas esamų mažų miestų pagrindu)
- Ketvirto lygmens a kategorijos savivaldybės lokalinis centras (plėtojamas esamų miestelių ir kaimų pagrindu)
- Kiti urbanistiniai centrai

Žymuo: R/0052-00-TvDP-SP.AR	Lapas	Lapų	Laida
	4	19	0

FUNKCINĖS ZONOS

Urbanizuotų ir urbanizuojamų teritorijų funkcinės zonos

- Planuojama kompaktiško užstatymo gyvenamoji zona
- Esama vientiso užstatymo gyvenamoji zona
- Planuojama vientiso užstatymo gyvenamoji zona
- Pramonės ir sandėliavimo zona

Neurbanizuotų ir neurbanizuojamų teritorijų funkcinės zonos

- Žemės ūkio teritorijų zona
- Miškų ir miškingų teritorijų zona
- Vandenių zona
- Konservacinės teritorijos zona

SAUGOMI OBJEKTAI IR TERITORIJOS

- Valstybiniai parkai
- Saugoma teritorija ir eksplikacijos numeris
- NATURA 2000 teritorijos ir eksplikacijos numeris
- Potencialios Europos ekologinio tinklo NATURA 2000 paukščių apsaugai svarbios teritorijos - Paluknio pievų preliminarios ribos
- Gamtos paveldo objektai ir eksplikacijos numeris
- Nekilnojamojo kultūros paveldo objektas ir eksplikacijos numeris
- Nekilnojamojo kultūros paveldo objekto teritorijos riba ir eksplikacijos numeris
- Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos zona

PAVELDO AREALŲ SANKAUPŲ ZONOS

- Nacionalinio lygmens arealų sankaujų zona
- Regioninio lygmens arealų sankaujų zona
- Savivaldybės lygmens arealų sankaujų zona

SOCIALINĖ INFRASTRUKTŪRA

Švietimo įstaigos

- Ikiimokyklinio ugdymo įstaiga
- Bendrojo lavinimo įstaiga
- Profesinio ugdymo įstaiga
- Papildomo ugdymo įstaiga
- Siūloma švietimo įstaiga

Kultūros įstaigos

- Kultūros centras
- Siūloma kultūros įstaiga

Socialinės įstaigos

- Stacionari socialinė įstaiga
- Siūloma socialinė įstaiga

Sveikatos priežiūros įstaigos

- Antrinės sveikatos priežiūros įstaiga
- Ambulatorinė sveikatos priežiūros įstaiga

GAMTINIO KARKASO SUDĖTINĖS DALYS

Geoekologinės takoskyros

- Tarptautinės svarbos
- Regioninės svarbos

Migracijos koridoriai

- Nacionalinės svarbos
- Regioninės svarbos
- Vietinės svarbos

Vidinio stabilizavimo arealai

Žymuo: R/0052-00-TvDP-SP.AR	Lapas	Lapų	Laida
	5	19	0

PAVELDOSAUGINĖ DALIS

Onušio miestelis yra vietovė, įrašyta į Kultūros vertybių registrą (unikalus kodas kultūros vertybių registre 17099). Jos vertingosios savybės - gatvių tinklas, aikštės planas ir tūrinė erdvinė kompozicija, kapitalinio užstatymo fragmentai, miestelio panorama. Istoriniai tyrimai buvo atliekami remiantis archyviniais šaltiniais – rašytiniais dokumentais ir archyvuose saugoma kartografinė medžiaga, taip pat – publikuota medžiaga, istorinėmis fotografijomis. Remiantis kartografinė medžiaga, atlikta aikštės ir jos aplinkoje esančių gatvių tinkle susiformavimo istorinės raidos analizė, išnagrinėta aikštės ir aplinkinių gatvių užstatymo struktūra ir jos kitimas istorijos bėgyje („K. Petrausko aikštės Trakų raj. sav., Onušio sen., Onušio mst., (u.k. Kultūros vertybių registre 17099) istoriniai-urbanistiniai tyrimai ir jų apibendrinimas“, rengė Indrė Baliulytė 2023 m. vasario 1 d.).

1. K. Petrausko aikštė dab. ortofoto žemėlapyje¹

Onušio aikštė išgrįsta lauko rieduliais 1936-1938 metais. Grindžiant aikštę, buvo įrengti šaligatviai, pasodinta medelių. Tai buvo veiksmai, kurie buvo vykdomi visoje Lietuvoje, siekiant pagerinti miestų ir miestelių vaizdą, pritaikyti patogesniai gyvenimui. Aplink aikštę susiformavęs užstatymas – XX a. pirmosios pusės (išskyrus bažnyčią). Tai daugiausia vieno, rečiau – dviejų aukštų mediniai gyvenamieji pastatai, su pirmajame aukšte buvusiomis prekybinėmis ar gamybinėmis patalpomis. Aikštė buvo svarbi miestelio gyvenime – čia vyko pagrindiniai prekybiniai susibūrimai: kiekvieną savaitę – turgus ir 6 prekymečiai per metus.

Miestelio gatvių tinklas, aikštės planas ir jos tūrinė erdvinė kompozicija, užstatymo fragmentai, viso miestelio panorama liudija apie senųjų laikų svarbą. Čia vyko turgus, apie aikštę mediniuose namuose kūrėsi ir smulkia prekyba vertėsi žydai.

Turgaus aikštė Onuškyje galėjo atsirasti jau XVI a. pabaigoje. Aikštės forma nuo XVI a. pasikeitė nedaug. Aikštės perimetru išsirikiavę namai – vieno- dviejų aukštų, mediniai. Mūrinė tik bažnyčia, buvę parapijos namai (dab. slaugos ligoninė) ir XX a. antroje pusėje pastatytas parduotuvės pastatas. Pastatas buvo derinamas prie parapijos namų raudonų plytų mūro, tačiau šioje vietoje buvo suardytas istorinis valdų suskirstymas – čia į vieną didelę buvo sujungtos kelios buvusios miestelėnų valdos.

Žymuo:	Lapas	Lapų	Laida
	R/0052-00-TvDP-SP.AR	6	19

Aikštės kraštinių užstatymas, ėmė formuotis pastačius aikštės dominante tapusią bažnyčią XIX a. 3 deš. Aikštės užstatymas ir danga galutinai susiformavo XX a. pirmojoje pusėje Aikštės pakraščiuose – jos perimetru - esantys želdynai suformuoti po Antrojo pasaulinio karo. Aikštės istorinį urbanistinį vaizdą formuoja medinė vieno-dviejų aukštų miestelio pastatų architektūra, lauko akmenų grindinys bei palei bažnyčią esančios želdinių grupės. Lauko akmenų grindinys, kuris buvo įrengtas XX a. 4 deš. pabaigoje, užima bene didžiausią grįstą išlikusį plotą Lietuvoje. Grindinys buvo klojamas, atsižvelgiant į to laikotarpio ekonomines sąlygas, t.y. įrengti tašytų akmenų grindinį kainavo daug brangiau. Vis dėlto, net tarpukaryje buvo daug abejonių dėl lauko akmenų grindinių patogumo gyventojams.

3.1. APRAŠYMAS KULTŪROS VERTYBIŲ REGISTRE

Onuškis

Aprašymas

- **Unikalus objekto kodas**
17099
- **Pilnas pavadinimas**
Onuškis
- **Adresas**
Trakų rajono sav., Onuškio sen., Onuškio mstl.,
- **Įregistravimo registre data**
1993-12-07
- **Statusas**
Registrinis
- **Rūšis**
Nekilnojamas
- **Teritorijos**
 - **KVR objektas:** 146013.77 kv. m
- **Vertybė pagal sandarą**
Vietovė
- **Seni kodai**
 - **Nr. Lietuvos Respublikos kultūros paminklų sąrašė:** UV30
- **Vertingosios savybės (vertybės sudėtis, apimtis, vertingos dalys ir elementai)**
Gatvių tinklas, aikštės planas ir tūrinė erdvinė kompozicija, kapitalinio užstatymo fragmentai, miestelio panorama
- **Dokumentai**
 1. Lietuvos TSR Kultūros ministerijos kolegijos nutarimas; 1969-01-27; Nr. Nr. 37/16;
 2. Apie nekilnojamojo daikto (ND) buvimą NKV teritorijoje arba jų apsaugos zonoje; 2010-04-09; Nr: 04-03; [Pranešimas](#)
 3. Apie nekilnojamojo daikto (ND) buvimą NKV teritorijoje arba jų apsaugos zonoje; 2010-04-09; Nr: 04-04; [Pranešimas](#)
 4. Apie nekilnojamojo daikto (ND) buvimą NKV teritorijoje arba jų apsaugos zonoje; 2012-11-22; Nr: 11-87; [Pranešimas](#)
- **Šaltiniai ir medžiagos**
 - 1. Lietuvos TSR kultūros paminklų sąrašas, V., 1973, p. 438 2. Lietuvos Respublikos istorijos ir kultūros paminklų sąrašas, V., 1993, p. 268

Žymuo: R/0052-00-TvDP-SP.AR	Lapas	Lapų	Laida
	7	19	0

1

2

3

TRUMPA ISTORINĖ APŽVALGA

Onušio gyvenvietė paminėta kai Žygimantas Senasis savo arklininkui J. Kuncevičiui (Koncevičiui) dovanojo Onušio dvarą Trakų vaivadijoje¹. 1524 m. Žygimantas Senasis tam pačiam J. Kuncevičiui suteikė privilegiją kurti miestelį, rengti turgus ir laikyti karčiamas. Kelyje į Trakus besiformuojanti gyvenvietė pradžioje buvo linijinio plano. Pirmą kartą miestelis LDK žemėlapyje pažymėtas 1613 m. Tačiau jis neišsiskyrė nei savo dydžiu, nei reikšme. Gali būti, kad XVI a. II pusėje susidarius turgaus aikštei atsirado ir kelios gatvės, tačiau apie miestelio raidą ir ūkinį gyvenimą informacijos nedaug. Keitėsi dvaro ir miestelio valdytojai. 1777 m. pirmą kartą paminėta mokykla, kurioje buvo 3 vaikai. Tuomet parapijoje gyveno 1219 žmonių. XIX a. Onušio dvaro, kuriam priklausė besikuriantis miestelis, planuose pastatai žymimi tik aplink turgaus aikštę. Aikštė buvusi trapezijos formos su netaisyklingos formos prieaikšte priešais bažnyčią. 1846 m. Onuškyje buvo 8 valstiečių ir 4 laisvų žmonių šeimos.

Žymuo: R/0052-00-TvDP-SP.AR	Lapas	Lapų	Laida
	8	19	0

Pastarieji visi buvo amatininkai. Žydų nebuvo. Apie prekybą miestelyje neužsimenama². 1863 m. už dalyvavimą sukilime iš Onušio savininko K. Šetkevičiaus buvo konfiskuota nuosavybė ir 1867 m. dvaras su miesteliu dovanotas vienam iš 1863 m. sukilimo malšintojų generolui grafui Aleksejui Olsufjevui³. Miestelis pradėjo atsigauti, pradėjo rinktis turgūs, kurtis krautuvėlės. Žymūs miestelio tvarkymo darbai prasidėjo tik po I Pasaulinio karo. Buvo ne tik nugriauti sunykę pastatai, bet pastatyta keletas naujų, pvz. nauja klebonija, dabar Onušio pirminės sveikatos priežiūros centras, 1936 m. pradėta grįsti Onušio turgaus aikštė, o 1938 m. pradėta grįsti ir Kauno g., dabar K. Petrausko, tačiau darbai nebuvo baigti. Juos nutraukė prasidėjęs II Pasaulinis karas. Dabartinį vaizdą miestelis įgijo jau po karo.

3.2. TVARKYBOS DARBŲ RŪŠYS IR JŲ PASIRINKIMO KONCEPCIJA

Išanalizavus ir išnagrinėjus kultūros vertybių registro pateiktus kultūros paveldo departamento surinktus duomenis apie objektą, bei atlikus natūrinius žvalgomouosius tyrimus, sudaryta objekto vertingųjų savybių apžvalga (žr. 2.3. - objekto vertingųjų savybių apžvalga pateikiama lentelėje). Jos metu trumpai įvertinta kiekvieno paveldo sauginio objekto dalies, ar dalių esama būklė ir priimti sprendimai objekto sutvarkymui. Tokiu būdu buvo nustatytos šios **Tvarkybos darbų rūšis**: remontas.

Remiantis, kiekvieno nagrinėjamo objekto, esančio komplekse atliktais archeologiniais, istoriniais tyrimais-pagrįstos tvarkybos darbų rūšys.

3.2.1. TRUMPA ARCHEOLOGINIŲ TYRIMŲ APŽVALGA

Planuojamoje tvarkyti teritorijoje buvo atlikti šie archeologiniai tyrimai:

Onuškis (unikalus kodas kultūros vertybių registre 17099), Žvalgomųjų archeologinių tyrimų ataskaita, 2022 metai.

Archeologinių tyrimų pobūdžio pasirinkimo pagrindimas (planas Nr. 1): statybos darbai yra planuojami vykdyti aikštės pakraščiuose ir prieaištės teritorijoje. Informacijos apie kultūrinį sluoksnį nėra, tad numatoma atlikti žvalgomouosius archeologinius tyrimus kurių metu, planuojamų darbų zonose, bus ištirta iki įžemio 11 šurfų 1,0x1,0 m dydžio, t. y. 11,0 m² plotas.

ARCHEOLOGINIŲ TYRIMŲ SUVESTINIS PLANAS

PLANAS NR. 1

Žemėlapis sukurtas www.heritage.lt svetainėje

Sutartiniai ženklai

Kultūros paveldo objektai ir teritorijos:

● Kultūros paveldo objektai

□ Kultūros paveldo objektų ir vietovių teritorijos

— planuojamų statybos darbų zona

■ planuojamų šurfų vieta

1 : 2 000

50

4

pav. 3 Archeologinių tyrimų suvestinis planas.

Žymuo: R/0052-00-TvDP-SP.AR	Lapas	Lapų	Laida
	9	19	0

Tyrimų tikslas: nustatyti kultūrinio sluoksnio buvimo faktą, storį, stratigrafiją, chronologiją ir jį ištirti šurfo vietoje. Po tyrimų bus parengtos rekomendacijos dėl tyrimų statybos darbų etape.

Tyrimų atlikimo laikas: 2022 m. birželio 15 d. – birželio 30 d.

Išvada: 2022 m. žvalgomieji archeologiniai tyrimai atlikti 2022 m. birželio mėn. buvo atlikti archeologiniai tyrimai Onušio (u. k. 17099) miestelyje, esančios senosios turgaus aikštės ir jos aplinkos teritorijoje, Onušio sen., Trakų r sav., prieš pradedant jos projektavimo ir tvarkymo darbus.

Tyrimų metu turgaus aikštės ir jos pieaikštės, esančios šalia Onušio Šv. Apaštalų Pilypo ir Jokūbo bažnyčios teritorijos, rastas 0,35-0,45 m storio kultūrinis sluoksnis. Šurfuose Nr. 1-4 ir 11 šiame sluoksnyje išsiskyrė 0,1-0,2 m storio archeologinio sluoksnio horizontas su XVI-XVII a. radiniais. Šurfe Nr. 11, tirtame aikštės ŠV pakraštyje rastos liekanos, spėjama, dviejų laikotarpių statinių pamatų. Viršutinis fragmentas galėtų būti datuojamas XIX-XX a. pr., o apatinis –XVI-XVII a. Dėl mažos tyrimų apimties tikslesnės informacijos apie rastas liekanas pateikti negalima. Prieaištės teritorijoje tirtuose šurfuose Nr. 6-8 archeologinio sluoksnio nerasta.

Fiksacinė ir kita tyrimų metu bei rengiant tyrimų ataskaitą sukaupta medžiaga saugoma asmeniniame tyrimų autorės archyve.

Tyrimų metu rasti radiniai ir tyrimų ataskaita bus perduota į Trakų istorijos muziejų.

Paveldosauginiai reikalavimai:

Turgaus aikštės teritorijoje remontuojamo grindinio vietoje darbus galima vykdyti iki 0,2 m gylio be archeologinių tyrimų. Tuo atveju, jei planuojami darbai formuojant storesnę remontuojamo aikštės grindinio sankasą, turi būti atliekami archeologiniai žvalgymai kurių metu archeologas nustatys reikalingų tyrimų vietas, apimtis ir pobūdį. Rekomenduojama atlikti detaliuosius archeologinius tyrimus. Tokia pati rekomendacija galioja ir nuvažiavimų nuo turgaus aikštės į sklypus vietose.

Turgaus aikštės ŠV pakraštyje, planuojamo atitvaro nuo K. Petrausko g. vietoje (šurfai Nr. 10, 11), priklausomai nuo atitvaro konstrukcijos, būtina atlikti detaliuosius archeologinius tyrimus visoje atkarpoje arba tyrimus jos stulpų pamatų vietose. Tyrimų vietas, apimtis ir pobūdį nustatys archeologas atsižvelgdamas į pateiktus projektinius sprendinius.

Turgaus aikštės PR pakraštyje (šurfai Nr. 2-4) įrengiant požeminius elektros tinklus trasos vietoje būtina atlikti detaliuosius archeologinius tyrimus arba tinklus įrengti uždaru kryptinio gręžimo būdu archeologinius tyrimus atliekant technologinių prieduobių vietose. Šalutinės gatvės, esančios aikštės ŠV pakraštyje, šalia Onušio sveikatos priežiūros centro, rekonstrukcijos metu vykdyti archeologinius žvalgymus. Turgaus aikštės prieaikštės, šalia Onušio Šv. Apaštalų Pilypo ir Jokūbo bažnyčios, teritorijoje įrengiant pėsčiųjų takus archeologiniai tyrimai nereikalingi.

Žymuo: R/0052-00-TvDP-SP.AR	Lapas	Lapų	Laida
	10	19	0

3.3. OBJEKTO VERTINGŲJŲ SAVYBIŲ APŽVALGA PATEIKIAMA LENTELĖJE

<i>VERTYBĖS</i>	<i>FOTOFIKSACIJOS</i>	<i>VERTINGŲJŲ STATINIO SAVYBIŲ AKTUALUMAS REMONTUOJAMAM OBJEKTUI IR SAUGOMAI TERITORIJAI</i>	<i>ESAMA BŪKLĖ</i>	<i>NUMATOMI TVARKYBOS DARBAI</i>
1.	Onuškis (17099);			
Vertingosios savybės Gatvių tinklas, aikštės planas ir tūrinė erdvinė kompozicija, kapitalinio užstatymo fragmentai, miestelio panorama		Turgaus aikštė Onuškyje galėjo atsirasti jau XVI a. pabaigoje. Aikštės forma nuo XVI a. pasikeitė nedaug. Aikštės perimetru išsirikiavę namai – vieno- dviejų aukštų, mediniai. Aikštės kraštinių užstatymas, ėmė formotis pastačius aikštės dominante tapusią bažnyčią XIX a. 3 deš. Aikštės užstatymas ir danga galutinai susiformavo XX a. pirmojoje pusėje Aikštės pakraščiuose – jos perimetru - esantys želdynai suformuoti po Antrojo pasaulinio karo. Objekto reikšmingumo lygmuo -Registrinis. 	Turgaus aikštės akmeninis grindinys kartu su tako atkarpa iki bažnyčios šventoriaus vartų yra gerai išlikęs. Jis išardytas tik aikštės ŠR pakraštyje, matyt, į Onušcio sveikatos priežiūros centrą, įsikūrusį buvusioje klebonijoje, įrengiant komunikacijas. Aikštės PR pakraštyje yra orinė elektros linija ir pakloti požeminiai elektros tinklai su komercinės apskaitos spintomis sklypuose. Aikštės viduryje stovi šulinys, kuris yra nenaudojamas (užpiltas). Aikštės ŠR gale suformuotas skveras, prieaikštė, su šv. Roko stogastulpiu, apsodintas medžiais ir jo plote auga šienaujama pieva.	Planuojama tvarkyti teritorija 9000 m². Numatoma remontuoti miestelio turgaus aikštės akmeninio grindinio dangą, perklojant esama grindinį, įrengti nuvažiavimus į sklypus ir į nuo aikštės atsišakančias gatveles. Turgaus aikštės ŠR gale esančio skvero šalia Onušcio Šv. Apaštalų Pilypo ir Jokūbo bažnyčios, prieaikštės, teritorijoje įrengti pėsčiųjų takus.

Vykdam žemės judinimo darbus tvarkomoje teritorijoje vadovautis Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymo 9 straipsnio 3 dalimi, kurioje rašoma: „Jei atliekant statybos ar kitokius darbus aptinkama archeologinių radinių ar nekilnojamojo daikto vertingųjų savybių, valdytojai ar darbus atliekantys asmenys apie tai privalo pranešti savivaldybės paveldosaugos padaliniui, o šis informuoja Departamentą. Departamentas gali sustabdyti darbus 15 dienų. Per šį terminą jis kartu su savivaldybės paveldosaugos padaliniu turi patikrinti pranešimą ir priimti sprendimą inicijuoti ar neinicijuoti aptiktos nekilnojamosios kultūros vertybės įregistravimą, kultūros paveldo objekto skelbimą saugomu ar aptiktos vertingosios savybės atskleidimą ir apsaugos reikalavimų patikslinimą“.

Žymuo: R/0052-00-TvDP-SP.AR	Lapas	Lapų	Laida
	11	19	0

3.4. PAVELDOSAUGINIO OBJEKTO ONUŠKIS (17099) NUMATOMOS SAUGOTI VERTYBĖS IR PRITAIKOMI SPRENDINIAI

Onušio aikštė išgrįsta lauko rieduliais 1936-1938 metais. Grindžiant aikštę, buvo įrengti šaligatviai, pasodinta medelių. Tai buvo veiksmai, kurie buvo vykdomi visoje Lietuvoje, siekiant pagerinti miestų ir miestelių vaizdą, pritaikyti patogesniam gyvenimui. Aplink aikštę susiformavęs užstatymas – XX a. pirmosios pusės (išskyrus bažnyčią). Tai daugiausia vieno, rečiau – dviejų aukštų mediniai gyvenamieji pastatai, su pirmajame aukšte buvusiomis prekybinėmis ar gamybinėmis patalpomis. Aikštė buvo svarbi miestelio gyvenime – čia vyko pagrindiniai prekybiniai susibūrimai: kiekvieną savaitę – turgūs ir 6 prekymečiai per metus. Miestelyje visi pastatai buvo mediniai, dažniausiai vieno aukšto, rečiau – dviejų. 1936 m. pastatyta raudonų plytų klebonija. Pastate 1944 - 1952 m. veikė Onušio valsčiaus NKVD-MGB poskyris.

1. 1942 m. tikrosios būklės plano fragmentas

pav. 4 Ištrauka iš istorinių urbanistinių tyrimų.

Žymuo: R/0052-00-TvDP-SP.AR	Lapas	Lapų	Laida
	12	19	0

Tvarkybos darbai:

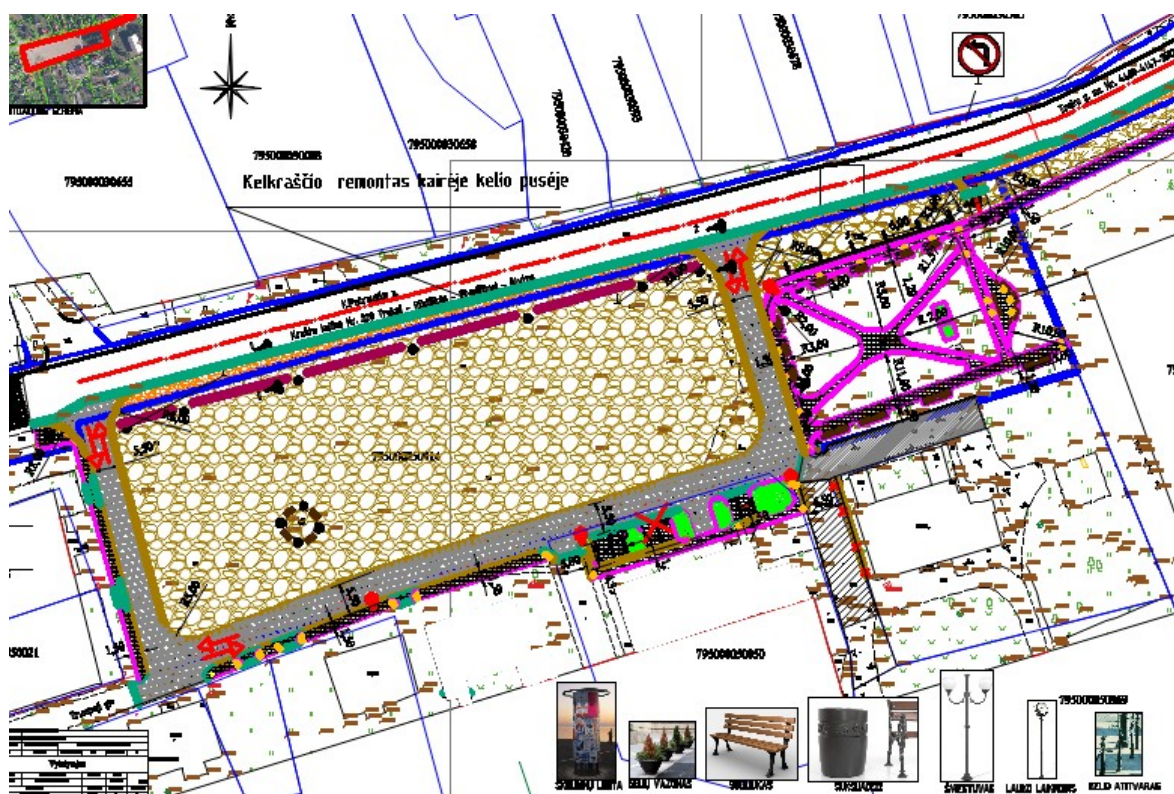
Projekte numatoma remontuoti miestelio turgaus aikštės akmeninio grindinio dangą, perklojant esama grindinį, įrengti nuvažiavimus į sklypus ir į nuo aikštės atsišakančias gatveles.

Esantys akmenys išardomi, sukraunami į rietuves, iškasama iškasa būsimai dangai, jos pagrindams.

Grindinys įrengiamas ant 20cm storio šalčiui atsparaus sauso sutankinto smėlio pasluoksnio, 15-20 cm storio hidraulinių rišikliais sustiprinto dolomitinės skaldos pagrindo. Viršutinis dangos sluoksnis – 16-24cm skersmens natūralūs akmenys smėlyje.

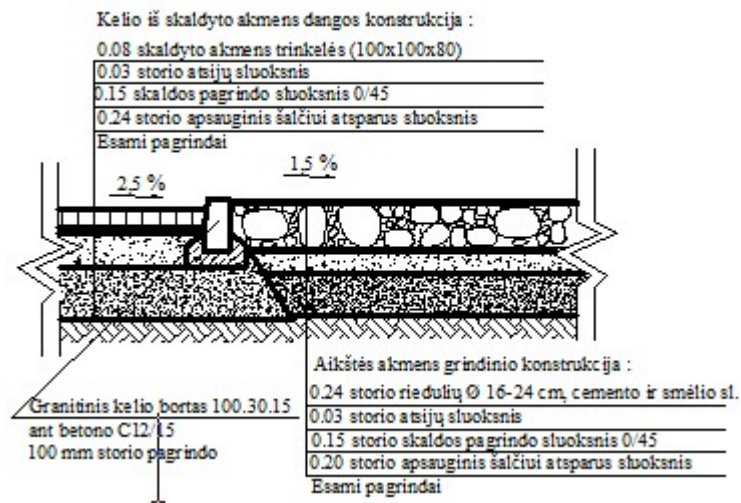
Gatvės važiuojamoji dalis nuo pėsčiųjų takų atribojama pjautu granito bortu. Bortas įrengiamas ant betoninio pagrindo.

Vykdamas žemės judinimo darbus tvarkomoje teritorijoje vadovautis Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymo 9 straipsnio 3 dalimi, kurioje rašoma: „Jei atliekant statybos ar kitokius darbus aptinkama archeologinių radinių ar nekilnojamojo daikto vertingųjų savybių, valdytojai ar darbus atliekantys asmenys apie tai privalo pranešti savivaldybės paveldosaugos padaliniui, o šis informuoja Departamentą. Departamentas gali sustabdyti darbus 15 dienų. Per šį terminą jis kartu su savivaldybės paveldosaugos padaliniu turi patikrinti pranešimą ir priimti sprendimą inicijuoti ar neinicijuoti aptiktos nekilnojamosios kultūros vertybės įregistravimą, kultūros paveldo objekto skelbimą saugomu ar aptiktos vertingosios savybės atskleidimą ir apsaugos reikalavimų patikslinimą“.

pav. 5 Aikštės plano brėžinys

Žymuo:	Lapas	Lapų	Laida
	13	19	0

pav. 6 Akmens grindinio įrengimo detalė

Tvarkomieji statybos darbai:

Aplink aikštę numatyta įrengti skaldytos akmens trinkelių dangos važiuojamąją kelio dalį, greta jos trinkelių dangą pėstiesiems. Šiaurinėje aikštės dalyje, greta krašto kelio 220, įrengiami atitvarai. Aikštėje prie esamo šulinio numatomas lauko laikrodis, suoliukai, vazonai gėlynams. Šulinį numatyta išvalyti nuo šiukšlių. Prie autobusų stovėjimo aiktelės numatyta nauja skelbimų lenta. Turgaus aikštės ŠR gale esančio skvero šalia Onušio Šv. Apaštalų Pilypo ir Jokūbo bažnyčios, prieaikštės, teritorijoje įrengti pėsčiųjų takus.

Mažoji architektūra:

Suoliukas

Šiukšliadėžė

Žymuo: R/0052-00-TvDP-SP.AR	Lapas	Lapų	Laida
	14	19	0

Šviestuvas

Laikrodis

Kelio atitvaras

Žymuo: R/0052-00-TvDP-SP.AR	Lapas	Lapų	Laida
	15	19	0

Gėlių vazonas

Skelbimų lenta

Žymuo: R/0052-00-TvDP-SP.AR	Lapas	Lapų	Laida
	16	19	0

3.5. ŽMONIŲ SU NEGALIA SPECIFINIŲ POREIKIŲ TENKINIMO SPRENDINIAI

Takai suprojektuoti taip, kad ŽN galėtų laisvai judėti. Takų plotis formuojamas 1,5 metrai. Pėsčiųjų tako išilginis nuolydis turi būti ne didesnis kaip 1:20 (5 %). Skersinis pėsčiųjų tako nuolydis ne didesnis kaip 1:30 (3,3%).

Pėsčiųjų takų, esančių pritaikytoje ŽN judėjimo trasoje, lygių skirtumai ir nelygumai neturi būti didesni kaip 20 mm. Dangos naudojamos neslidžios, natūralių medžiagų. Dangos iš plokščių ar plytelių turi būti lygios, siūlės tarp plytelių ne platesnės nei 15 mm. ŽN pritaikytose trasose ir zonose esančių grotų, dangčių ir pan. kiauřymės negali būti platesnės kaip 15mm.

Pėsčiųjų takuose prieš lygio ar krypties pasikeitimus bei kitomis kliūtimis turi būti įrengti STR 135p. nurodytų savybių įspėjamieji paviršiai.

ŽN judėjimo trasose įrengiami įspėjamieji paviršiai rekomenduojami tokio reljefo:

- lygiagrečių juostelių (4–5 mm aukščio, 20–25 mm pločio, išdėstytų kas 40–60 mm), skirto judėjimo kryptčiai ar krypties pasikeitimui pažymėti;
- apvalių kauburėlių (kauburėlių skersmuo 20–25 mm, aukštis 4–5 mm, atstumai tarp centrų 60 mm), skirto įspėti apie priekyje esančius aukščio pasikeitimus (laiptus arba pandusus).
- Nerūdijančio plieno taktilinių neregijų įspėjimo indikatorių. Taktilinės neregijų vedimo sistemos padeda žmonėms su regėjimo negalia be kitų žmonių pagalbos orientuotis ir saugiai įveikti jų kelyje esančias kliūtis.

Ši sistema gali būti plačiai naudojama gatvių sankryžose, pėsčiųjų perėjose, prekybos centruose, viešose įstaigose, traukinių stotyse, peronuose, autobusų stotyse bei stotelėse, oro uostuose. Standartų reikalavimus atitinkantys išmatavimai: Kauburėlio viršaus skersmuo - 25mm; Kauburėlio apačios skersmuo - 35mm; Storis - 4,5mm.

Pėsčiųjų takai, įrengti taip, kad ant jų nesikauptų vanduo.

Sklypo pietrytinėje pusėje suplanuotos automobilių stovėjimo vietos, viena iš jų B tipo skirta žmonėms su negalia.

Visi neįgalųjų naudojimui skirti statinio ir sklypo elementai turi atitikti STR 2.03.01:2019 „Statinių prieinamumas“ ir tarptautinį standartą ISO/FDIS 21542 reikavimus bei jų nuorodas kituose teisės aktuose.

3.6. PARENGIAMIEJI DARBAI

Prieš pradėdant dangos remonto darbus reikia išardyti esamą akmens grindinio dangą, sukrauti į tam skirtas vietas su tikslu perkloti grindinį. Demontuoti kitas esamas dangas, statybinio laužo liekanas patenkančias į darbų vykdymo zoną. Medžiagas: asfalto sutrupėjusius gabalus, plyteles, trinkeles, bortus grąžinti savininkams arba išvežti kaip statybines šiukšles.

4. DARBŲ VYKDYMAS

4.1. STATYBOS EIGA

Tvarkybos darbus galima suskirstyti į penkis etapus:

Pirmas etapas – esamų dangų ardymas;

Antras etapas – esamų pagrindų nuėmimas, sankasos formavimas iki projekcinio lygio;

Trečias etapas – pagrindų įrengimas;

Ketvirtas etapas – gazoninių, bordiūrų ir dangų įrengimas.

Žymuo: R/0052-00-TvDP-SP.AR	Lapas	Lapų	Laida
	17	19	0

4.2. TRANSPORTO EISMO ORGANIZAVIMAS STATYBOS METU

Tvarkybos darbų metu darbus organizuoti taip, kad būtų įmanomas patekimas prie tvarkomo paveldosauginio objekto iš visų pusių. Transporto eismo greitį būtina apriboti iki 20 km/h. Prieš darbų vykdymo zoną įrengti laikinus kelio ženklus, įspėjančius apie vykdomus darbus, bei laikiniais atitvarais aptverti darbų vykdymo vietas.

Pradedant tvarkybos darbus visi matmenys ir altitudės tikslinami darbų aikštelėje. Galima naudoti siūlomas arba analogiškas statybines medžiagas. Visos medžiagos turi atitikti LR sertifikavimo centro atitikties sertifikatus.

5. APLINKOS APSAUGA

Tvarkoma aikštelė turi būti aptverta laikina tvora. Statybiniai ir transporto mechanizmai turi būti techniškai tvarkingi. Tara, kurioje laikomi tepalai, degalai, skystos statybinės medžiagos ir cheminiai preparatai turi būti sandari, kad pastarieji nepatektų į gruntą. Betono ir skiedinio priėmimui ir gamybai turi būti įrengtos aikštelės su paklotu ir bortais.

Statybvietėje turi būti išrūšiuotos ir atskirai laikomos komunalinės, tinkamos perdirbti ir pakartotinai naudoti, pavojingos ir netinkamos perdirbti atliekos.

Statybinės atliekos tvarkomos vadovaujantis Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymu (Žin., 1998, Nr. 61- I726, 2002, IIR. 72-3016), statybinių atliekų tvarkymo taisyklėmis patvirtintomis Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2006m. gruodžio 29d. Įsakymu.Nr.01-637I, Atliekų tvarkymo taisyklėmis, Patvirtintomis Lietuvos

Respublikos aplinkos ministro 1999 m. liepos 14 d. įsakymu Nr. 217, „Dėl Atliekų tvarkymo taisyklių patvirtinimo“.

Atliekas naudoti ir šalinti šiose taisyklėse nenurodytais būdais draudžiama. Atliekų tvarkymo taisyklės nustato atliekų surinkimo, saugojimo, vežimo, naudojimo, šalinimo, apskaitos, identifikavimo, deklaravimo, rūšiavimo, ženklinimo tvarką. Statybvietėje turi būti išrūšiuotos ir atskirai laikinai laikomos susidarančios:

- komunalinės atliekos – maisto likučiai, tekstilės gaminiai, kitos buitinės ir kitokios atliekos, kurios savo pobūdžiu ar sudėtimi yra panašios į buitines atliekas;

- inertinės atliekos – betonas, plytos, keramika ir kitos atliekos, kuriose nevyksta jokie pastebimi fizikiniai, cheminiai ar biologiniai pokyčiai;

- perdirbti ir pakartotinai naudoti tinkamos atliekos, antrinės žaliavos – pakuotės, popierius, stiklas, plastikas ir kitos tiesiogiai perdirbti tinkamos atliekos ir (ar) perdirbti ar pakartotinai naudoti tinkamos iš atliekų gautos medžiagos;

- pavojingosios atliekos – tirpikliai, dažai, klijai, dervos, jų pakuotės ir kitos kenksmingos, degios, sprogstamosios, ėsdinančios, toksiškos, sukeliančios koroziją ar turinčios kitų savybių, galinčių neigiamai įtakoti aplinką ir žmonių sveikatą;

- netinkamos perdirbti atliekos (izoliacinės medžiagos, akmenų vata ir kt.).

Išrūšiuotos atliekos turi būti perduodamos įmonėms, turinčioms teisę tvarkyti tokias atliekas pagal sutartis dėl jų naudojimo ir šalinimo.“;

Statybvietėje gali būti atskiriama (išrūšiuojama) ir daugiau atliekų rūšių atsižvelgiant į statybos rūšis, jų apimtis ir atliekų tvarkymo galimybes.“;

Nepavojingos statybinės atliekos gali būti laikinai laikomos statybvietėje ne ilgiau kaip vienerius metus nuo jų susidarymo dienos, tačiau ne ilgiau kaip iki statybos darbų pabaigos. Pavojingos statybinės atliekos turi būti laikinai laikomos pagal Atliekų tvarkymo taisyklėse nustatytus reikalavimus ne ilgiau kaip 6 mėnesius nuo jų susidarymo, tačiau ne ilgiau kaip iki statybos darbų pabaigos taip, kad nekeltų pavojaus aplinkai ir žmonių sveikatai.“;

Asbesto turinčios statybinės atliekos statybvietėje turi būti tvarkomos pagal šių Taisyklių 24-26 punktuose nustatytus reikalavimus. Polichlorintų bifenilų ir polichlorintų terfenilų

Žymuo: R/0052-00-TvDP-SP.AR	Lapas	Lapų	Laida
	18	19	0

(toliau – PCB/PCT) turinčios statybinės atliekos statybvietėje turi būti surenkamos pagal Polichlorintų bifenilų ir polichlorintų terfenilų (PCB/PCT) tvarkymo taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2003 m. rugsėjo 26 d. įsakymu Nr. 473 „Dėl Polichlorintų bifenilų ir polichlorintų terfenilų (PCB/PCT) tvarkymo taisyklių patvirtinimo“, ir 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 850/2004 dėl patvariųjų organinių teršalų ir iš dalies keičiančio direktyvą 79/117/EEB, reikalavimus (OL 2004 L 158, p. 7-49).“;

Vadovaujantis Statybos techniniu reglamentu STR 1.11.01:2010 „Statybos užbaigimas“, patvirtintu Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2010 m. rugsėjo 28 d. įsakymu Nr. D1-828 „Dėl statybos techninio reglamento STR 1.11.01:2010 „Statybos užbaigimas“ patvirtinimo“, pripažįstant statinių tinkamu naudoti, statinių pripažinimo tinkamais naudoti komisijai turi būti pateikti dokumentai, įrodantys, kad statybinės atliekos buvo perduotos atliekų tvarkytojui, arba pateikta statytojo (užsakovo) pažyma apie neapdorotų statybinių atliekų sunaudojimą šių Taisyklių 4 punkte nurodytuose dokumentuose numatytais būdais.“;

Statybinių atliekų smulkinimui statybvietėje naudojama mobili įranga turi atitikti Statybos techniniame reglamente STR 2.01.08:2003 „Lauko sąlygomis naudojamos įrangos į aplinką skleidžiamo triukšmo valdymas“, patvirtintame Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2003 m. birželio 30 d. įsakymu Nr. 325 „Dėl STR 2.01.08:2003 „Lauko sąlygomis naudojamos įrangos į aplinką skleidžiamo triukšmo valdymas“ patvirtinimo“, nustatytus reikalavimus.“; Statybinių atliekų smulkinimą mobilia įranga statybvietėje gali vykdyti statybines atliekas tvarkančios įmonės, registruotos Atliekų tvarkytojų valstybės registre, vykdančios atliekų apskaitą ir teikiančios atliekų apskaitos ataskaitas pagal Atliekų tvarkymo taisyklėse ir Atliekų susidarymo ir tvarkymo apskaitos ir ataskaitų teikimo taisyklėse nustatytus reikalavimus.“; energijos gavybai – medienos atliekos, kurios neapdorotos medienos konservantais, nepadengtos gruntu ar dažais, kaip nustatyta dokumente „Atliekų deginimo aplinkosauginiai reikalavimai“, patvirtintame Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2002 m. gruodžio 31 d. įsakymu Nr. 699 „Dėl Atliekų deginimo aplinkosauginių reikalavimų patvirtinimo“.

Statinių, kurių konstrukcijose yra asbesto, rekonstravimo, griovimo, remonto, konstrukcijų ar asbesto pašalinimo darbai turi būti vykdomi pagal Darbo su asbestu nuostatus, patvirtintus Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro ir Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2004 m. liepos 16 d. įsakymu Nr. A1-184/V-546 „Dėl Darbo su asbestu nuostatų patvirtinimo“. Tokių statinių rekonstravimo, griovimo, remonto, konstrukcijų ar asbesto pašalinimo darbus gali vykdyti įmonės, atitinkančios Kompetencijos reikalavimų įmonėms, vykdančioms statinių, turinčių konstrukcijose asbesto, griovimo, jų konstrukcijų ar asbesto šalinimo darbus, apraše, patvirtintame Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2005 m. liepos 12 d. įsakymu Nr. A1-199 „Dėl Kompetencijos reikalavimų įmonėms, vykdančioms statinių, turinčių konstrukcijose asbesto, griovimo, jų konstrukcijų ar asbesto šalinimo darbus, aprašo tvirtinimo“, nustatytus reikalavimus.“;

Bendrosios pastabos

Projektiniai sprendiniai atitinka Projekto rengimo dokumentus, teritorijų planavimo dokumentus, esminius statinio ir statinio architektūros, aplinkos, kraštovaizdžio, nekilnojamųjų kultūros paveldo vertybių reikalavimus, trečiųjų asmenų interesų apsaugos reikalavimus.

Visi duodami medžiagų ir darbų kiekiai nėra galutiniai (orientaciniai). Derinant su projekto užsakovo, jie gali keistis. Naudoti tik kokybiškas ir ilgaamžes medžiagas. Galima naudoti ir analogiškas medžiagas. Visos medžiagos turi turėti LR sertifikavimo atitikties sertifikatus. Pradedant tvarkybos darbus, visi matmenys, altitudės tikslinamos vietoje.

Žymuo: R/0052-00-TvDP-SP.AR	Lapas	Lapų	Laida
	19	19	0

ORIENTACINIS DARBŲ IR MEDŽIAGŲ KIEKIŲ ŽINIARAŠTIS
SKLYPO PLANO DALIS

	Darbų pavadinimas	Žymuo (techn. spec. žymuo)	Mato vienetas	Kiekis
1.	PARUOŠIAMIEJI DARBAI			
1.1.	Aikštės esamų riedulių – akmens grindinio ardymas ir tinkamų atrinkimas remontuojamai aikštės dangai 4840+1294	SP.TS.2	m ²	6134
1.2.	II grupės grunto kasimas dangų loviui įrengti 0,4 m ³ kaušo talpos ekskavatoriais perkraunant į autosavivarčius transportavimas 5 km atstumu	SP.TS.4	m ³	2717
1.3.	Iškasų paviršiaus išlyginimas ir tankinimas mechanizuotu būdu, kai gruntas II grupės (0,20 m)	SP.TS.4	m ³	1240
1.4.	Esamų bortų išardymas ir išvežimas	SP.TS.2	m	302
2.	AIKŠTĖS AKMENS GRINDINIO (BRUKO) ĮRENGIMAS (4840m ²)			
2.1.	14 cm storio esami akmens rieduliai, cemento ir smėlio sluoksnis	SP.TS.5	m ³	407/271
2.2.	3 cm storio atsijų sluoksnis	SP.TS.5	m ³	145
2.3.	15 cm storio skaldos pagrindo sluoksnis fr.0/45	SP.TS.6	m ³	726
2.4.	20 cm storio apsauginis šalčiui atsparus sluoksnis (AŠAS)	SP.TS.6	m ³	968
3.	KELIO VAŽIUOJAMOSIO DALIES SKALDYTO AKMENS TINKELIŲ DANGOS ĮRENGIMAS 1130+76+71+17			
3.1.	10 cm storio skaldyto akmens trinkelės 10x10 cm	SP.TS.7	m ²	1294

0	2024	Statybos leidimui, konkursui ir statybai
LAIDA	DATA	LAIDOS STATUSAS, KEITIMO PRIEŽASTIS (JEI TAIKOMA)
KVAL. PATV. DOK. NR.	 Uždaroji akcinė bendrovė „RENDU“. Juridinių asmenų registras, kodas 304953547, Respublikos g. 44, LT-35173, Panevėžys. Mob. tel.: 8 610 23453, el. p.: info@rendu.lt	
16508	PV	Renata Skemundrienė
A 100	A PDV	Elvyra Klimavičienė
LT	STATYTOJAS IR (ARBA) UŽSAKOVAS TRAKŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS ADMINISTRACIJA	STATINIO PROJEKTO PAVADINIMAS Onuškio aikštės (Unik. kodas. 17099) Trakų raj. sav. Onuškio sen. Onuškio mst., tvarkybos darbų (remonto) projektas STATINIO NUMERIS IR PAVADINIMAS Susisieikimo komunikacijos (8.) Inžineriniai tinklai (9.) Kitos paskirties inžineriniai tinklai (12.) DOKUMENTO PAVADINIMAS Darbų ir medžiagų sąnaudų žiniaraštis Laida 0 DOKUMENTO ŽYMUO R/0052 – 00 – TvDP – SP.DMSZ Lapas 1 Lapų 2

	Darbų pavadinimas	Žymuo (techn. spec. žymuo)	Mato vienetas	Kiekis
3.2.	3 cm storio skaldos atsijų sluoksnis	SP.TS.6	m ²	1294
3.3.	15 cm storio skaldos pagrindo sluoksnis fr. 0/45	SP.TS.6	m ³	194
3.4.	24 cm storio apsauginis šalčiui atsparus sluoksnis (AŠAS)	SP.TS.6	m ³	311
	BORTŲ ĮRENGIMAS			
4.1.	Granito kelio bortų įrengimas ant betono pagrindo 100x30x15	SP.TS.8	m	328
4.2.	Granito lenkti kelio bortų įrengimas ant betono pagrindo 78x30x15	SP.TS.	m	70
4.3.	Pažemintų kelio betoninių bortų įrengimas ant betono pagrindo 100x22x15	SP.TS.8	m	94
4.4.	Betonas C12/15	SP.TS.8	m ³	30

1. BENDRIEJI NURODYMAI IR SPECIALIEJI REIKALAVIMAI

Projekto pavadinimas: Onušio aikštės (unik. kodas 17099) Trakų raj. sav., Onušio sen., Onušio mst., tvarkybos darbų (remonto) projektas

Kompleksas: Onuškis (Unik. objekto kodas unik.Nr.17099);

Statytojas: Trakų rajono savivaldybės administracija, Vytauto g.33, Trakai;

Statinio vieta: Trakų raj. sav., Onušio sen., Onušio mst..

Pagrindinė tikslinė žemės sklypo naudojimo paskirtis – kita.

Naudojimo būdas – Bendro naudojimo (miestų, miestelių ir kaimų ar savivaldybių bendro naudojimo) teritorijos

Žemės sklypo unikalus Nr. 4400-3737-6532

Žemės sklypo plotas- 7030 m².

Tvarkybos darbų rūšis: remontas, tvarkybos darbų planavimas ir projektavimas.

Statinio kategorija: Ypatingas statinys.

Projekto rengimo etapas: Projektiniai pasiūlymai (PP).

Projektuotojai: UAB „Rendu“, Laisvės a.18, Panevėžys.

Projekto vadovė Renata Skemundrienė, atestato Nr. 16508;

NKPAspec. Atestato Nr. 0479; tel. 8-45-581875;

el. paštas: info@rendu.lt

SPECIALIŲJŲ REIKALAVIMŲ TURINYS

1. BENDRIEJI REIKALAVIMAI

psl. 1

2. ARDOMO IR DEMONTAVIMO DARBAI

psl. 2

0	2024	Statybos leidimui, konkursui ir statybai			
LAIDA	DATA	LAIDOS STATUSAS, KEITIMO PRIEŽASTIS (JEI TAIKOMA)			
KVAL. PATV. DOK. NR.	 Uždaroji akcinė bendrovė „RENDU“. Juridinių asmenų registras, kodas 304953547, Respublikos g. 44, LT-35173, Panevėžys. Mob. tel.: 8 610 23453, el. p.: info@rendu.lt			STATINIO PROJEKTO PAVADINIMAS Onušio aikštės (Unik. kodas 17099) Trakų raj. sav. Onušio sen. Onušio mst., tvarkybos darbų (remonto) projektas	
				STATINIO NUMERIS IR PAVADINIMAS Susisiekimo komunikacijos (8.) Inžineriniai tinklai (9.) Kitos paskirties inžineriniai tinklai (12.)	
16508	PV	Renata Skemundrienė		DOKUMENTO PAVADINIMAS Specialieji reikalavimai	Laida
A 100	A PDV	Elvyra Klimavičienė			0
LT	STATYTOJAS IR (ARBA) UŽSAKOVAS TRAKŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS ADMINISTRACIJA			DOKUMENTO ŽYMUO R/0052 – 00 – TvDP – SP.Spec.R	Lapas
					Lapų
					18

3. PARUOŠIAMIEJI DARBAI	psl. 2-3
4. ŽEMĖS DARBAI	psl. 3
5. BRUKO GRINDINIO ĮRENGIMAS	psl. 3
6. NESURIŠTŲ MINERALINIŲ MEDŽIAGŲ SLUOKSNAI	psl. 4
7. BETONINIŲ TRINKELIŲ DANGOS ĮRENGIMAS	psl. 4-5
8. BORTŲ ĮRENGIMAS	psl. 6
9. MAŽOJI ARCHITEKTŪRA	psl.6-7
10. DARBŲ SAUGA	psl. 7-8

2. ARDYO IR DEMONTAVIMO DARBAI

Konstrukcijų išmontavimas ir ardymas turi būti atliekamas etapais pagal vykdomų darbų eigą. Išmontavimo darbų etapus, terminus ir laiką Rangovas turi iš anksto suderinti su Užsakovu ir Inžinieriumi bei gauti jų leidimą šių darbų vykdymui. Vykdamas išmontavimo ir ardymo darbus turi būti: laikomasi saugaus darbo normatyvų reikalavimų vadovaujantis Lietuvoje galiojančiais norminiu dokumentu DT 5-00 Saugos ir sveikatos taisyklės statyboje. Vieta, į kurią metamos šiukšlės turi būti aptverta. Transporto ir pėsčiųjų judėjimo keliai, priėjimai prie darbo vietų turi būti valomi ir tinkamai prižiūrimi, nepažeistos neardomos konstrukcijos ir elementai (stiprumas, pastovumas, forma ir apdaila).

Išmontuodamas ir išardydamas esamas konstrukcijas ir elementus Rangovas privalo kartu išmontuoti ir visus jų tvirtinimo, sandarinimo ir apdailos elementus, pašalinti visas paviršiaus (apdailos) medžiagas netinkamas pagal naują projektą, o esamus paviršius tinkamai paruošti. Naudoti darbo technologijas ir įrankius, keliančius kuo mažiau dulkių. Garantuoti statyb vietės paviršiaus nusausinimą ir lietaus vandens nuvedimą, apsaugoti statyb vietę nuo pavojingo požeminių vandenių poveikio, pavasario polaidžio ir kt. Teisingu darbų organizavimu apsaugoti aplinką ir sumažinti triukšmą, pagal statyb vietės ypatumus ir statybos darbų pobūdį atlikti visus kitus paruošiamuosius darbus. Pabaigus darbus, Rangovas turi pašalinti visas medžiagas ir šiukšles, išvalyti purvą. Visi aptaškymai ar nuvarvėjimai turi būti pašalinti visais įmanomais būdais. Pastatai ir statiniai turi būti palikti švarūs.

3. PARUOŠIAMIEJI DARBAI

Atliekant darbus Rangovas turi naudoti tinkamus statybos metodus, kad būtų užtikrintas vandens nuleidimas iš statyb vietės. Potvynių ir liūčių vanduo turi būti tuoj pat nuleistas iš statyb vietės, kad būtų išvengta pylimams ir kitoms konstrukcijoms naudojamo grunto savybių pablogėjimo ar kitos žalos. Jei žala padaryta dėl Rangovo kaltės, jis turi atlyginti visus nuostolius.

Žymuo: R/0052 – 00 – TvDP – SP.Spec.R	Lapas	Lapų	Laida
	2	8	0

Rangovas iš statybvietsės turi pašalinti atliekas, kad šios medžiagos nepatektų į aikštę ir kelio važiuojamąją dalį. Pašalintos atliekos turi būti sandėliuojamas šiam tikslui skirtose vietose.

Iki statybos darbų pradžios statybos aikštelėje reikia pradėti žemės kasimą tik po to, kai bus nuimtas reikalinga sluoksnis ir atliktas žemės paviršiaus planiravimas.

4. ŽEMĖS DARBAI

Prieš grindimo bei dangos tiesimo darbus turi būti suformuoti nuolydžiai ir lygūs paviršiai, kurie turi būti nuvalyti nuo akmenų, purvo, tinkamos formos ir sutankinti volu į vienodą ir tolygų paviršių. Baigto paviršiaus konstrukcija turi būti be įdubų, banguotumo, nelygumų, įvairių atliekų ir kitų defektų ir tikslaus profilio, tolygi ir horizontali.

Kasant duobes, turi būti numatytos techninės priemonės greta esančių statinių pastovumui išsaugoti. Užterštas gruntas pašalinamas gamtosaugai nepavojingu būdu, pagal galiojančias gamtosaugines taisykles. Prieš pradedant šalinti užterštas atliekas ar užterštą neleistinos koncentracijos teršalais gruntą, būtina suderinti su atitinkamomis žinybomis pašalinimo arba nukenksminimo planą.

Lovyje gruntas iškasamas pagal dangų konstrukcijų storius. Dangų pagrindas turi būti įrengtas lovyje. Grunto lovio planiravimas turi būti atliktas taip, kad faktiškai aukščiau neturi nukrypti nuo projektinių aukščių daugiau kaip $\pm 5,0$ cm. Matuojant lygumą, plyšiai po 4 m ilgio linijuote neturi būti didesni kaip 3,0 cm. Skersiniai nuolydžiai neturi nukrypti daugiau kaip $\pm 0,5\%$; pločiai - ne daugiau kaip ± 10 cm.

medžių lajų neturi būti pašalintas. Jeigu dirvožemis vėl bus naudojamas apželdinimui, šlaitų sutvirtinimui ir dirvos rekultivacijai, tai galioja šie nurodymai :

- dirvožemis neturi būti užterštas statybos atliekomis, metalu, stiklu, šlaku, pelenais, plastmasėmis, naftos produktais, cheminėmis medžiagomis, ilgai pūvančiomis augalų liekanomis;

- jeigu dirvožemis bus naudojamas vėliau, jis turi būti sukrautas šalia aikštelės (atskirai nuo kitų gruntų) ir pagal galimybes sandėliuojamas krūvose. Be to, per jį negalima važinėti arba

5. BRUKO GRINDINIO ĮRENGIMAS

Esantys akmenys išardomi, sukraunami į rietuves, iškasama iškasa būsimai dangai, jos pagrindams.

Grindinys įrengiamas ant 20 cm storio šalčiui atsparaus sauso sutankinto smėlio pasluoksnio, 15 cm storio hidrauliniiais rišikliais sustiprinto skaldos pagrindo. Viršutinis dangos sluoksnis –riedulių diam 16-24cm, cemento ir smėlio sluoksnis ant 3 cm skaldos atsijų. Aikštė apribojama pjautu granito bortu. Deformacijos modulis pirmiesiems dviems sluoksniams – $E_{v2}=100\text{MN/m}^2$. Sluoksnio deformacijos

Žymuo: R/0052 - 00 - TvDP - SP.Spec.R	Lapas	Lapų	Laida
	3	8	0

modulis $E_{v2}=45\text{MN/m}^2$. Natūralių akmenų techniniai parametrai neribojami. Akmenų dangos viršutiniame sluoksnyje - 60%, cemento ir smėlio sluoksnyje - 40%.

6. NESURIŠTŲ MINERALINIŲ MEDŽIAGŲ SLUOKSNIAI

Po visomis dangomis rengiamas apsauginis šalčiui atsparus sluoksnis (AŠAS). AŠAS sluoksniui įrengti naudojami nesurištųjų mineralinių medžiagų mišiniai pagal IT SBR 19 reikalavimus mišinių granulimetriniai sudėčiai. Pralaidumas vandeniui, nustatytas pagal LST CEN ISO/TS 17892-11 turi būti ne mažesnis kaip $1,0 \times 10^{-5}$ m/s.

Įrengtame sluoksnyje mineralinių dulkių ($<0,063$ mm) dalis neturi viršyti 5% mišinio masės. Sutankinto viršutinės dalies (24 cm storio) DPr turi būti ne mažesnis kaip 103%, o apatinės dalies sutankinimo rodiklis – ne mažesnis kaip 100%.

Skaldos pagrindo sluoksniams (SPS) įrengti naudojamas nesurištųjų mineralinių medžiagų mišinys, kuriam pagal IT SBR 19 nustatomi reikalavimai granulimetriniai sudėčiai. Pėsčiųjų takams įrengto pagrindo sluoksnio deformacijos modulis E_{v2} turi būti ne mažesnis kaip 100 MPa. Nesurištųjų mineralinių medžiagų ir gruntų pagrindo sluoksniai turi būti rengiami laikantis IT SBR 19 reikalavimų. Jei pagrindo sluoksniai klojami po žiemos ant žemės sankasos, kuri buvo neuždengta, tai ji turi būti vėl sutankinta, ją priima Techninės priežiūros inžinierius ir pakartotinai paimami pavyzdžiai sutankinimo rodikliui nustatyti. Ant sušalusios sankasos neturi būti klojami jokie sluoksniai.

Pagrindo sluoksnį turi priimti Techninės priežiūros inžinierius. Sluoksnis klojamas tik ant nepažeisto, lygaus ir švaraus paviršiaus, pašalinant bet kokį purvą, molį, užšalusį gruntą ar kitus nereikalingus likučius nuo prieš tai vykusios statybos ar remonto darbų. Pažeisti ar nelygūs paviršiai turi būti remontuojami, sutankinant išlyginamąjį sluoksnį iš tos pačios medžiagos.

Atitinkamas standartas bei techninis dokumentas nurodo kiekvieno sluoksnio paviršiaus apdorojimo ir apsaugos metodus bei apimtis. Techninės priežiūros inžinierius turi patvirtinti bet kokį leidžiamą eismą pabaigtu pagrindo sluoksniu. Jei statybinio transporto eismas pagrindo sluoksniais per daug užsitęsia arba jei tokie sluoksniai žiemos periodo metu paliekami neuždengti, tai prieš darbų atnaujinimą sluoksnius būtina iš naujo patikrinti ir išbandyti. Bet kokius defektus ir nelygumus remontuoja Rangovas.

Nesurištieji mineralinių medžiagų mišiniai turi būti taip tolygiai paskleidžiami, kad jie neišsiskirstytų atskiromis frakcijomis. Kiekvienam sluoksniui naudojamas nesurištasis mineralinių medžiagų mišinys turi būti tinkamo drėgnio, visame plote tolygiai paskleidžiamas ir vienodai sutankinamas. Atliktų darbų kontrolė ir darbų priėmimas turi atitikti IT SBR 19 reikalavimus.

7. BETONINIŲ TRINKELIŲ DANGOS ĮRENGIMAS

Pagrindiniai normatyviniai dokumentai ir taisyklės nuorodos:

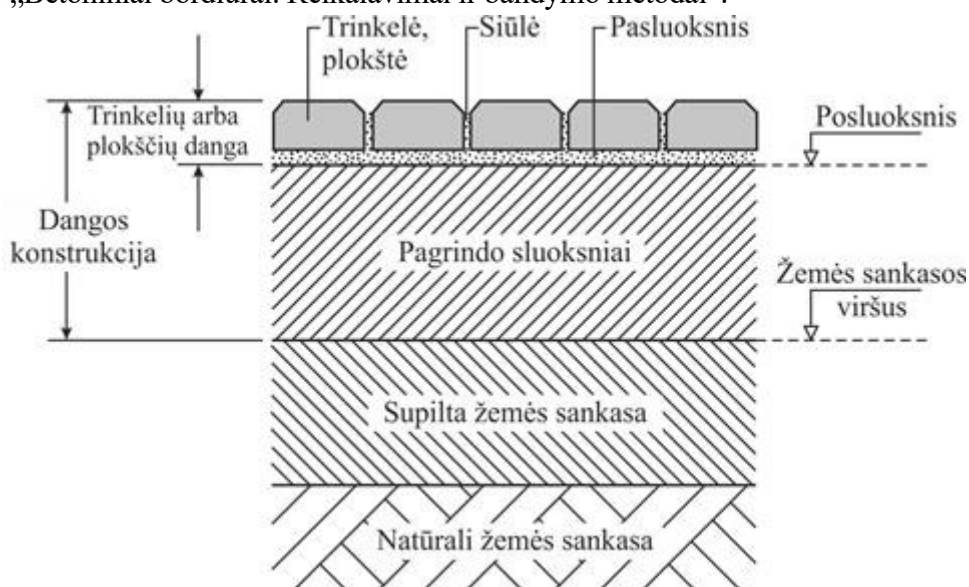
Žymuo: R/0052 – 00 – TvDP – SP.Spec.R	Lapas	Lapų	Laida
	4	8	0

„Automobilių kelių dangos konstrukcijos iš trinkelų ir plokščių įrengimo taisyklės IT TRINKELĖS 14“;

„Automobilių kelių trinkelų, plokščių ir kitų medžiagų techninių reikalavimų aprašą TRA TRINKELĖS 14“;

LST EN 1338 „Betoninės grindinio trinkelės. Reikalavimai ir bandymo metodai“;

LST EN 1340 „Betoniniai bordiūrai. Reikalavimai ir bandymo metodai“.

Pav. Trinkelų dangos konstrukcijos pavyzdinė struktūra

Gruntas po trinkelų dangos konstrukcija turi būti sutankintas, tačiau ne per daug, nes jis turi praleisti vandenį. Teisingai išklotos grindinio trinkelės viena su kita tamptai susiję. Trinkelės veikianti apkrova perduodama grindinio pagrindu, todėl grindinio kokybė priklauso nuo pagrindo kokybės. Pagrindas klojamas ant sutankinto grunto.

Pagrindo 26 cm sluoksnis po skaldyto akmens trinkelų dangos įrengiamas iš smėlio, 15 cm skaldos fr. 0/45 pagrindo sluoksnio. Pagrindas turi būti tinkamai sutankintas. Po to įrengiamas išlyginamasis 3 cm storio cemento – smėlio mišinio pasluoksnis ir ant jo įrengiamas 8 cm storioskaldyto akmens trinkelų danga. Klojant dangą būtina išlaikyti tarp trinkelų 3-5 mm pločio tarpus. Siūlės labai svarbios dangų statiskumui. Tarpai tarp siūlių užpildomi paklotui naudota medžiaga – dolomitinėmis atsijomis. Kai tarpai tarp gretimų trinkelų yra didesni kaip 1 cm, jie užpildomi atpjautomis pagal tarpo dydį trinkelėmis. Skaldytų akmens trinkelų dangos parametrai 16x16 cm, klojami paprastuoju būdu – lygiagrečiai viena kitai, t.y. lygiomis linijomis ir viena šalia kitos. Paklotą po danga reikia įrengti taip, kad prieš lyginant trinkelės būtų pakilusios virš reikiamo aukščio maždaug 1 cm. Paklotas netankinamas, per jį negalima vaikščioti. Trinkelų dangos paviršiaus skersinis nuolydis neturėtų viršyti 2,5 %.

Žymuo: R/0052 - 00 - TvDP - SP.Spec.R	Lapas	Lapų	Laida
	5	8	0

8. BORTŲ ĮRENGIMAS

Kelio granitiniai bortai 100x30x15, įrengiami aprėminant aikštės sklypo plotą ir kelio valiojamąją dalį apink aikštę. Pažeminti kelio bortai 100x22x15 įrengiami į įvažiavimus į privačius sklypus, prie parduotuvės automobilių stovėjimo aikštelės bei neįgaliųjų išlipimo vietų. Bortas atskiriamas nuo esamų kelių asfaltbetonio dangos. Įvažiavimas į aikštę įrengiami lenkti kelio bortai 78x30x15 pagal radiusą. Kelio bortai klojami ant betono C12/15 - 20,0 cm storio, 35 cm pločio juostos. Visi bortai turi būti taisyklingi, lygūs ir prieš pradedant klojimo darbus, inžinieriaus patikrinti ir aprobuoti. Bortai gaminami 1,0 m ilgio, tais atvejais kai reikiamas ilgis nesiekia 1,0 m, bortai nupjaunami ar aptašomi.

9. MAŽOJI ARCHITEKTŪRA

Mediniai lauko suoliukai su ketaus kojomis FDR8: matmenys ilgis - 2000 mm, aukštis – 700 mm, plotis 600 mm. Suoliukų kojos yra kaliojo ketaus. Suoliukai mediniai natūralios medžio spalvos ir tvirtinamas pagal paviršių.

Laikrodis yra aukštos kokybės, pagamintas iš lieto aliuminio, dažyto milteliniu būdu. Laikrodis yra dviejų pusių. Taip pat yra integruotas akumuliatorius užtikrinantis laikrodžio veikimą, net iki 5 dienų. GPS imtuvas užtikrina tikslų laiką. Valdymo modulis turi galimybę perkelti laiko juostą iki 2 valandų į abi puses ir išjungti / įjungti laiko keitimą iš žiemos į vasarą.

Ketaus lauko gėlynai –vazonai puikiai atrodys įsodintos gėlės ar kiti augalai. Ketaus medžiagą pagaminti, naudojamos geležies anglies ir silicio medžiagų lydinys, todėl ši medžiaga itin tviri ir ilgaamžė. Ketaus lauko vazono yra apvalios formos su dekoruota iškilusia juostele.

Lauko šviestuvai - klasikiniai ir dekoratyvūs. Lauko šviestuvai atlieka kelias funkcijas: kartinė yra apšviesti, suteikti šviesos srautą, galimybę matyti tamsoje, bet svarbi ir estetinė funkcija, nes klasikiniai lauko šviestuvai tampa viešos erdvės puošmena. Lauko šviestuvai gaminami iš patvarių ir kokybiškų medžiagų. Šis metalas atsparus korozijai, išorės poveikiui, vandalizmui, jis ilgaamžis ir patvarus, todėl eksploatacijai lauke idealiai tinka.

Ketaus lauko šiukšliadėžės yra labai populiarios dėl šiam metalui būdingų savybių: stiprumo, atsparumo mechaniniam ir išorės poveikiui, taip pat ugniai, vandalizmui. Drėgmė ketaus nedeformuos, o saulės spinduliai neišblukins, todėl eksploatacijai lauko sąlygomis ketaus šiukšliadėžės yra puikus pasirinkimas. Negana to, iš šio metalo pagamintos šiukšlių dėžės yra vizualiai dailios, o metalo masyvumas joms suteikia solidumo. Jos sudaro puikius derinius su kitais mažosios architektūros elementais iš ketaus, pavyzdžiui, suoliukais, vazonais.

Žymuo: R/0052 - 00 - TvDP - SP.Spec.R	Lapas	Lapų	Laida
	6	8	0

Ketaus atitvaro stulpeliai yra mažosios architektūros elementas. Jie apvalios formos ir puikiai tinka viešajai erdvei bei apsaugo nuo kelio važiuojamosios dalies. Ketūs yra metalas, itin vertinamas dėl ilgaamžiškumo, stiprumo ir atsparumo ugniai bei kitam poveikiui iš aplinkos. Šio metalo apdirbimu, dengiant jį oksirono sluoksniu. Toks stulpelis bus ilgaamžis ir ilgalaikėje perspektyvoje nepraras nei savo savybių, nei reprezentatyvumo. Atitvarai vienas su kitu sujungiami metaline grandine.

10. DARBŲ SAUGA

Visais darbo saugos klausimais būtina vadovautis „Darboviečių įrengimo statybvietėse nuostatomis“ Nr. A1-22/D1-34; DT 5-00 „Saugos ir sveikatos taisyklės statyboje“ bei kitais veikiančiais darbo saugos dokumentais.

Prieš pradedant vykdyti darbus, darbininkai turi būti supažindinti su technologijos projekto reikalavimais, pravedamas instruktažas, darbininkai aprūpinami darbiniais rūbais, avalyne, šalmais, apsauginiais diržais ir kita būtina įranga. darbams būtina išduoti paskyrą-leidimą.

Esamų požeminių komunikacijų zonoje žemės darbus vykdyti galima tik gavus organizacijų, kurioms priklauso šios komunikacijos raštišką leidimą. Prieš pradedant kasti gruntą reikia pažymėti žemės paviršiuje požeminių komunikacijų trasas. Šiose vietose žemės darbams privalo vadovauti ir juos prižiūrėti statybos vadovas, o iškasus gruntą prie pat elektros kabelių ir dujotiekių linijų, darbuose turi dalyvauti ir už šias komunikacijas atsakančių organizacijų atstovas. Atkasti elektros kabelius ir dujotiekio linijas leidžiama tik kastuvais, dirbant labai atsargiai. Radus darbo brėžiniuose nepažymėtų požeminių komunikacijų, negalima kasti žemės, kol nebus gautas iš organizacijos, kuriai priklauso rasta komunikacija, raštiškas leidimas.

Neleidžiama kasti šlapių smėlio, lioso arba piltinių gruntų, nesutvirtinant iškasos sienelių. statybos vadovas privalo nuolat kontroliuoti darbus kasant labai drėgnus ir šlapius gruntus, nes keičiantis grunto drėgnumui, keičiasi ir grunto natūralaus byrėjimo kampas, todėl iškasos šlaitas gali nuslinkti ir užgriūti iškasoje dirbančius žmones. Statybos vadovas prieš kiekvieną pamainą privalo apžiūrėti iškasą ir nustatyti grunto būseną. Reikalui esant, jis turi imtis priemonių apsaugoti darbininkus nuo galimų nelaimingų atsitikimų darbo metu.

Prieš keliant, kiekvienas elementas turi būti apžiūrėtas ir atitinkamai paruoštas. Apžiūros metu tikrinamas elemento markiravimas, užkabinimo elementų stovis, konstrukcijos įtvirtinimas projekcinėje padėtyje. Keliant nestandartinius krūvius, kurie neturi kėlimo kilpų, skylių ar žymų, nurodančių jų kabinimo vietas, darbams tiesiogiai vadovauja darbų vadovas.

Naudojami nuimami krano kabinimo įtaisai turi būti inventoriniai. Nuimami konstrukcijų ir taros kabinimo įtaisai turi būti paženklinėti, nurodyta jų keliamoji galia, išbandymo data.

Konstrukcijos keliamos tik po jų kabinimo patikimumo patikrinimo. tam tikslui užkabinta konstrukcija pakeliama į 30-40cm aukštį ir apžiūrima. Keliamos konstrukcijos ar elementai, kad jos

Žymuo: R/0052 – 00 – TvDP – SP.Spec.R	Lapas	Lapų	Laida
	7	8	0

nesiūbuotų ir nesisuktų, prilaikomi virvinėmis atotampomis. Ant keliamų, perkeliamų ir nuleidžiamų konstrukcijų, elementų, draudžiama būti žmonėms. baigus ar pertraukus darbą, draudžiama palikti kabančius ar neįtvirtintus elementus. Krovinius kelti ir nuleisti būtina sklandžiai be trūkčiojimų.

Po montuojamais elementais ir jų galimo tvirtinimo vietoje draudžiama būti žmonėms. Atkabinti konstrukcijas nuo kabinimo įtaisų leidžiama tik tada, kai jos laikinai ar nuolatinei įtvirtintos jų pastatymo vietoje. Draudžiama montuotojams vaikščioti konstrukcijomis ar jų elementais. Draudžiama vykdyti konstrukcijų montavimo - demontavimo darbus, esant vėjo greičiui 15m/s ir daugiau, plikledžiui, tirštam rūkui, audros metu, tamsiu paros metu be apšvietimo.

Montuotojai turi būti aprūpinti patikima technologine įranga (atotamos, spyriai, montavimo įrankiai). kilnojamos montavimo kopėčios, aikštelės, pastoliai turi būti techniškai tvarkingi. Kėlimo mašinos ir mechanizmai turi būti statomi ir eksploatuojami pagal kėlimo mašinų ir mechanizmų saugaus eksploatavimo taisykles. Krovinio kėlimo lynų ir skriemulių palinkimo kampas montavimo metu neturi būti didesnis už nurodytąjį mašinos pase.

Galimos pavojingų veiksnių zonos turi būti pažymėtos išpėjamaisiais ženklais. Ėjimo į darbo vietą ir darbo vietoje esantys takai įrengiami ne siauresni 0,6 m ir ne žemesni kaip 1,8 m. Takai ir darbo vietos esančios 1,3m ir didesniame aukštyje aptveriamos laikiniais aptvarais. Takuose su didesniu 20° nuolydžiu įrengiamos kopėčios su aptvarais arba trapus. Jei aptvarų nėra, naudojami saugos diržai. Keliai, takai ir darbo vietos, kur vyksta montavimo - demontavimo darbai, apšviečiamos ne mažiau kaip 30 lx, neužgriozdinti, nuolat valomi. nulipimui į tranšėjas, daubas ir išlipimui iš jų būtina įrengti lipynes su turėklais.

Statinio konstrukcijų ardymo-demontavimo vietos turi būti atitvertos signaliniu aptvėrimu ne mažiau 5 m nutolusiu nuo ardomų konstruktyvų kraštinių ribų.

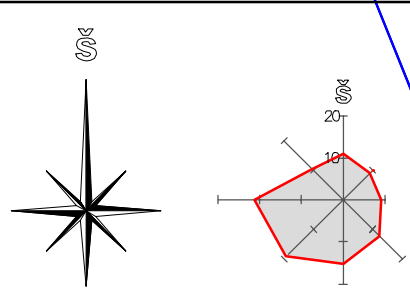
Suvirinimo aparatai, elektros kabeliai, dujų žarnos, balionai, elektrinių suvirinimo aparatų prijungimo prie srovės šaltinio įrenginiai turi būti techniškai tvarkingi ir saugūs. Suvirinimo elektriniai aparatai prie srovės šaltinio gali prijungti tik elektrikas arba pats suvirintojas, jei jis turi atitinkamą kvalifikaciją ir atsakingų asmenų leidimą. atlikti suvirinimo darbus aukštyje leidžiama tik nuo pastolių arba bokštelių.

Prie demontavimo darbų naudojant elektrinius įrankius (grąžtus, pjūklus ir t.t.), jie turi būti techniškai tvarkingi. Elektriniai įrankiai turi būti apsaugoti iš išorės taip, kad į juos nepatektų kiti kūnai, vanduo, kad žmogus neprisiliestų prie tų dalių, kuriomis teka elektros srovė. Įrankiai klase turi atitikti jų naudojimo sąlygas (lauke, pavojingose ir labai pavojingose patalpose).

Statybos objekte įrengiamos buitinės patalpos, tualetai, prausyklos (pailsėti, pavalgyti, persirengti, nusiprausti ir t.t.)

Buitinėse patalpose sukomplektuojama pirmosios medicinos pagalbos vaistinė. Objekte turi būti pirminės gaisro gesinimo priemonės, sukomplektuotos pagal galiojančias normas.

Žymuo: R/0052 - 00 - TvDP - SP.Spec.R	Lapas	Lapų	Laida
	8	8	0

Unikalus Nr.: TIISI-20230303-015065

795000030008

795000030658

795000030420

795000030093

795000030505

795000030655

Kelkraščio remontas kairėje kelio pusėje

K.Petrausko a.
Krašto kelias Nr. 220 Trakai - Rūdiškės - Rivašiūnai - Alytus

795000050369

AIKŠTĖS SUTARTINIAI ŽYMĖJIMAI

- Sklypo ribos
- Kelio ašis
- Kelio dangos kraštas
- Pažeminti kelio bortai
- Projektuojami kelio bortai
- Projektuojami vejos bortai
- Remontuojama akmens grindinio danga
- Skaldytos akmens trinkelų dangos važiuojam. kelio dalis
- Dviejų pusių eismas
- Demontuojami bortai ir naikinama danga

Pieno tipas: Trąšų ir mineralinių	
Objekto adresas: Trakų raj. sav. Trakų r. sav.	
Aukštųjų rūšių	Koordinatų sistema
LAS07	LKS-84
Pagrindinis objekto tikslumas, cm	
Horizontalus	10
Vertikalus	5
Vykdymo etapas	
Kv. pat. Nr.	Varianų, paraiškų
TRK-V-1401	2023-03
Užsakovo	Trakų r. sav.
Trakų savivaldybė	1:500
1	1

Projektuojamas	
Kv. pat. Nr.	Varianų, paraiškų
TRK-V-1401	2023-03
Užsakovo	Trakų r. sav.
Trakų savivaldybė	1:500
1	1

0		2024	Statybos leidimui, konkursui ir statybai	
LAIDA		DATA		LAIDOS STATUSAS, KEITIMO PRIEŽASTIS (JEI TAIKOMA)
KVAL. PATV. DOK. NR.		STATINIO PROJEKTO PAVADINIMAS:		Onuškio aikštės (Unik. kodas 17099) Trakų raj. sav. Onuškio sen. Onuškio mstl., tvarkybos darbų (remonto) projektas
16508/0479		PV		Renata Skemundrienė
A 100		A PDV		Elvyra Klimavičienė
STATINIO NUMERIS IR PAVADINIMAS		Susisieikimo komunikacijos (8.) Inžineriniai tinklai (9.) Kitos paskirties inžineriniai tinklai (12.)		
DOKUMENTO PAVADINIMAS:		Sklypo nužymėjimo ir dangų planas M1:500		Laida 0
STATYTOJAS IR (ARBA) UŽSAKOVAS:		DOKUMENTO ŽYMUO:		Lapas Lapų
LT		Trakų rajono savivaldybės administracija		R/0052-00-TvDP-SP-B-1 1 1

Unikalus Nr.: TIISI-20230303-015065

Pjūvis 1-1

Kelio iš skaldyto akmens dangos konstrukcija :

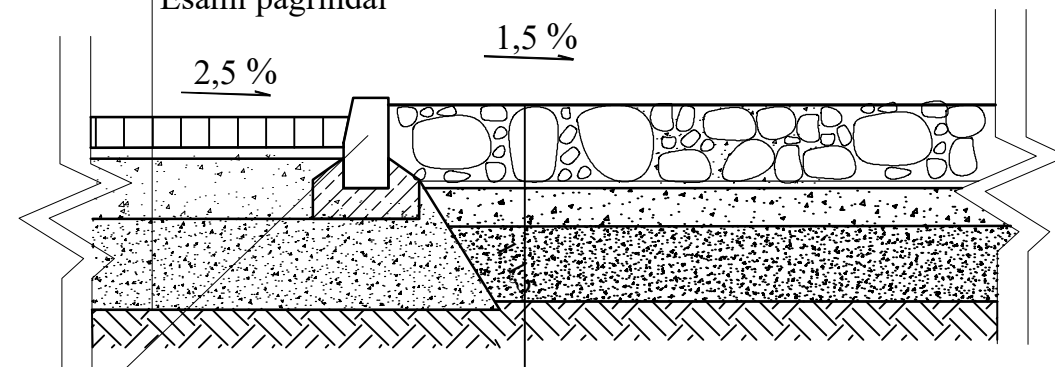
0.08 skaldyto akmens trinkelės (100x100x80)

0.03 storio atsijų sluoksnis

0.15 skaldos pagrindo sluoksnis 0/45

0.24 storio apsauginis šalčiui atsparus sluoksnis

Esami pagrindai

Granitinis kelio bortas 100.30.15

ant betono C12/15

100 mm storio pagrindo

Aikštės akmens grindinio konstrukcija :

0.24 storio riedulių Ø 16-24 cm, cemento ir smėlio sl.

0.03 storio atsijų sluoksnis

0.15 storio skaldos pagrindo sluoksnis 0/45

0.20 storio apsauginis šalčiui atsparus sluoksnis

Esami pagrindai

0	2024	Statybos leidimui, konkursui ir statybai			
LAIDA	DATA	LAIDOS STATUSAS, KEITIMO PRIEŽASTIS (JEI TAIKOMA)			
KVAL. PATV. DOK. NR.	RENDU Uždaroji akcinė bendrovė „RENDU“. Mob. tel.: 8 610 23453, el. p.: info@rendu.lt		STATINIO PROJEKTO PAVADINIMAS: Onuškio aikštės (unik. kodas 17099) Trakų raj. sav., Onuškio sen., Onuškio mst., tvarkybos darbų (remonto) projektas		
16508/0479	PV	Renata Skemundrienė	STATINIO NUMERIS IR PAVADINIMAS Susisieikimo komunikacijos (8.) Inžineriniai tinklai (9.) Kitos paskirties inžineriniai tinklai (12.)		
A 100	A PDV	Elvyra Klimačienė	DOKUMENTO PAVADINIMAS:		Laida
			Aikštės ir kelio skersinės dangos pjūvis 1-1		0
LT	STATYTOJAS IR (ARBA) UŽSAKOVAS: Trakų rajono savivaldybės administracija		DOKUMENTO ŽYMUO: R/0052-00-TvDP-SP.B-4		Lapas 1
					Lapų 1

PRIEDAI

**ONUŠKIO (UNIKALUS KODAS KULTŪROS VERTYBIŲ REGISTRE 17099)
AIKŠTĖS SUPAPRASTINTAS STATYBOS PROJEKTAS**

**TECHNINĖ
(PROJEKTAVIMO IR PROJEKTO VYKDYMO PRIEŽIŪROS PASLAUGŲ PIRKIMO)
UŽDUOTIS**

Eil. Nr.	Pavadinimas	Reikalavimai
I. Bendra informacija apie pirkimo objektą		
1.	Statytojas (Užsakovas)	Trakų rajono savivaldybės administracija. Įstaigos kodas 18162653, Vytauto g. 33, 21106 Trakai, Luminor Bank, AB banko kodas 40100 Sąskaitos Nr. LT814010042700080060 tel. (8 528 55300), faksas (8 528) 53140 El. p. direktorius@trakai.lt
2.	Pirkimo objektas	Supaprastinto techninio projekto parengimas (įskaitant projektinius pasiūlymus su vizualizacija) ir statinio projekto vykdymo priežiūra. Projektas vykdomas vienu etapu. Darbo projektas šia sutartimi nerengiamas, darbo projekto parengimą organizuos rangovas.
3.	Projekto pavadinimas	Onušio (unikalus kodas kultūros vertybių registre 17099) aikštės supaprastintas statybos projektas
4.	Statinio adresas	Trakų r. sav., Onuškis. Nekilnojamojo kultūros paveldo objekto - Onušio (unikalus kodas kultūros vertybių registre 17099), teritorija.
5.	Statinių grupės sudėtis	-
6.	Statinio (-ių) ar statinių grupės paskirtis ir bendrieji (techniniai ir paskirties) rodikliai	Statinių pagrindinė naudojimo paskirtis: kiti inžineriniai statiniai. Aikštės plotas – apie 5400 m². Automobilių stovėjimo aikštelės plotas - apie 800 m². Žalioji aikštės dalis – apie 1500 m². Pravažiavimų valstybinėje žemėje plotas – apie 1300 m². Bendras planuojamos teritorijos plotas apie 9000 m².
7.	Statinio statybos rūšis	Nauja statyba
8.	Statinio kategorija	I-os grupės nesudėtingieji inžineriniai statiniai, II-os grupės nesudėtingieji inžineriniai statiniai, (STR 1.01.03:2017 „Statinių klasifikavimas“).
9.	Esamos statinio konstrukcijos, jų funkcinė paskirtis	Aikštė - lauko akmens riedulių danga. Takai – betoninės trinkelės. Kitos paskirties inžineriniai statiniai.

10.	Duomenys apie statytojo nucimus ar nuveiktus įsigyti inžinerinius ir statybos produktus	Reikalavimų nėra
11.	Lėšų dydis projekto realizavimui	500 000 Eur su PVM (Penki šimtai tūkstančių eurų su PVM)
II. Perkamų paslaugų apimtis ir trukmė		
12.	Perkamų paslaugų apimtis:	12.1, 12.2, 12.3 ir 12.4 p.
12.1.	Projektavimo paslaugos	● Projektiniai pasiūlymai su vizualizacija. ● Supaprastintas techninis projektas: ☐ Bendroji dalis; ☐ Sklypo sutvarkymo (sklypo plano) dalis; ☐ Elektrotechnikos dalis; ☐ Vandentiekio ir nuotekų šalinimo dalis; ☐ Susisiekimo dalis; ☐ Pasirengimo statybai ir statybos darbų organizavimo dalis; ☐ Statybos skaičiuojamosios kainos nustatymo dalis.
12.2	Projektavimo paslaugų trukmė mėnesiais	Perkamos įprastos paslaugos, kurias projektuotojas privalo atlikti vadovaudamasis Statybos įstatymo, Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymo, Kelių įstatymo, Specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatymo, Želdynų įstatymo, Aplinkos apsaugos įstatymo, STR 1.04.04:2017 „Statinio projektavimas, projekto ekspertizė“, STR 1.01.01:2005 „Kultūros paveldo statinio tvarkomųjų statybos darbų reglamentai“ bei kitų teisės aktų reikalavimais. Projekte numatytos projektavimo paslaugos turi būti atliktos pagal pridedamą techninę (projektavimo ir projekto vykdymo priežiūros paslaugų pirkimo) užduotį: 1) 105 dienų laikotarpyje: - parengti projektinių pasiūlymų užduotį; - parengti projektinius pasiūlymus su vizualizacija, taikant žaliųjų pirkimų reikalavimus; - viešinti projektinius pasiūlymus; - projektinių pasiūlymų sprendinius derinti su Užsakovu. Sprendinius derinti įstatymų numatyta tvarka. 2) 20 dienų laikotarpyje: gavus įgaliojimą, gauti specialiuosius reikalavimus, specialiuosius paveldosaugos reikalavimus (laikinuosius apsaugos reglamentus), technines bei prisijungimo sąlygas. 2) 180 dienų laikotarpyje: - parengti supaprastintą techninį projektą. - pateikti, gavus įgaliojimą, supaprastintą techninį projektą bendrajai ir paveldosauginei (specialiajai) ekspertizėms. Ekspertizių vykdymo laikas į sutarties trukmę neįskaičiuojamas. Ekspertizes atliks perkančiosios organizacijos viešojo pirkimo metu parinktos įmonės. Sumoka perkančioji organizacija. - atlikti supaprastinto techninio projekto derinimą; - gauti, gavus įgaliojimą, statybą leidžiantį dokumentą. Už dokumento gavimą sumoka perkančioji organizacija.

12.3.	Kitos paslaugos, susijusios su projektavimo paslaugomis	<i>Papildomai atlikti</i> - istorinių tyrimų ataskaitą (pagal poreikį); - papildyti topografinių tyrimų ataskaitą (pagal poreikį. Sumoka Perkančioji organizacija); - parengti ir pateikti dokumentaciją Nacionalinei žemės tarnybai prie Žemės ūkio ministerijos sutikimui gauti - inžinerinių tinklų projektavimui ir statybai valstybinėje žemėje, bei kitoms institucijoms (pagal poreikį); - gauti technines sąlygas elektros galimumų padidinimui; - gauti technines sąlygas geriamo vandens tiekimui ir nuotekų šalinimui; - gauti prisijungimo sąlygas prie krašto kelio Nr. 220; - gauti specialiuosius paveldosaugos reikalavimus (laikinuosius apsaugos reglamentus); - gauti specialiuosius reikalavimus; - parengti užduotį geologijai atlikti (už geologijos paslaugas apmoka Perkančioji organizacija).
12.4	Projekto vykdymo priežiūra	Vadovautis STR 1.06.01:2016 „Statybos darbai. Statinio statybos priežiūra“ VI skyriaus reikalavimais.
13.	Paslaugų teikimo pradžia ir trukmė	Techninio projekto parengimo bendras terminas – 305 (trys šimtai penkios) dienos nuo Sutarties įsigaliojimo dienos, neįskaitant projekto bendrosios ir paveldosauginės (specialiosios) ekspertizių atlikimo paslaugų (kurias atliks Perkančiosios organizacijos konkurso būdu parinktas tiekėjas), įskaitant statybą leidžiančio dokumento gavimą (mokės perkančioji organizacija). Projekto vykdymo priežiūra vykdoma statybos darbų laikotarpiu, planuojamas statybos laikotarpis - 360 (trys šimtai šešiasdešimt) dienų nuo rangos darbų pradžios.
III. Reikalavimai projektavimo paslaugoms		
14.	Projekto rengimo dokumentams taikomi teisės aktai, normatyviniai statybos techniniai dokumentai bei normatyviniai statinio saugos ir paskirties dokumentai, teritorijų planavimo dokumentai.	Projektas rengiamas vadovaujantis Statybos įstatymu, Kultūros paveldo apsaugos įstatymu bei kitais galiojančiais teisės aktais, reglamentuojančiais statinio saugos ir paskirties reikalavimus, esminius statinių reikalavimus. Teritorijų planavimo ir normatyviniais statybos techniniais dokumentais, normatyviniais statinio saugos ir paskirties dokumentais, statinio projekto rengimo dokumentais; projektavimo paslaugų suteikimo sutartimi.
15.	Funkciniai (paskirties) ir naudojimo (ekspluataciniai) reikalavimai statiniui (statinių grupei)	<i>Projekto tikslai:</i> • Aikštės grindinio atkūrimas/remontas. • Dviejų pravažiavimų (vienos/dviejų juostų) įrengimas Aikštės kraštuose nuo krašto kelio Nr. 220 Trakai – Rūdiškės - Pivašiūnai. Danga – skaldyti akmenys. • Vakarinėje Aikštės dalyje - esamo šaligatvio valstybinėje žemėje, trinkelų perklojimas, esant poreikiui – numatyti nuvažas į besiribojančius žemės sklypus. • Aikštės atribojimui nuo krašto kelio Nr. 220 Trakai – Rūdiškės-Pivašiūnai – projektuoti dekoratyvinį užtvartą/tvorą.

		• Suprojektuoti skelbimų lentą šalia autobusų stoteles • Rytinėje Žaliojoje Aikštės dalyje projektuoti naujus takus, poilsio aikšteles su suoliukais, šukšlių dėžėmis, dviračių stovais. Perkloti esamų takų trinkeles. Numatyti naują veją, daugiamečius dekoratyvinius krūmus. • Asfalto dangos įrengimas valstybinėje žemėje – šalia žemės sklypo K. Petrausko a.16, un. Nr. 4400-0989-2040, šiaurinės ir vakarinės ribų. • Valstybinėje žemėje, Trumposios gatvės tęsinyje asfalto ar skeltų akmenų dangos pravažiavimo įrengimas. Išnagrinėti galimybę suformuoti žiedinį aikštės apvažiavimą - nusprendus pravažiavimą pratęsti ir žemės sklype K. Petrausko a. 14, un. Nr. 7950-0005-0050 - servituto nustatymo dokumentus parengs Perkančioji organizacija. Numatyti nuovažas į besiribojančius žemės sklypus. Įrengti šaligatvį. Išnagrinėti galimybę įrengti parkavimo vietas lengviesiems automobiliams. • Grindinio atkūrimas/remontas automobilių stovėjimo aikštelėje - rytinėje Aikštės dalyje bei valstybinėje žemėje. • Esamos elektros linijos galingumų didinimas. Nauji šviestuvai Trumposioje gatvėje, Aikštėje ir Aikštės žaliojoje dalyje. Galimybė Aikštėje prijungti elektros įrenginius miestelio švenčių metu. Aikštėje ir Trumposioje gatvėje esančios elektros oro linijos ir betoninių stulpų demontavimas. • Geriamo vandens fontanėlio – gertuvės įrengimas. Šalia projektuoti suoliukus, šukšlių dėžes bei dviračių stovus. • Numatyti organizuotą lietaus vandens surinkimą ir nuvedimą. • Išsaugoti kuo daugiau sveikų, saugotinių medžių. Priėmus sprendimą kirsti medžius – procedūras atlikti įstatymų nustatyta tvarka.
16.	Aplinkosaugos, sveikatos, saugomos teritorijos ir nekilnojamosios kultūros paveldo vertybės apsaugos reikalavimai	Vadovautis galiojančiais teisės aktais, tame tarpe reglamentuojančiais projektavimo darbus kultūros paveldo teritorijose. Nustačius naujas ar atsiradus būtinybei keisti kultūros paveldo teritorijos vertingąsias savybes – tvarkybos darbus atlikti atskiru susitarimu, pagal Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymo nustatytus reikalavimus, kad būtų maksimaliai išsaugotas autentiškumas ir kultūros paveldo objektas ar vietovė būtų tinkami naudoti.
17.	Universaliojo dizaino principų taikymo reikalavimai	Projektuojant taikyti universaliojo dizaino principus: □ visų lygybė – ta pačia aplinka ir produktais gali naudotis ir ribotus funkcinis gebėjimus turintys asmenys □ jie neišskiriami iš visų kitų. Gaminiai ir statiniai suprojektuojami taip, kad jie atrodytų patraukliai ir estetiškai; □ paprastas ir intuityvus naudojimas – lengvai suprantama, kaip naudotis daiktu, orientuotis aplinkoje; □ tinkama informacija – pakankamai informacijos,

		informacija pateikiama įvairiomis reikiamomis formomis; □ tolerancija klaidoms – nėra tikimybės patirti žalą ar orumo pažeminimą; □ mažiausios jėgos sąnaudos – aplinka ir produktais gali pasinaudoti ir mažesnę fizinę jėgą turintys asmenys; □ optimalus dydis ir erdvė – tinkamas erdvių, ir produktų plotis, aukštis, dydis; □ kompleksiskumas – aplinka ar gaminys turi kuo daugiau ir įvairių reikalingų elementų, padedančių aplinką ar gaminių padaryti prieinamu įvairių funkcinių galimybių žmonėms; □ vientisumas – trasos maršruto prieinamumas ir tinkamumas visiems turi būti vientisas, nenutrūkstamas pereinant iš vienos vietos į kitą; □ vartotojų įtraukimas – universalus dizainas kuriamas tampriai bendradarbiaujant su vartotojų grupėmis ar jų atstovais.
18.	Techniniai, kokybiniai (estetiniai, komforto, energinio naudingumo, triukšmo lygio ir t.t.) reikalavimai pagal statinio projekto sprendinių dalis	Vadovautis STR 1.04.04:2017 „Statinio projektavimas, projekto ekspertizė“ bei kitais teisės aktais.
18.1.	Bendrajai daliai	Vadovautis STR 1.04.04:2017 „Statinio projektavimas, projekto ekspertizė“ IV skyriaus II skirsnio reikalavimais bei 8 priedo II skyriaus, I skirsnio reikalavimais.
18.2	Sklypo sutvarkymo (sklypo plano) daliai	Vadovautis STR 1.04.04:2017 „Statinio projektavimas, projekto ekspertizė“ IV skyriaus II skirsnio reikalavimais, 8 priedo II skyriaus, II skirsnio reikalavimais, 10 priedo reikalavimais.
18.3.	Architektūros daliai	Vykdoma pagal poreikį. Vadovautis STR 1.04.04:2017 „Statinio projektavimas, projekto ekspertizė“ IV skyriaus II skirsnio reikalavimais, 8 priedo II skyriaus III skirsnio reikalavimais, 10 priedo reikalavimais.
18.4.	Konstrukcijų daliai	Vykdoma pagal poreikį. Vadovautis STR 1.04.04:2017 „Statinio projektavimas, projekto ekspertizė“ IV skyriaus II skirsnio reikalavimais, 8 priedo II skyriaus IV skirsnio reikalavimais, 10 priedo reikalavimais.
18.5.	Vandentiekio ir nuotekų šalinimo daliai	Vadovautis STR 1.04.04:2017 „Statinio projektavimas, projekto ekspertizė“ IV skyriaus, II skirsnio reikalavimais, 8 priedo II skyriaus VII skirsnio reikalavimais, 10 priedo reikalavimais.
18.6.	Elektrotechnikos daliai	Vadovautis STR 1.04.04:2017 „Statinio projektavimas, projekto ekspertizė“ IV skyriaus, II skirsnio reikalavimais, 8 priedo II skyriaus X skirsnio reikalavimais, 10 priedo reikalavimais.
18.7.	Susisiekimo daliai	Vadovautis STR 1.04.04:2017 „Statinio projektavimas, projekto ekspertizė“ IV skyriaus, II skirsnio reikalavimais, 8 priedo II skyriaus VI skirsnio reikalavimais, 10 priedo reikalavimais.

18.8.	Pasirengimo statybai ir statybos darbų organizavimo daliai	Vadovautis STR1.04.04:2017 „Statinio projektavimas, projekto ekspertizė“ IV skyriaus, II skirsnio reikalavimais, 8 priedo II skyriaus XVIII skirsnio reikalavimais, 10 priedo reikalavimais.
18.9.	Statinio skaičiuojamosios kainos nustatymo daliai	Vadovautis STR1.04.04:2017 „Statinio projektavimas, projekto ekspertizė“ IV skyriaus II skirsnio reikalavimais, 8 priedo II skyriaus, XIX skirsnio reikalavimais.
19.	Nurodymai sprendinių derinimui, jų pritarimui ir pan.	Atliekama STR 1.04.04:2017 „Statinio projektavimas, projekto ekspertizė“ bei kitų reglamentuojančių teisės aktų nustatyta tvarka.
20.	Pageidaujami ekonominiai rodikliai	Reikalavimų nėra.
21.	Statinio ar statinių grupės projektavimo ir statybos eiliškumas	Statinio statybą numatyti vienu etapu.
22.	Projektavimo procesų valdymas ir automatizacija	Reikalavimų nėra.
23.	Reikalavimai projekto rengimo dokumentų kalbai (-oms)	Kalba – lietuvių.
24.	Nurodymai statinio projekto dokumentų komplektavimui, įforminimui ir pateikimui	Vadovautis STR1.04.04:2017 „Statinio projektavimas, projekto ekspertizė“ VI skyriuje nustatyta tvarka. Pateikiami 4 egzemplioriai spausdinta versija ir kompiuterinėje laikmenoje.
25.	Ekspertizės atlikimas	Bendrąją ir paveldosauginę (specialiąją) projekto ekspertizės organizuoja Statytojas, o Projektuotojas privalo pataisyti projektą pagal ekspertizės aktuose nurodytas pagrįstas privalomas pastabas.
26.	Kiti reikalavimai	Projektuotojas projekto rengimo metu privalo nuvykti į objektą ir faktiškai įvertinti objekto būklę, techninius sprendinius bei medžiagų kiekius reikalingus įgyvendinti projektą.
IV. Projektuotojo autorines teises ir galimi Projekto keitimai		
27.	Projektuotojas turi jo parengto Projekto autorines teises. Statytojas be projektuotojo sutikimo Projekto kopijas gali naudoti tik tam tikslui, kuriam skirtas Projektas. Autorių teisės yra neturtinės ir turtinės. Autorių asmeninės neturtinės teisės neperduodamos kitiems asmenims. Viena iš asmeninių neturtinių teisių yra teisė prieštarauti dėl kūrinio pakeitimo, galinčio pažeisti autoriaus garbę ar reputaciją. Autorių turtinės teisės gali būti perduotos (parduotos) kitam asmeniui. Pora iš išimtinių turtinių teisių yra atgaminti kūrinį arba adaptuoti ar kitaip perdirbti kūrinį. Bet koks kūrinio originalo ar jo kopijų panaudojimas be autoriaus leidimo yra laikomas neteisėtu (išskyrus įstatymo numatytus atvejus). Architektūros kūrinio (pastato ar kito statinio) savininkas be autoriaus leidimo gali keisti pastatą ar kitą statinį, kai tai daroma dėl techninių priežasčių arba dėl pastato ar kito statinio praktinio naudojimo, jeigu kitaip nenustatyta sutartyje. Be kūrinio autoriaus ar kito šio kūrinio autorių teisių subjekto leidimo, tačiau nurodžius, jei tai įmanoma, naudojamą šaltinį ir autoriaus vardą, leidžiama pastato ar kito statinio projektą, brėžinį, eskizą ar modelį panaudoti to pastato	

	ar statinio rekonstrukcijai. Autorius yra kūrinį sukūręs fizinis asmuo. Autorių teisės į literatūros, mokslo ir meno kūrinį atsiranda į jį sukūrus. Turtinės autorių teisės į kūrinį, kurį sukūrė darbuotojas atlikdamas tarnybines pareigas ar darbo funkcijas, išskyrus kompiuterių programas, 5 metams pereina darbdaviui, jeigu kitaip nenustatyta sutartyje. Autorių turtinės teisės gali būti perduodamos sutartimi. Pagal autorinę kūrinio užsakymo sutartį autorius įsipareigoja sukurti sutarties sąlygas atitinkantį kūrinį ir perduoti užsakovui sutartyje nurodytas autorių turtinės teisės į kūrinį arba suteikti užsakovui teisės naudoti kūrinį nurodant kūrinio naudojimo būdą, o užsakovas įsipareigoja sumokėti autoriui sutartyje nustatytą autorinį atlyginimą, jeigu kitaip nenustatyta sutartyje. Autorinėmis sutartimis nelaikomos sutartys, kurių dalykas nėra autorių turtinių teisių į kūrinį perdavimas ar suteikimas.
28.	Projektas keičiamas papildomos sutarties su projektuotoju ir Statytojo patvirtintos papildomos Techninės užduoties pagrindu. Projekto keitimus ir (ar) papildymus atlieka Projektą parengęs projektuotojas. Pastaba: Nors Projekto keitimai, kurie nekeičia projekto, kaip meno kūrinio, ir (arba) Projekto keitimai dėl techninių priežasčių ar dėl praktinio naudojimo statinio rekonstrukcijai galimi ir be projektuotojo sutikimo, tačiau rekomenduojama arba įtraukti projektuotojo prievolę perduoti turtines autorių teises užsakovui, įskaitant teisę keisti Projekto dokumentus, arba apibrėžiant Projekto tikslą nurodyti, kad jis apima ir teisę keisti Projekto dokumentus, t.y. apima ir galimus Projekto keitimus ir (ar) papildymus bei jų aplinkybes ir pagrindus

STATYTOJO PATEIKIAMAI DUOMENYS IR DOKUMENTAI

Etapas	Pirkimo vykdytojo pateikiami dokumentai	Lapų sk.
Projektiniai pasiūlymai	Žemės sklypo teisinės registracijos Nekilnojamojo turto registre dokumentai ir žemės sklypo nuomos (panaudos) dokumentai.	
	Statytojo įgaliojimas projektuotojui teikti dokumentaciją į IS Infostatyba.	
	Topografinis planas, M1:500	
	Kiti dokumentai ir duomenys atsižvelgiant į numatomo projektuoti statinio specifiką.	
Techninis projektas	Statytojo įgaliojimas projektuotojui teikti dokumentaciją Bendrajai ir Paveldosaugos (specialiajai) ekspertizėms.	
	Kiti dokumentai ir duomenys atsižvelgiant į numatomo projektuoti statinio specifiką	

REIKALAVIMAI PROJEKTAVIMO PASLAUGŲ SUTEIKIMO REZULTATUI

Projektavimo etapas	Projektuotojo pateikiami dokumentai
Projektiniai pasiūlymai	Aiškinamasis raštas, kuriame nurodoma statinio ar jo dalies statybos vieta, statinio ar jo dalies pagrindinė naudojimo paskirtis (kai keičiama statinio ar jo dalies naudojimo paskirtis nurodoma esama ir būsima paskirtys), statinio techniniai ir paskirties rodikliai, statybos rūšis, projektuojamų statinių sąrašas (jei aprašoma statinių grupė), orientacinis energinių išteklių (elektros energijos, geriamojo vandens, ir kitų išteklių) kiekis ir apsirūpinimo šaltiniai. Paaiškinami ir pagrindžiami projektinių pasiūlyimų sprendiniai.
	Grafinė dalis
	Projektinių pasiūlyimų vaizdinė informacija (statinių su gretima urbanistine aplinka vizualizacija (pastatams privaloma) arba maketas).
	Visuomenės informavimo apie numatomą statinių (jų dalių) projektavimą ir visuomenės dalyvavimą svarstant statinių (jų dalių) projektinius pasiūlymus dokumentacija bei procedūros vadovaujantis Statybos įstatymu ir STR 1.04.04:2017 „Statinio projektavimas, projekto ekspertizė“ reikalavimais.
Techninis projektas	Pateikiami išvardintų dalių projektiniai sprendiniai, parengti vadovaujantis STR 1.04.04:2017 „Statinio projektavimas, projekto ekspertizė“ reikalavimais bei kitais teisės aktais: ☐ Bendroji dalis; ☐ Sklypo sutvarkymo (sklypo plano) dalis; ☐ Elektrotechnikos dalis; ☐ Vandentiekio ir nuotekų šalinimo dalis; ☐ Susisiekimo dalis; ☐ Pasirengimo statybai ir statybos darbų organizavimo dalis; ☐ Statybos skaičiuojamosios kainos nustatymo dalis.

STATYTOJAS:

Administracijos direktorė

Jolanta Abucevičienė

Trakų rajono savivaldybės
 Vyriausiasis architektas
 (skyriaus vedėjas)
 Povilas Monvilas

DETALŪS METADUOMENYS	
Dokumento sudarytojas (-ai)	Elvyra Klimavičienė, Respublikos g. 19-5, Panevėžys (2022-09-09 8:35:25 AM)
Dokumento pavadinimas (antraštė)	2022 09 07 sutartis onuškio a
Dokumento registracijos data ir numeris	2022-09-08 Nr. T1E-108
Dokumento gavimo data ir dokumento gavimo registracijos numeris	-
Dokumento specifikacijos identifikavimo žymuo	ADOC-V1.0
Parašo paskirtis	Pasirašymas
Parašą sukūrusio asmens vardas, pavardė ir pareigos	Elvyra Klimavičienė, Direktorė
Parašo sukūrimo data ir laikas	2022-09-07 14:43:48 (GMT+03:00)
Parašo formatas	XAdES-T
Laiko žymoje nurodytas laikas	2022-09-07 14:44:24 (GMT+03:00)
Informacija apie sertifikavimo paslaugos teikėją	EID-SK 2016,2.5.4.97=#0c0e4e545245452d3130373437303133,AS Sertifitseerimiskeskus,EE
Sertifikato galiojimo laikas	2018-05-23 5:49:30 PM–2023-05-22 11:59:59 PM
Parašo paskirtis	Pasirašymas
Parašą sukūrusio asmens vardas, pavardė ir pareigos	Jolanta Abucevičienė, Administracijos direktorė
Parašo sukūrimo data ir laikas	2022-09-08 14:30:51 (GMT+03:00)
Parašo formatas	XAdES-T
Laiko žymoje nurodytas laikas	2022-09-08 14:30:52 (GMT+03:00)
Informacija apie sertifikavimo paslaugos teikėją	RCSC IssuingCA,VI Registru centras - i.k. 124110246,RCSC,LT
Sertifikato galiojimo laikas	2021-11-26 11:03:05 AM–2023-11-26 11:03:05 AM
Parašo paskirtis	Registravimas
Parašą sukūrusio asmens vardas, pavardė ir pareigos	Dokumentų valdymo sistema (TRSA), DocLogix
Parašo sukūrimo data ir laikas	2022-09-08 14:30:56 (GMT+03:00)
Parašo formatas	XAdES-EPES
Laiko žymoje nurodytas laikas	-
Informacija apie sertifikavimo paslaugos teikėją	RCSC IssuingCA,VI Registru centras - i.k. 124110246,RCSC,LT
Sertifikato galiojimo laikas	2022-02-28 2:55:20 PM–2025-02-27 2:55:20 PM
Informacija apie būdus, naudotus metaduomenų vientisumui užtikrinti	-
Pagrindinio dokumento priedų skaičius	1
Pagrindinio dokumento pridedamų dokumentų skaičius	-
Programinės įrangos, kuria naudojantis sudarytas elektroninis dokumentas, pavadinimas	Signa Web v1.9-SNAPSHOT
Informacija apie elektroninio dokumento ir elektroninio (-ių) parašo (-ų) tikrinimą (tikrinimo data)	Tikrinant dokumentą nenustatyta jokių klaidų (2022-09-09 8:35:25 AM)
Elektroninio dokumento nuorašo atspausdinimo data ir ją atspausdinęs darbuotojas	2022-09-09 8:35:25 AM atspausdino Eglė Skuodytė
Paieškos nuoroda	-
Papildomi metaduomenys	-

Onuškio aikštės supaprastintas statybos projektas

Onuškis
(unikalus kodas kultūros vertybių registre 17099)

Žvalgomųjų archeologinių tyrimų ataskaita 2022 metai

Vykdytojas:

Individuali įmonė „Juodasis ežys“

Archeologė Birutė Lissauskaitė

Leidimas vykdyti archeologinius tyrimus

2022-06-03 Nr. LA-173

Užsakovas:

Trakų rajono savivaldybės administracija

Onuškis, 2022

TURINYS

Įvadas.....	3
Trumpa objekto istorinės raidos apžvalga.....	4
Žvalgomųjų archeologinių tyrimų aprašymas.....	5
Išvados.....	12
Radinių sąrašas.....	14
Brėžinių sąrašas.....	18
Brėžiniai.....	19
Nuotraukų sąrašas.....	22
Nuotraukos.....	24
Priedų sąrašas.....	46
Priedas Nr. 1. Tyrimų projekto kopija.....	47
Priedas Nr. 2. Leidimo kopija.....	52

IVADAS

2022 m. birželio mėn. buvo atlikti archeologiniai tyrimai Onuškio (u. k. 17099) miestelyje, esančios senosios turgaus aikštės ir jos aplinkos teritorijoje, Onuškio sen., Trakų r sav., prieš pradedant jos projektavimo ir tvarkymo darbus.

Planuojama tvarkyti teritoriją 9000 m². Numatoma remontuoti miestelio turgaus aikštės akmeninio grindinio dangą, įrengti nuvažiavimus į sklypus ir į nuo aikštės atsišakančias gatveles. Aikštės ŠV pakraštyje numatyta įrengti dekoratyvų atitvarą nuo K. Petrausko g., krašto kelio Nr. 220. PR pakraštyje – rekonstruoti oro elektros liniją į požeminę. Turgaus aikštės ŠR gale esančio skvero šalia Onuškio Šv. Apaštalo Pilypo ir Jokūbo bažnyčios, prieaikštės, teritorijoje įrengti pėsčiųjų takus (žr. brėž. Nr. 1; nuotr. Nr. 1, 2).

Turgaus aikštės akmeninis grindinys kartu su tako atkarpa iki bažnyčios šventoriaus vartų yra gerai išlikęs. Jis išardytas tik aikštės ŠR pakraštyje, matyt, į Onuškio sveikatos priežiūros centrą, įsikūrusį buvusioje klebonijoje, įrengiant komunikacijas. Aikštės PR pakraštyje yra orinė elektros linija ir pakloti požeminiai elektros tinklai su komercinės apskaitos spintomis sklypuose. Aikštės viduryje stovi šulinys, kuris yra nenaudojamas (užpiltas). Aikštės ŠR gale suformuotas skveras, prieaikštė, su šv. Roko stogastulpiu, apsodintas medžiais ir jo plote auga šienaujama pieva.

Informacijos apie ankstesnius archeologinius tyrimus miestelio centrinėje dalyje nerasta.

Tyrimų tikslas – nustatyti kultūrinio sluoksnio buvimo faktą, storį, stratigrafiją, chronologiją ir jį ištirti šurfo vietoje. Po tyrimų pateikti rekomendacijos dėl tyrimų statybos darbų etape.

Tyrimai vykdyti pagal 2022-05-31 Mokslinės archeologijos komisijos aprobuotą „Žvalgomųjų archeologinių tyrimų Onuškyje (u. k. 17099), Onuškio sen., Trakų r sav., projektą“ (priedas Nr. 1) ir 2022-06-03 gavus Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos Leidimą Nr. LA-173 (priedas Nr. 2).

Tyrimų metu žemės kasimo darbus atliko Vykdytojo darbininkai.

Tyrimų ataskaitą rengė archeologė Birutė Lisauskaitė (nkv. Nr. 0795).

TRUMPA OBJEKTO ISTORINĖ APŽVALGA

Onušžio gyvenvietė paminėta kai Žygimantas Senasis savo arklininkui J. Kuncevičiui (Koncevičiui) dovanojo Onušžio dvarą Trakų vaivadijoje¹. 1524 m. Žygimantas Senasis tam pačiam J. Kuncevičiui suteikė privilegiją kurti miestelį, rengti turgus ir laikyti karčiamas. Kelyje į Trakus besiformuojanti gyvenvietė pradžioje buvo linijinio plano. Pirmą kartą miestelis LDK žemėlapyje pažymėtas 1613 m. Tačiau jis neišsiskyrė nei savo dydžiu, nei reikšme. Gali būti, kad XVI a. II pusėje susidarius turgaus aikštei atsirado ir kelios gatvės, tačiau apie miestelio raidą ir ūkinį gyvenimą informacijos nedaug. Keitėsi dvaro ir miestelio valdytojai. 1777 m. pirmą kartą paminėta mokykla, kurioje buvo 3 vaikai. Tuomet parapijoje gyveno 1219 žmonių. XIX a. Onušžio dvaro, kuriam priklausė besikuriantis miestelis, planuose pastatai žymimi tik aplink turgaus aikštę. Aikštė buvusi trapecijos formos su netaisyklingos formos prieaikšte priešais bažnyčią. 1846 m. Onuškyje buvo 8 valstiečių ir 4 laisvų žmonių šeimos. Pastarieji visi buvo amatininkai. Žydų nebuvo. Apie prekybą miestelyje neužsimenama². 1863 m. už dalyvavimą sukilime iš Onušžio savininko K. Šetkevičiaus buvo konfiskuota nuosavybė ir 1867 m. dvaras su miesteliu dovanotas vienam iš 1863 m. sukilimo malšintojų generolui grafui Aleksejui Olsufjevui³. Miestelis pradėjo atsigauti, pradėjo rinktis turgūs, kurtis krautuvėlės. Žymūs miestelio tvarkymo darbai prasidėjo tik po I Pasaulinio karo. Buvo ne tik nugriauti sunykę pastatai, bet pastatyta keletas naujų, pvz. nauja klebonija, dabar Onušžio pirminės sveikatos priežiūros centras, 1936 m. pradėta grįsti Onušžio turgaus aikštė, o 1938 m. pradėta grįsti ir Kauno g., dabar K. Petrausko, tačiau darbai nebuvo baigti. Juos nutraukė prasidėjęs II Pasaulinis karas. Dabartinį vaizdą miestelis įgijo jau po karo.

¹ Miškinis Algimantas. 2002. Lietuvos urbanistikos paveldas ir jo vertybės. Rytų Lietuvos miestai ir miesteliai. I knyga. Vilnius. „Savastis“. P. 190.

² Ibid. P. 197.

³ Ibid. P. 198.

ŽVALGOMŲJŲ ARCHEOLOGINIŲ TYRIMŲ APRAŠYMAS

(žr. brėž. Nr. 1-3; nuotr. Nr. 3-44)

Skvero teritorijoje yra planuojama įrengti pėsčiųjų takus, o turgaus aikštės teritorijoje atlikti dangos remonto darbus bei jos pakraščiuose įrengti požeminius elektros tinklus bei atitvarą nuo K. Petrausko g., krašto kelio Nr. 220. Žvalgomieji archeologiniai tyrimai atlikti planuojamų darbų zonose.

Šūrfas Nr. 1

(brėž. Nr. 1, 2 (šūrfas Nr. 1, pietrytinės sienelės pjūvis); nuotr. Nr. 3-6)

Šūrfas tirtas turgaus aikštės PV pakraštyje (žr. brėž. Nr. 1; nuotr. Nr. 3). Jis 1,0x1,0 m dydžio. ŠR kraštinė orientuota 346° ŠV kryptimi. Šurfo kampų koordinatės 1994 m. LKS: ŠR kampo X 6038660,82, Y 538281,09; PR kampo X 6038659,85, Y 538281,39; PV kampo X 6038659,54, Y 538280,42; ŠV kampo X 6038660,53, Y 538280,06.

Šurfo paviršiuje, H_{abs} 149,54 m, buvo velėna ant virš aikštės akmeninio grindinio sunešto žemės sluoksnio (žr. brėž. Nr. 2; nuotr. Nr. 4, 5). Po juo buvo lauko akmenų: grindinys. Jų dydžiai - 10,5x12,5 x13,0 cm; 9,0x11,5x14,0 cm; 11,0x11,5x12,5 cm ir t.t. Akmenys sudėti į 0,15-0,2 m storio smulkaus žvyro sluoksnį. Po žvyru buvo pilkos žemės su smulkiomis raudonų plytų duženomis ir retais medžio angliukais bei degėsiais sluoksnis iki 0,15 m storio. 0,3-0,4 m gylyje nuo paviršiaus, H_{abs} 149,19 m, rastas 0,2-0,25 m storio juodos žemės sluoksnis be radinių. Po juo 0,65-0,7 m gylyje nuo paviršiaus, H_{abs} 148,89 m, H_{abs} 148,84 m, prasidėjo rudas ir pilkai rudas žvyras, t. y. įžemis.

Šūrfas iškastas 0,8 m gylio nuo paviršiaus, jo apačia H_{abs} 148,74 m.

Šūrfas užkastas (žr. nuotr. Nr. 6).

Šūrfas Nr. 2

(brėž. Nr. 1, 2 (šūrfas Nr. 2, pietvakarinės sienelės pjūvis); nuotr. Nr. 7-10)

Šūrfas tirtas turgaus aikštės PV pakraštyje (žr. brėž. Nr. 1; nuotr. Nr. 7). Šūrfas 1,0x1,0 m dydžio. Jo ŠR kraštinė orientuota 350° ŠV kryptimi. Šurfo kampų koordinatės 1994 m. LKS: ŠR kampo X 6038650,03, Y 538309,43; PR kampo X 6038649,06, Y 538309,76; PV kampo X 6038648,75, Y 538308,83; ŠV kampo X 6038649,70, Y 538308,48.

Šurfo paviršiuje, H_{abs} 149,31 m, buvo velėna ant virš aikštės akmeninio grindinio suneštos žemės sluoksnio (žr. brėž. Nr. 2; nuotr. Nr. 8, 9). Po juo buvo lauko akmenų grindinys. Akmenys sudėti į 0,15 m storio permaišytą pilkos žemės su žvyru sluoksnį. Šiame sluoksnyje rasta švininės plombos dalis (žr. Radinių sąrašą Nr. 2). Po juo buvo iki 0,15 m storio juodos žemės sluoksnis kuriame rasti 2 fragmentai molinių indų, ir muškietos šratas (žr. Radinių sąrašą Nr. 1, 3, 4). Po juoda žeme 0,45 m gylyje nuo paviršiaus, H_{abs} 148,86 m prasidėjo rudas žvyras, t. y. įžemis.

Šurfas iškastas 0,6 m gylio nuo paviršiaus, jo apačia H_{abs} 148,71 m.

Šurfas užkastas (žr. nuotr. Nr. 10).

Šurfas Nr. 3

(brėž. Nr. 1, 2 (šurfas Nr. 3, šiaurės vakarinės sienelės pjūvis); nuotr. Nr. 7, 11-13)

Šurfas tirtas turgaus aikštės PR pakraštyje (žr. brėž. Nr. 1; nuotr. Nr. 7). Šurfas 1,0x1,0 m dydžio. Jo ŠR kraštinė orientuota 352° ŠV kryptimi. Šurfo kampų koordinatės 1994 m. LKS: ŠR kampo X 6038662,47, Y 538346,79; PR kampo X 6038661,49, Y 538347,16; PV kampo X 6038661,20, Y 538346,07; ŠV kampo X 6038662,13, Y 538345,78.

Šurfo paviršiuje, H_{abs} 148,92 m, buvo velėna ant virš aikštės akmeninio grindinio sunešto žemės sluoksnio (žr. brėž. Nr. 2; nuotr. Nr. 11, 12). Po juo buvo lauko akmenų grindinys. Akmenys sudėti į 0,15–0,2 m storio smulkaus žvyro sluoksnį. Po žvyru buvo iki 0,2 m storio juodos žemės sluoksnis, kuriame rastas Lietuvos didžiojo kunigaikščio Aleksandro II (1492–1506) denaras (žr. Radinių sąrašą Nr. 5) ir molinių indų lygiu paviršiumi arba dekoruotų horizontalių griovelių ornamentu šukių (žr. Radinių sąrašą Nr. 6–14). Po juoda žeme 0,4–0,5 m gylyje nuo paviršiaus, H_{abs} 148,52 m, prasidėjo rudas žvyras, t. y. įžemis.

Šurfas iškastas 0,67 m gylio nuo paviršiaus, jo apačia H_{abs} 148,25 m.

Šurfas užkastas (žr. nuotr. Nr. 13).

Šurfas Nr. 4

(brėž. Nr. 1, 3 (šurfas Nr. 4, šiaurės rytinės sienelės pjūvis); nuotr. Nr. 14–18)

Šurfas tirtas turgaus aikštės PR pakraštyje (žr. brėž. Nr. 1). Šurfas 1,0x1,0 m dydžio. Jo ŠR kraštinė orientuota 350° ŠV kryptimi. Šurfo kampų koordinatės 1994 m. LKS: ŠR kampo

X 6038668,30, Y 538364,50; PR kampo X 6038667,30, Y 538364,77; PV kampo X 6038667,03, Y 538363,73; ŠV kampo X 6038668,00, Y 538363,48.

Šurfo paviršiuje, H_{abs} 149,01 m, buvo velėna ant virš aikštės akmeninio grindinio sunesto žemės sluoksnio (žr. brėž. Nr. 3; nuotr. Nr. 14–17). Po juo buvo lauko akmenų grindinys. Akmenys sudėti į 0,2 m storio permaišytą juodos žemės su žvyru sluoksnį. Žemiau buvo iki 0,2–0,25 m storio permaišytos juodos žvyringos žemės sluoksnis be radinių. Šiame sluoksnyje rasti sunykusio medinio stulpo liekanos ir akmenys į sluoksnį, matyt, patekę iš jį statant suardyto aikštės grindinio. Stulpui pastatyti buvęs iškastas griovys, kurio 0,35–0,4 m pločio kontūras fiksuotas šurfo įžemyje. Šurfo R kampe, įduboje, 0,47 m gylyje nuo paviršiaus, H_{abs} 148,54 m, po permaišyta žeme rastas iki 0,14 m storio juodos žemės sluoksnelis. Sluoksnyje radinių nerasta, tačiau gali būti kad tai buvusio XVI–XVII a. archeologinio sluoksnio liekanos. Likusioje šurfo dalyje po permaišyta žeme 0,47 m gylyje, H_{abs} 148,54 m, o PR kampe 0,6 m gylyje nuo paviršiaus, H_{abs} 148,41 m, prasidėjo rudas žvyras, t. y. įžemis. Palei šurfo ŠR sienelę buvo iškasta 0,4 m pločio išpjova iki 1,0 m gylgio, H_{abs} 148,00 m. Tačiau pasikeitė tik žvyro struktūra iš rudos spalvos su molio priemaišomis perėjo į akmeningą žvyrą be molio priemaišų.

Šurfas iškastas 0,47–1,0 m gylgio nuo paviršiaus, jo apačia H_{abs} 148,54 m, H_{abs} 148,00 m.

Šurfas užkastas (žr. nuotr. Nr. 18).

Šurfas Nr. 5

(brėž. Nr. 1; nuotr. Nr. 19–22)

Šurfas tirtas šalutinės gatvės prasidedančios turgaus PR kampe ŠR pakraštyje (žr. brėž. Nr. 1). Šurfas 1,0x1,0 m dydžio. Jo ŠR kraštinė orientuota 332° ŠV kryptimi. Šurfo kampų koordinatės 1994 m. LKS: ŠR kampo X 6038647,89, Y 538413,08; PR kampo X 6038646,90, Y 538413,43; PV kampo X 6038646,60, Y 538412,40; ŠV kampo X 6038647,57, Y 538412,10.

Šurfas kastas šlaite šalia gatvės, tad jo paviršius PV pusėje – H_{abs} 149,65 m, o ŠR pusėje – H_{abs} 149,83 m. Paviršiuje buvo velėna ant 0,5–0,6 m storio permaišyto juodos žemės su raudonų plytų duženomis sluoksnio. Sluoksnyje rasta XX a. molinių, fajansinių indų ir skaidraus bespalvio stiklo stiklinių bei butelių duženų, skaldytų gyvulių kaulų. Šiame sluoksnyje rastas ir vario lydinio žetonas, matyt, Rusijos imperijos laikotarpiu naudotas prekių žymėjimui (žr. Radinių sąrašą Nr. 15). 0,6 m gylyje nuo paviršiaus, H_{abs} 149,03 m, prasidėjo permaišytas pilkos

spalvos žvyringos žemės sluoksnis, kurio storis apie 0,25 m. Sluoksnyje radinių nerasta. 0,9 m gylyje nuo paviršiaus, H_{abs} 148,75 m, prasidėjo rudas žvyras, t. y. įžemis.

Šūrfas iškastas 1,05–1,2 m gylio nuo paviršiaus, jo apačia H_{abs} 148,60 m.

Šūrfas užkastas (žr. nuotr. Nr. 22).

Šūrfas Nr. 6

(brėž. Nr. 1; nuotr. Nr. 23–25)

Šūrfas tirtas skvero, prieaiškėtės, PR pakraštyje (žr. brėž. Nr. 1). Šūrfas 1,0x1,0 m dydžio. Jo ŠR kraštinė orientuota 348° ŠV kryptimi. Šurfo kampų koordinatės 1994 m. LKS: ŠR kampo X 6038689,88, Y 538412,28; PR kampo X 6038688,93, Y 538412,59; PV kampo X 6038688,59, Y 538411,64; ŠV kampo X 6038689,60, Y 538411,35.

Šurfo paviršiuje H_{abs} 148,61 m, buvo šienaujamos pievos velėna ant supiltinio iki 0,15 m juodos žemės sluoksnio. Po juo buvo 0,13–0,3 m storio permaišytas priemolio sluoksnis storėjantis Š kryptimi. 0,45 m gylyje nuo paviršiaus, H_{abs} 148,16 m, prasidėjo rusvas priemolis, t. y. įžemis.

Šūrfas iškastas 0,6 m gylio nuo paviršiaus, jo apačia H_{abs} 148,00 m.

Šūrfas užkastas (žr. nuotr. Nr. 25).

Šūrfas Nr. 7

(brėž. Nr. 1; nuotr. Nr. 26–28)

Šūrfas tirtas skvero, prieaiškėtės, PR pakraštyje (žr. brėž. Nr. 1). Šūrfas 1,0x1,0 m dydžio. Jo ŠR kraštinė orientuota 348° ŠV kryptimi. Šurfo kampų koordinatės 1994 m. LKS: ŠR kampo X 6038694,36, Y 538425,41; PR kampo X 6038693,41, Y 538425,79; PV kampo X 6038693,07, Y 538424,76; ŠV kampo X 6038694,02, Y 538424,44.

Šurfo paviršiuje H_{abs} 148,68 m, buvo šienaujamos pievos velėna ant supiltinio iki 0,15 m juodos žemės sluoksnio. Po juo buvo permaišytos žemės su priemoliu sluoksnis iki 0,17 m storio. 0,35 m gylyje nuo paviršiaus, H_{abs} 148,33 m, prasidėjo rusvas priemolis, t. y. įžemis.

Šūrfas iškastas 0,65 m gylio nuo paviršiaus, jo apačia H_{abs} 148,03 m.

Šūrfas užkastas (žr. nuotr. Nr. 28).

Šūrfas Nr. 8

(brėž. Nr. 1; nuotr. Nr. 29–31)

Šūrfas tirtas skvero, prieaiškės, ŠV pakraštyje nežymiai žemėjančio reljefo link K. Petrausko g. plote (žr. brėž. Nr. 1). Šūrfas 1,0x1,0 m dydžio. Jo ŠR kraštinė orientuota 352° ŠV kryptimi. Šurfo kampų koordinatės 1994 m. LKS: ŠR kampo X 6038710,45, Y 538411,71; PR kampo X 6038709,48, Y 538412,03; PV kampo X 6038709,18, Y 538410,99; ŠV kampo X 6038710,13, Y 538410,68.

Šurfo paviršiuje H_{abs} 147,86 m, buvo šienaujamos pievos velėna ant supiltinio iki 0,15–0,22 m juodos žemės sluoksnio. Po juo buvo 0,05–0,1 m storio juodos žemės sluoksnelis, kurį galima laikyti ankstesniu žemės paviršiaus horizontu. 0,25–0,45 m gylyje nuo paviršiaus, H_{abs} 147,41 m, prasidėjo žvyras, t. y. įžemis.

Šūrfas iškastas 0,57 m gylio nuo paviršiaus, jo apačia H_{abs} 147,33 m.

Šūrfas užkastas (žr. nuotr. Nr. 31).

Šūrfas Nr. 9

(brėž. Nr. 1; nuotr. Nr. 32 – 34)

Šūrfas tirtas turgaus aikštės ŠR pakraštyje (žr. brėž. Nr. 1). Šūrfas 1,0x1,0 m dydžio. Jo ŠR kraštinė orientuota 350° ŠV kryptimi. Šurfo kampų koordinatės 1994 m. LKS: ŠR kampo X 6038694,29, Y 538396,71; PR kampo X 6038693,37, Y 538397,05; PV kampo X 6038693,00, Y 53839,07; ŠV kampo X 6038693,95, Y 538395,83.

Šurfo paviršiuje H_{abs} 148,23 m, ŠR pakraštyje buvo menka velėna ant 0,05–0,07 m storio supiltinės juodos žemės sluoksnelio. Po juo visame šurfo plote buvo supiltinis iki 0,1 m storio pilkos spalvos žvyro sluoksnis ir žemiau apie 0,1 m storio juodos žemės sluoksnelis su smulkiais raudonų plytų duženomis. 0,3 m gylyje nuo paviršiaus, H_{abs} 147,93 m, prasidėjo žvyras, t. y. įžemis, kurio viršutinis horizontas su priemaišomis patekusiomis su paviršiniu vandeniu. Prie šurfo ŠR sienelės buvo iškasta iki 0,3 m pločio išpjova iki 0,6 m gylio, H_{abs} 147,63 m. Žvyro struktūra nepasikeitė.

Šūrfas iškastas 0,3–0,6 m gylio, jo apačia H_{abs} 147,93 m, H_{abs} 147,63 m.

Šūrfas užkastas (žr. nuotr. Nr. 34).

Šūrfas Nr. 10

(brėž. Nr. 1, 3 (šūrfas Nr. 10, planas; nuotr. Nr. 35–38))

Šūrfas tirtas turgaus aikštės ŠV pakraštyje šalia K. Petrausko g. trasos (žr. brėž. Nr. 1; nuotr. Nr. 35). Šūrfas 1,0x1,0 m dydžio. Jo ŠR kraštinė orientuota 352° ŠV kryptimi. Šurfo kampų koordinatės 1994 m. LKS: ŠR kampo X 6038709,62, Y 538360,97; PR kampo X 6038708,70, Y 538361,24; PV kampo X 6038708,33, Y 538360,26; ŠV kampo X 6038709,38, Y 538359,76.

Šurfo paviršiuje, H_{abs} 148,45 m, buvo turgaus aikštės akmeninis grindinys (žr. brėž. Nr. 3; nuotr. Nr. 35–37). Akmenys sudėti į supiltinį iki 0,25 m storio smulkaus žvyro sluoksnį. Po šiuo sluoksniu, H_{abs} 148,87 m, prasidėjo žvyras, t. y. įžemis. Jis šurfo PR dalies viduryje buvo perkastas. Perkasio vietoje, H_{abs} 148,09 m, buvo rastas neaiškios paskirties pamato fragmentas orientuotas 346° ŠV kryptimi. Jo likusi viena apardyta apatinė akmenų eilė. Akmenys neskaldyti, įvairaus dydžio: 12,0x20,5 cm; 5,0x7,0 cm; 16,5x32,0 cm ir t. t. Jie buvo sudėti į permaišytą žvyrą. Pamato fragmento plotis 0,4–0,45 m, ilgis – 0,55 m, aukštis 0,24 m. Šurfo ŠV pakraštyje 0,32 m ŠV kryptimi nuo pamato buvo rastas sunykusio 12,0–14,0 cm skersmens medinio stulpo galas. Šios konstrukcijos paskirtis nenustatyta. Gali būti, kad tai XX a. pr. Onuškio bažnyčios klebonijos žemę ribojančios tvoros liekanos.

Šūrfas iškastas 0,6 m gylio nuo paviršiaus, jo apačia H_{abs} 147,85 m.

Šūrfas užkastas (žr. nuotr. Nr. 38).

Šūrfas Nr. 11

(brėž. Nr. 1, 3 (šūrfas Nr. 11, planas ir pietvakarinės sienelės pjūvis; nuotr. Nr. 39–43))

Šūrfas tirtas turgaus aikštės ŠV pakraštyje šalia K. Petrausko g. trasos (žr. brėž. Nr. 1). Šūrfas 1,0x1,0 m dydžio. Jo ŠR kraštinė orientuota 350° ŠV kryptimi. Šurfo kampų koordinatės 1994 m. LKS: ŠR kampo X 6038693,05, Y 538299,46; PR kampo X 6038692,08, Y 538299,95; PV kampo X 6038691,76, Y 538299,08; ŠV kampo X 6038692,73, Y 538298,70.

Šurfo paviršiuje H_{abs} 149,12 m, buvo turgaus aikštės akmeninis grindinys (žr. brėž. Nr. 3; nuotr. Nr. 39–42). Akmenys sudėti į supiltinį 0,1–0,25 m storio smulkaus žvyro sluoksnį. Po juo šurfo PV pusėje buvo 0,15–0,2 m storio pilkos permaišytas žemės sluoksnis su retais smulkiais raudonų plytų ir medžio anglies gabaliukais. Šiame sluoksnyje šurfo P kampe 0,12 m gylyje nuo paviršiaus, H_{abs} 149,00 m, buvo rastas, spėjama, pamato fragmentas (žr. brėž. Nr. 3).

Tai 26,5x32,0x50,5 cm dydžio akmuo (plane žymimas skaičiumi 1) su 6,5x11,5 m dydžio raudonos plytos fragmentu. Po akmeniu buvo kitos sutrupėję plytos. Konstrukcija rišta rusvos spalvos kalkiniu skiediniu. Spėjama, šiame horizonte esantys dar 3 akmenys yra iš to paties pamato (plane žymimi skaičiumi 2-4). Akmuo 2 yra šurfo sienelėje 13,5x18,0 cm dydžio (nepilnai atkastas), akmuo 3 – 25,5x30,0x32,5 cm, o akmuo 4 – 15,5x18,0 x21,0 cm dydžio. Po šia konstrukcija ir po permaišytu pilkos spalvos žemės sluoksniu, H_{abs} 148,82, šurfo PV pakraštyje buvo rastas apardytas 0,07-0,12 m storio juodos žemės sluoksnelis su buitinės keramikos – indų lygiu paviršiumi ir koklių fragmentai (žr. Radinių sąrašą Nr. 16-30). Šiame sluoksnyje 0,34 m gylyje nuo paviršiaus, H_{abs} 148,87, pradėjo dengtis kiti akmenys. Akmuo 5 (žr. brėž. Nr. 3) 20,0x21,0 cm, o akmuo 6 – 22x,5x22,6,0 cm dydžio. Tikėtina, kad tai kažkokios ankstesnės XVI-XVII a. struktūros liekanos.

Kadangi, tyrimų metu šurfo plote rasti bent dviejų laikotarpiu, spėjama, struktūrų fragmentai, buvo nuspręsta jų neardyti.

Šurfas buvo iškastas 0,45 m gylio nuo paviršiaus, jo apačia H_{abs} 148,67 m.

Šurfas buvo užkastas (žr. nuotr. Nr. 43).

IŠVADOS

2022 m. žvalgomieji archeologiniai tyrimai atlikti 2022 m. birželio mėn. buvo atlikti archeologiniai tyrimai Onuškio (u. k. 17099) miestelyje, esančios senosios turgaus aikštės ir jos aplinkos teritorijoje, Onuškio sen., Trakų r. sav., prieš pradedant jos projektavimo ir tvarkymo darbus.

Tyrimų metu turgaus aikštės ir jos pieaikštės, esančios šalia Onuškio Šv. Apaštalo Pilypo ir Jokūbo bažnyčios teritorijos, rastas 0,35-0,45 m storio kultūrinis sluoksnis. Šurfuose Nr. 1-4 ir 11 šiame sluoksnyje išsiskyrė 0,1-0,2 m storio archeologinio sluoksnio horizontas su XVI-XVII a. radiniais. Šurfe Nr. 11, tirtame aikštės ŠV pakraštyje rastos liekanos, spėjama, dviejų laikotarpių statinių pamatų. Viršutinis fragmentas galėtų būti datuojamas XIX-XX a. pr., o apatinis –XVI-XVII a. Dėl mažos tyrimų apimties tikslesnės informacijos apie rastas liekanas pateikti negalima. Prieaištės teritorijoje tirtuose šurfuose Nr. 6-8 archeologinio sluoksnio nerasta.

Fiksacinė ir kita tyrimų metu bei rengiant tyrimų ataskaitą sukaupta medžiaga saugoma asmeniniame tyrimų autorės archyve.

Tyrimų metu rasti radiniai ir tyrimų ataskaita bus perduota į Trakų istorijos muziejų.

Paveldosauginiai reikalavimai:

Turgaus aikštės teritorijoje remontuojamo grindinio vietoje darbus galima vykdyti iki 0,2 m gylio be archeologinių tyrimų. Tuo atveju, jei planuojami darbai formuojant storesnę remontuojamo aikštės grindinio sankasą, turi būti atliekami archeologiniai žvalgymai kurių metu archeologas nustatys reikalingų tyrimų vietas, apimtis ir pobūdį. Rekomenduojama atlikti detaliuosius archeologinius tyrimus. Tokia pati rekomendacija galioja ir nuvažiavimų nuo turgaus aikštės į sklypus vietose.

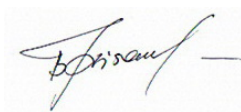
Turgaus aikštės ŠV pakraštyje, planuojamo atitvaro nuo K. Petrausko g. vietoje (šurfai Nr. 10, 11), priklausomai nuo atitvaro konstrukcijos, būtina atlikti detaliuosius archeologinius tyrimus visoje atkarpoje arba tyrimus jos stulpų pamatų vietose. Tyrimų vietas, apimtis ir pobūdį nustatys archeologas atsižvelgdamas į pateiktus projektinius sprendinius.

Turgaus aikštės PR pakraštyje (šurfai Nr. 2-4) įrengiant požeminius elektros tinklus trasos vietoje būtina atlikti detaliuosius archeologinius tyrimus arba tinklus įrengti uždaru kryptinio gręžimo būdu archeologinius tyrimus atliekant technologinių prieduobių vietose.

Šalutinės gatvės, esančios aikštės ŠV pakraštyje, šalia Onuškio sveikatos priežiūros centro, rekonstrukcijos metu vykdyti archeologinius žvalgymus.

Turgaus aikštės prieaikštės, šalia Onuškio Šv. Apaštalų Pilypo ir Jokūbo bažnyčios, teritorijoje įrengiant pėsčiųjų takus archeologiniai tyrimai nereikalingi.

Archeologė

Birutė Lisauskaitė
(nkv. atestato Nr. 0795)

RADINIŲ SĄRAŠAS

Eil. Nr.	Aprašymas	Radimo vieta	Nuotrauka
1	Mušketos švininis šratas. Apskritas. Ø 12,7-13 mm, svoris 10 gr.	Š. Nr. 2, gylis 0,34 m H _{abs} 148,97 m	
2	Plomba švininė audinio?, ovalo formos. Nulaužta. Vienoje pusėje užrašas 19(8)25 M....INĖ 12x12, 5 mm, st. 2 mm. Svoris 2 gr.	Š. Nr. 2, gylis 0,37 m H _{abs} 149,15 m	
3	Indo molinio sienelės fragmentas. Paviršius nutrupėjęs. Masė tamsiai pilka su smėlio priemaišomis. 25x32 mm, st. 5 mm	Š. Nr. 2, gylis 0,35-0,5 m	
4	Indo molinio sienelės fragmentas. Paviršius nutrupėjęs. Masė tamsiai pilka su smėlio priemaišomis. 30x43 mm, st. 11 mm	Š. Nr. 2, gylis 0,35-0,5 m	
5	Denaras Lietuvos didžiojo kunigaikščio Aleksandro II (kaldintas Vilniuje). Averse – Vytis, reverse erelis. Sidabras. Ø 12,7 mm	Š. Nr. 3, gylis 0,45 m Ø 12,7 mm H _{abs} 148,47 m	
6	Indo molinio sienelės fragmentas. Paviršius lygus. Masė pilka su grūsto akmens smulkiosiomis priemaišomis. 38x43 mm, st. 9 mm	Š. Nr. 3, gylis 0,3-0,45 m	
7	Indo molinio sienelės fragmentas. Paviršius lygus. Masė pilka su smėlio priemaišomis. 44x47 mm, st. 10 mm	Š. Nr. 3, gylis 0,3-0,45 m	

8	Indo molinio sienelės fragmentas. Išorė ruda su horizontalių griovelių ornamentu. Masė pilka su smulkiai grūsto akmens priemaišomis. 37x54 mm, st. 8 mm	Š. Nr. 3, gylis 0,3-0,45 m		
9	Indo molinio sienelės fragmentas. Išorė su horizontalių griovelių ornamentu. Masė pilka su smėlio priemaišomis. 20x27 mm, st. 7 mm	Š. Nr. 3, gylis 0,3-0,45 m		
10	Indo molinio sienelės fragmentas. Išorė su retų horizontalių griovelių ornamentu. Masė pilka su smėlio priemaišomis. 19x32 mm, st. 5 mm	Š. Nr. 3, gylis 0,3-0,45 m		
11	Indo molinio pakraštėlio fragmentas. Peteliai pūsti. Jų apačia su horizontalių griovelių ornamentu. Kaklelis nežymus. Lūpa trumpa atlenkta į išorę. Briauna apvali. Masė pilka su smėlio priemaišomis. 38x48 mm, st. 7 mm	Š. Nr. 3, gylis 0,3-0,45 m		
12	Indo molinio pakraštėlio fragmentas. Išorė lygi. Peteliai pūsti. Kaklelis trumpas. Lūpa trumpa, rieta į išorę. Briauna tiesi su nežymiu grioveliu. Masė pilka su smėlio priemaišomis. 40x46 mm, st. 6 mm	Š. Nr. 3, gylis 0,3-0,45 m		
13	Indo molinio lūpos fragmentas. Trumpa, rieta į išorę. Briauna tiesi. Masė pilka su smėlio priemaišomis. 23x34 mm, st. 8 mm	Š. Nr. 3, gylis 0,3-0,45 m		
14	Indo molinio pakraštėlio fragmentas. Išorė lygi. Peteliai pūsti. Kaklelis nežymus. Lūpa l. trumpa, rieta į išorę. Briauna apvali. Masė pilka su smulkiai grūsto akmens priemaišomis. 28x29 mm, st. 8 mm	Š. Nr. 3, gylis 0,3-0,45 m		

15	Žetonas vario lydinys. Ø 23,5 mm Apskritas su skylute viršuje. Averse iškaltas užrašas: 1 Π 3 B	Šūrfas Nr. 5, gylis 0,46 m H _{abs} 149,37 m	
16	Indo molinio dugnelio krašto fragmentas. Pėda lygi. Viduje ryškūs pirštų braukai. Sienelių išorė rusva, lygi. Masė pilka su smulkiai grūsto akmenis priemaišomis. 33x40 mm, st. 20 mm	Šūrfas Nr. 11, gylis 0,32-0,45 m	
17	Indo molinio sienelės fragmentas. Paviršius lygus. Masė pilka su smėlio priemaišomis. 28x35 mm, st. 6 mm	Šūrfas Nr. 11, gylis 0,32-0,45 m	
18	Indo molinio sienelės fragmentas. Paviršius lygus. Masė rusva su smėlio priemaišomis. 37x47 mm, st. 5 mm	Šūrfas Nr. 11, gylis 0,32-0,45 m	
19	Indo molinio pakraštėlio fragmentas. Išorė lygi. Lūpa l. trumpa. Briauna apvali. Masė pilka su smėlio priemaišomis. 27x28 mm, st. 7 mm	Šūrfas Nr. 11, gylis 0,32-0,45 m	
20	Koklio kaklelio fragmentas. 43x52 mm, st. 6 mm	Šūrfas Nr. 11, gylis 0,32-0,45 m	
21	Koklio plokščiojo fragmentas. Neglazūruotas. 42x68 mm	Šūrfas Nr. 11, gylis 0,32-0,45 m	
22	Stiklo lango fragmentas. Pasidengęs patina. 27x37 mm, st. 2 mm	Šūrfas Nr. 11, gylis 0,32-0,45 m	
23	Indo molinio sienelės fragmentas. Paviršius lygus. Masė pilka su smėlio priemaišomis. 41x42 mm, st. 8 mm	Šūrfas Nr. 11, gylis 0,32-0,45 m	

24	Butelio kaklelio fragmentas. Išorė glazūruota žalsva (samanine) glazūra. H 20 mm, st. 7 mm, Ø 22 mm	Šūrfas Nr. 11, gylis 0,32-0,45 m	
25	Indo molinio sienelės fragmentas. Paviršius lygus. Masė ruda su smėlio priemaišomis. 27x28 mm, st. 10 mm	Šūrfas Nr. 11, gylis 0,32-0,45 m	
26	Indo molinio sienelės fragmentas. Paviršius lygus. Masė ruda su grūsto akmens priemaišomis. 31x44 mm, st. 12 mm	Šūrfas Nr. 11, gylis 0,32-0,45 m	
27	Indo molinio sienelės fragmentas. Paviršius lygus. Masė pilka su smėlio priemaišomis. 25x35 mm, st. 6 mm	Šūrfas Nr. 11, gylis 0,32-0,45 m	
28	Indo molinio dugnelio fragmentas. Sienelės lygios. Pėda nežymiai įdubusi. Jos kraštas išplatintas į išorę. Masė ruda su smėlio priemaišomis. Ø 90 mm, st. 6 mm	Šūrfas Nr. 11, gylis 0,32-0,45 m	
29	Indo juodos molio masės sienelės fragmentas. Išorė lygi, vidus su nežymiomis rievėmis. 37x41 mm, st. 5 mm	Šūrfas Nr. 11, gylis 0,32-0,45 m	
30	Indo molinio sienelės fragmentas. Paviršius lygus. Masė rusva be priemaišų. 30x43 mm, st. 5 mm	Šūrfas Nr. 11, gylis 0,32-0,45 m	
Viso			30 (trisdešimt) vnt.

BRĖŽINIŲ SĄRAŠAS

1. Tyrimų situacinis planas;
2. Šurfas Nr. 1, PR sienelės pjūvis; Šurfas Nr. 2, PV sienelės pjūvis; Šurfas Nr. 1, PR sienelės pjūvis; Šurfas Nr. 3, ŠV sienelės pjūvis.
3. Šurfas Nr. 4, ŠR sienelės pjūvis; Šurfas Nr. 10, planas; Šurfas Nr. 11, PV sienelės pjūvis ir planas.

TOPOGRAFINIS PLANAS M 1:500

67/27 - 0094
67/27 - 0114

795000030279

795000030505

795000030008

795000030658

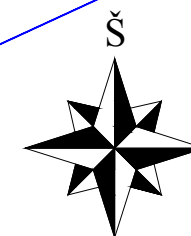
795000030420

795000030678

795000030693

795000030655

795000030089

795000050365

795000050414

795000050665

795000050021

795000050050

795000050369

795000050350

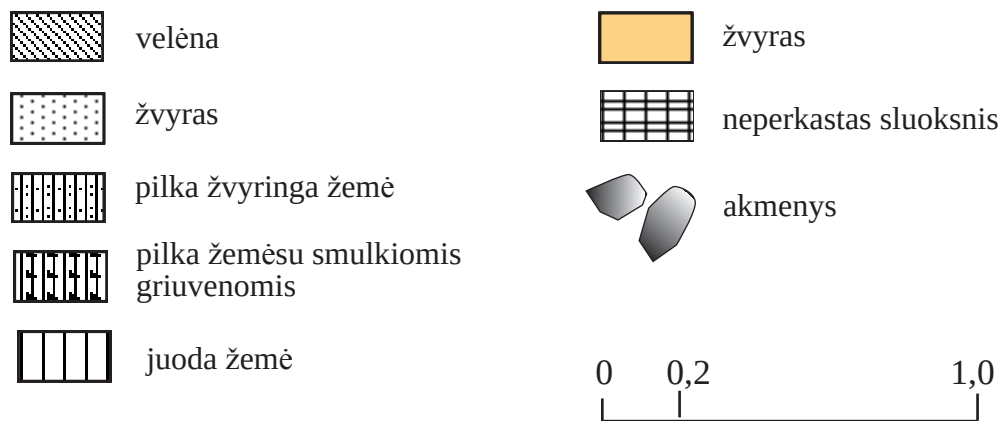
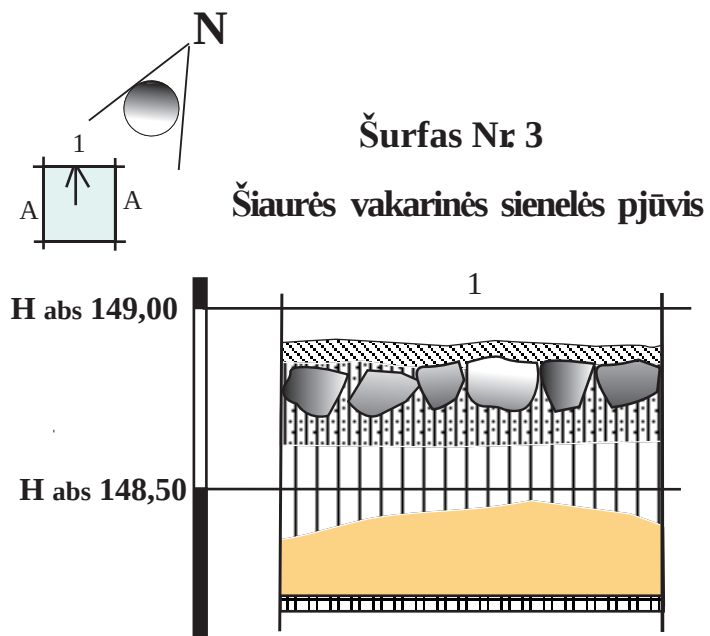
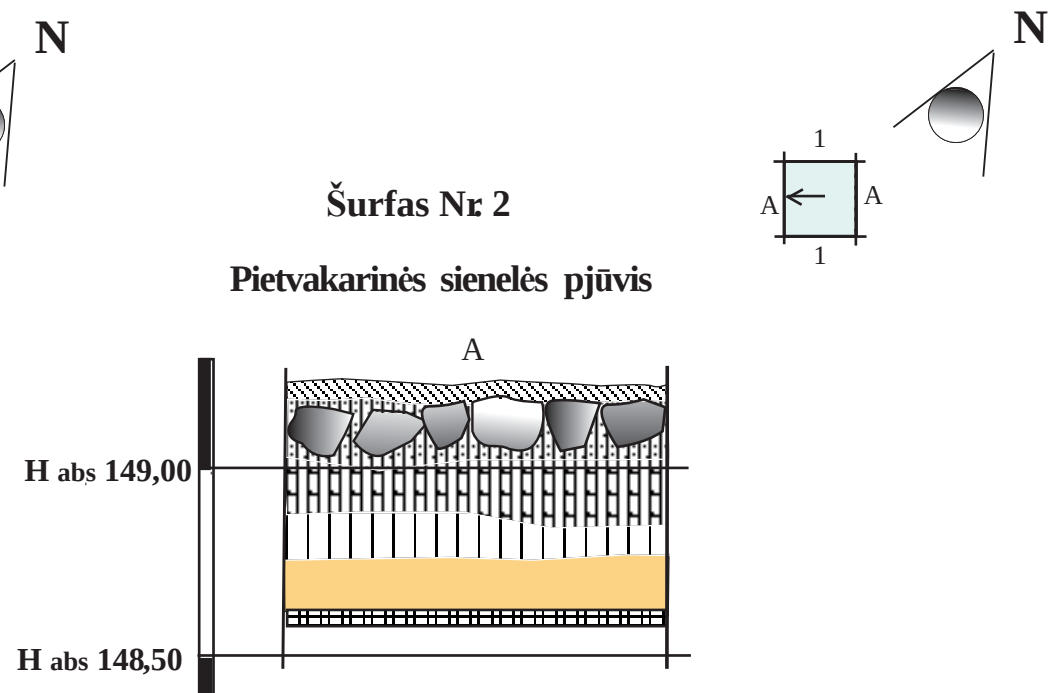
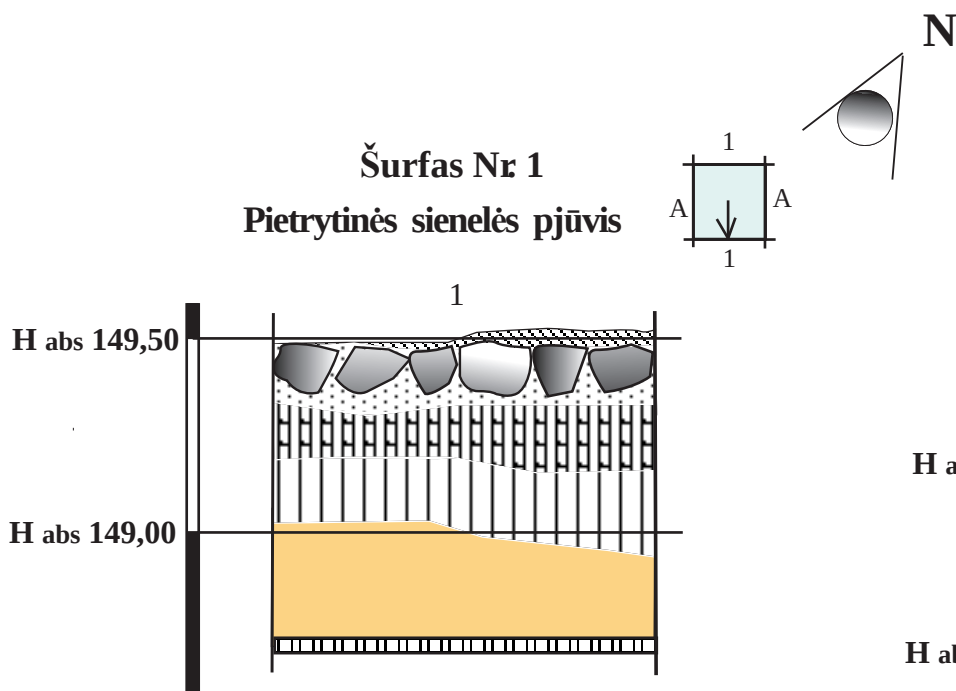
795000050246

795000050057

■ šurfų vieta

0 500 50 m

Juodasis ežys		Onušio (u. k. 17099) turgaus aikštės archeologiniai žvalgomieji tyrimai	
Tyreja		B. Lissauskaitė	
Leidimas 2022-06-03 Nr. LA-173		Brėžinys: Archeologinių tyrimų situacinis planas M1:500	Brėž. 1 L. 19

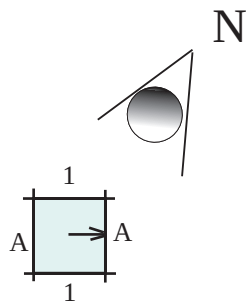
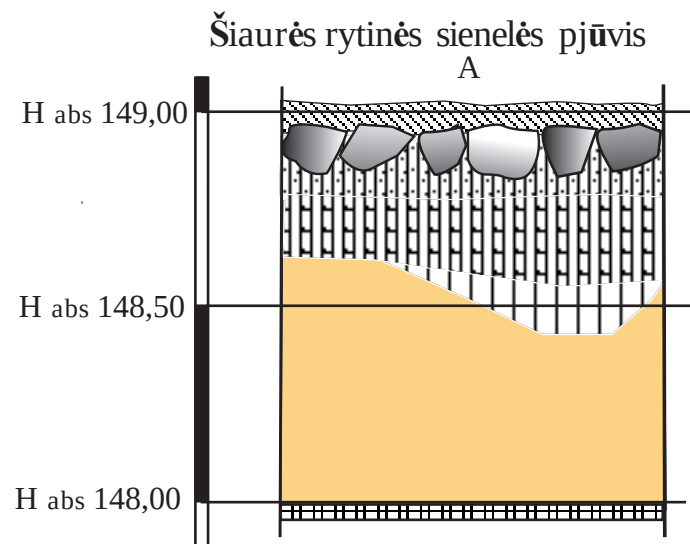

Aukščiai pateikiami LAS07

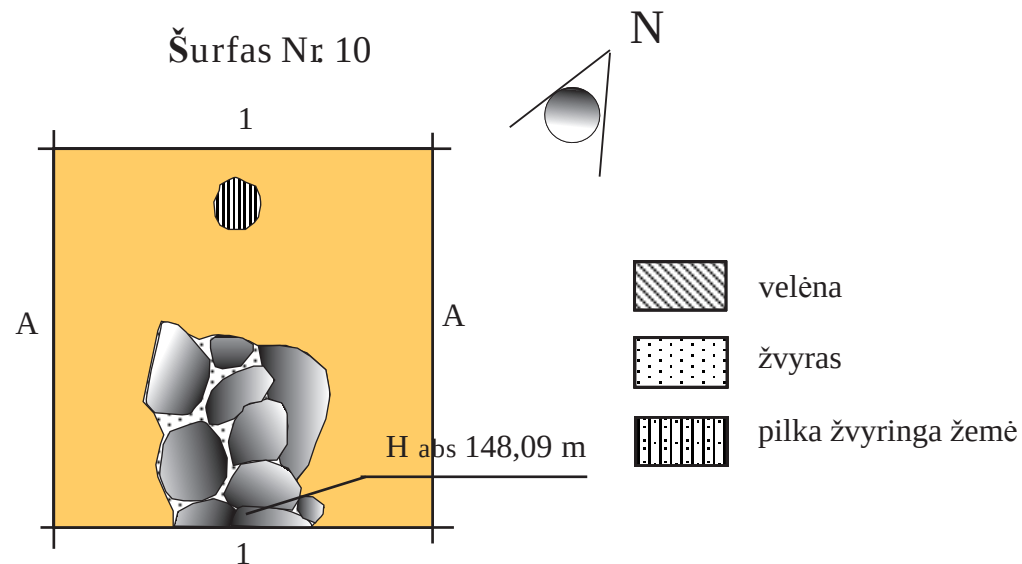
M 1:20

Objekto pavadinimas	Onušio (u. k. 17099) turgaus aikštės teritorija Žvalomieji archeologiniai tyrimai		
Tyrėja	B. Lisauskaitė		
2022 m.	Leidimas 2022-06-03 Nr. LA-173	Brėž. Nr. 2	L. Nr. 20

Šurfas Nr 4

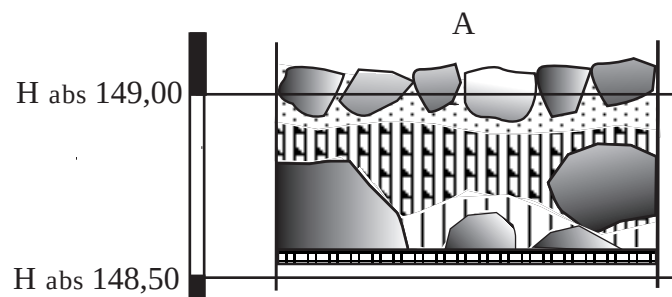
Šurfas Nr 10

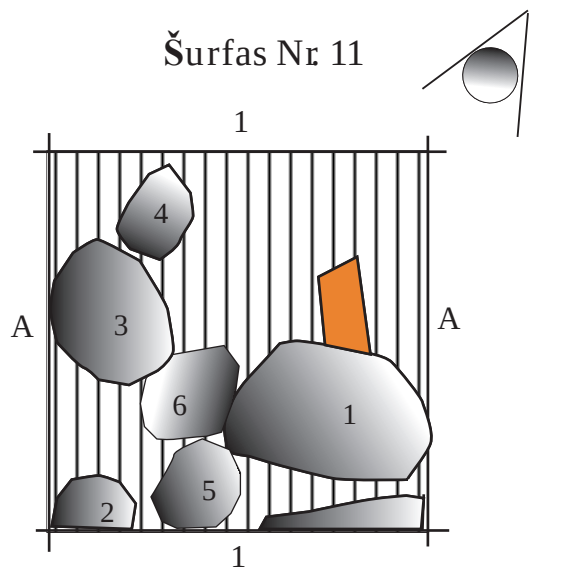
- pilka žemė su smulkiomis griuvenomis
- juoda žemė
- žvyras
- neperkastas sluoksnis
- akmenys

0 0,2 1,0 m

Šiaurės rytinės sienelės pjūvis

Šurfas Nr 11

Aukščiai pateikiami LAS07

M 1:20

Objekto pavadinimas	Onuškio (u. k. 17099) turgaus aikštės teritorija Žvalomieji archeologiniai tyrimai		
Tyrėja	B. Lisauskaitė		
2022 m.	Leidimas 2022-06-03 Nr. LA-173	Brėž. Nr. 3	L. Nr. 21

NUOTRAUKŲ SĄRAŠAS

1. Onuščio turgaus aikštė;
2. Skveras turgaus aikštės ŠR gale;
3. Šurfo Nr. 1 vieta;
4. Šurfas Nr. 1, gylis 0,25 m;
5. Šurfo Nr. 1 PV sienelė;
6. Užkastas šurfas Nr. 1;
7. Šurfų Nr. 2, 3 vieta;
8. Šurfas Nr. 2, gylis 0,3 m;
9. Šurfas Nr. 2, PV sienelė. Gylis 0,6 m;
10. Užkastas šurfas Nr. 2;
11. Šurfas Nr. 3, gylis 0,4 m;
12. Šurfas Nr. 3, gylis 0,67 m;
13. Užkastas šurfas Nr. 3;
14. Šurfas Nr. 4, gylis 0,3 m;
15. Šurfas Nr. 4, gylis 0,47-0,6 m;
16. Šurfas Nr. 4, ŠV sienelė. Gylis 0,47-0,6 m;
17. Šurfas Nr. 4. Išpjova prie šurfo ŠR sienos. Gylis 1,0 m;
18. Užkastas šurfas Nr. 4;
19. Šalutinės gatvės trasa. Šurfo Nr. 5 vieta;
20. Šurfas Nr. 5, gylis 0,35 m;
21. Šurfas Nr. 5, ŠR sienelė. Gylis 1,2 m;
22. Užkastas šurfas Nr. 5;
23. Šurfas Nr. 6, gylis 0,35 m;
24. Šurfas Nr. 6, ŠR sienelė. Gylis 0,6 m;
25. Užkastas šurfas Nr. 6;
26. Šurfas Nr. 7, gylis 0,4 m;
27. Šurfas Nr. 7, PR sienelė. Gylis 0,65 m;
28. Užkastas šurfas Nr. 7;
29. Šurfas Nr. 8, PR sienelė. Gylis 0,6 m;
30. Šurfas Nr. 8, ŠV sienelė. Gylis 0,6 m;
31. Užkastas šurfas Nr. 8;

32. Šūrfas Nr. 9. Gylis 0,3 m;
33. Šūrfas Nr. 9. Išpjova prie ŠR sienelės. Gylis 0,3-0,6 m;
34. Užkastas šūrfas Nr. 9;
35. Šurfo Nr. 10 vieta;
36. Šūrfas Nr. 10. Statinio ar įrenginio pamato liekanos;
37. Šūrfas Nr. 10. Statinio ar įrenginio pamato liekanos;
38. Užkastas šūrfas Nr. 10;
39. Šūrfas Nr. 11, gylis 0,2 m;
40. Šūrfas Nr. 11, gylis 0,45 m. Statinių liekanos;
41. Šūrfas Nr. 11, gylis 0,45 m. Statinių liekanos;
42. Šūrfas Nr. 11, statinių liekanos. Gylis 0,45 m;
43. Užkastas šūrfas Nr. 11.

NUOTRAUKOS

Onuškio
turgaus aikštė
(fotografuota
iš ŠR)

1

Skveras
turgaus
aikštės ŠR
gale
(fotografuota
iš PV)

2

Šurfo Nr. 1
vieta
(fotografuota
iš PR)

3

Šurfas Nr. 1,
gylis 0,25 m
(fotografuota
iš PV)

4

Šurfo Nr. 1
PV sienelė
(fotografuota
iš ŠR)

5

Užkastas
šurfas Nr. 1
(fotografuota
iš ŠR)

6

Šurfų Nr. 2,
3 vieta

(fotografuota
iš PV)

7

Šurfas Nr. 2,
gylis 0,3 m

(fotografuota
iš PV)

8

Šurfas Nr. 2,
PV sienelė.
Gylis 0,6 m
(fotografuota
iš ŠR)

9

Užkastas
šurfas Nr. 2
(fotografuota
iš V)

10

Šurfas Nr. 3,
gylis 0,4 m
(fotografuota
iš ŠR)

11

Šurfas Nr. 3,
gylis 0,67 m
(fotografuota
iš PR)

12

Užkastas
šurfas Nr. 3
(fotografuota
iš ŠV)

13

Šurfas Nr. 4,
gylis 0,3 m
(fotografuota
iš ŠR)

14

Šurfas Nr. 4,
gylis 0,47-0,6
m

(fotografuota
iš PV)

15

Šurfas Nr. 4,
ŠV sienelė.
Gylis 0,47-
0,6 m

(fotografuota
iš PR)

16

Šurfas Nr. 4.
Išpjova prie
šurfo ŠR
sienos. Gylis
1,0 m
(fotografuota
iš PV)

17

Užkastas
šurfas Nr. 4
(fotografuota
iš Š)

18

Šalutinės
gatvelės
trasa. Šurfo
Nr. 5 vieta.
(fotografuota
iš ŠV)

19

Šurfas Nr. 5,
gylis 0,35 m
(fotografuota
iš PR)

20

Šūrfas Nr. 5,
ŠR sienelė.
Gylis 1,2 m
(fotografuota
iš PR)

21

Užkastas
šūrfas Nr. 5
(fotografuota
iš ŠV)

22

Šurfas Nr. 6,
gylis 0,35 m
(fotografuota
iš PR)

23

Šurfas Nr. 6,
ŠR sienelė.
Gylis 0,6 m
(fotografuota
iš PV)

24

Šurfų Nr. 2,
3 vieta
(fotografuota
iš PV)

25

Šurfas Nr. 7,
gylis 0,4 m
(fotografuota
iš ŠR)

26

Šurfas Nr. 7,
PR sienelė.
Gylis 0,65 m

(fotografuota
iš ŠV)

27

Užkastas šurfas
Nr. 7

(fotografuota
iš ŠR)

28

Šurfas Nr. 8,
PR sienelė.
Gylis 0,6 m
(fotografuota
iš ŠV)

29

Šurfas Nr. 8,
ŠV sienelė.
Gylis 0,6 m
(fotografuota
iš PR)

30

Užkastas šurfas
Nr. 8
(fotografuota
iš PR)

31

Šurfas Nr. 9.
Gylis 0,3 m
(fotografuota
iš ŠV)

32

Šurfas Nr. 9.
Išpjova prie
ŠR sienelės.
Gylis 0,3–0,6
m

(fotografuota
iš PR)

33

Užkastas šurfas
Nr. 9

(fotografuota
iš R)

34

Šurfo Nr. 10
vieta

(fotografuota
iš PV)

35

Šurfas Nr. 10.
Statinio ar
įrenginio
pamato
liekanos

(fotografuota
iš ŠV)

36

Šūrfas Nr. 10.
Statinio ar
įrenginio
pamato
liekanos
(fotografuota
iš ŠR)

37

Užkastas šūrfas
Nr. 10
(fotografuota
iš PV)

38

Šurfas Nr. 11,
gylis 0,2 m
(fotografuota
iš PR)

39

Šurfas Nr. 11,
gylis 0,45 m.
Statinių
liekanos
(fotografuota
iš ŠV)

40

Šurfas Nr. 11,
gylis 0,45 m.
Statinių
liekanos
(fotografuota
iš PR)

41

Šurfas Nr. 11,
statinių
liekanos. Gylis
0,45 m
(fotografuota
iš ŠR)

42

Užkastas šurfas
Nr. 11

(fotografuota
iš ŠR)

43

PRIEDŲ SĄRAŠAS

1. Tyrimų projekto kopija;
2. Leidimo kopija.

Trakų rajono savivaldybės administracijos
direktorė

TVIRTINU:

Jolanta Abucevičiūtė
2022 m. gegužės 25 d.

Sutartis IĮ „Juodasis ežys“

Žvalgomųjų archeologinių tyrimų Onuškyje (u. k. 17099), Onušio sen., Trakų r sav., projektas

Tyrėja: B. Lisauskaitė, tel. 8 620 12404

Tyrimų užsakovas: Trakų r. savivaldybės administracija, Vytauto g. 33, LT-21106
Trakai, tel. +370 528 55487

2022 m. gegužės 25 d.

AIŠKINAMASIS RAŠTAS

2022 m. rengiamas Onuškio mstl., Onuškio sen., Trakų r sav., Onuškio (u. k. 17099) teritorijoje, esančios senosios turgaus aikštės ir jos aplinkos tvarkymo projektas. Projekte nagrinėjama teritorija 9000 m². Numatoma remontuoti miestelio turgaus aikštės akmeninio grindinio dangą, įrengti nuvažiavimus į sklypus ir į nuo aikštės atsišakančias gatveles. Aikštės ŠV pakraštyje numatyta įrengti dekoratyvų atitvarą nuo K. Petrausko g., krašto kelio Nr. 220. PR pakraštyje - rekonstruoti oro liniją į požeminę. Turgaus aikštės ŠR gale esančio skvero, prieaikštės, teritorijoje įrengti pėsčiųjų takus (žr. planą Nr. 1; nuotr. Nr. 1, 2).

Turgaus aikštės akmeninis grindinys kartu su tako atkarpa iki bažnyčios šventoriaus vartų yra gerai išlikęs. Jis išardytas tik aikštės ŠR pakraštyje, matyt, į Onuškio sveikatos priežiūros centrą, įsikūrusį buvusioje klebonijoje, įrengiant komunikacijas. Aikštės PR pakraštyje yra orinė elektros linija ir pakloti požeminiai elektros tinklai su komercinės apskaitos spintomis sklypuose. Aikštės viduryje stovi šulinys, kuris yra nenaudojamas (užpiltas). Aikštės ŠR gale suformuotas skveras, prieaikštė, su šv. Roko stogastulpiu, apsodintas medžiais ir jo plote auga šienaujama pieva.

Informacijos apie ankstesnius archeologinius tyrimus miestelio centrinėje dalyje nerasta.

Trumpa objekto istorinė apžvalga: Onuškio gyvenvietė paminėta kai Žygimantas Senasis savo arklininkui J. Kuncevičiui (Koncevičiui) dovanojo Onuškio dvarą Trakų vaivadijoje.¹ 1524 m. Žygimantas Senasis tam pačiam J. Kuncevičiui suteikė privilegiją kurti miestelį, rengti turgus ir laikyti karčiamas. Kelyje į Trakus besiformuojanti gyvenvietė pradžioje buvo linijinio plano. Pirmą kartą miestelis LDK žemėlapyje pažymėtas 1613 m. Tačiau jis neišsiskyrė nei savo dydžiu, nei reikšme. Gali būti, kad XVI a. II pusėje susidarius turgaus aikštei atsirado ir kelios gatvės, tačiau apie miestelio raidą ir ūkinį gyvenimą informacijos nedaug. Keitėsi dvaro ir miestelio valdytojai. 1777 m. pirmą kartą paminėta mokykla, kurioje buvo 3 vaikai. Tuomet parapijoje gyveno 1219 žmonių. XIX a. Onuškio dvaro, kuriam priklausė besikuriantis miestelis, planuose pastatai žymimi tik aplink turgaus aikštę. Aikštė buvusi trapecijos formos su netaisyklingos formos prieaikšte priešais bažnyčią. 1846 m. Onuškyje buvo 8 valstiečių ir 4 laisvų žmonių šeimos. Pastarieji visi buvo amatininkai. Žydų nebuvo. Apie prekybą miestelyje neužsimenama². 1863 m. už dalyvavimą sukilime iš Onuškio savininko K. Šetkevičiaus buvo konfiskuota nuosavybė ir 1867 m. dvaras su miesteliu dovanotas vienam iš 1863 m. sukilimo malšintojų generolui grafui Aleksejui Olsufjevui³. Miestelis pradėjo

¹ Miškinis Algimantas. 2002. Lietuvos urbanistikos paveldas ir jo vertybės. Rytų Lietuvos miestai ir miesteliai. I knyga. Vilnius. „Savastis“. P. 190.

² Ibid. P. 197.

³ Ibid, P. 198.

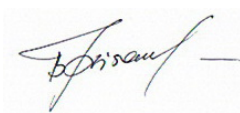
atsigauti, pradėjo rinktis turgūs, kurtis krautuvėlės. Žymūs miestelio tvarkymo darbai prasidėjo tik po I Pasaulinio karo. Buvo ne tik nugriauti sunykę pastatai, bet pastatyta keletas naujų, pvz. nauja klebonija, dabar Onušio pirminės sveikatos priežiūros centras, 1936 m. pradėta grįsti Onušio turgaus aikštė, o 1938 m. pradėta grįsti ir Kauno g., dabar K. Petrausko, tačiau darbai nebuvo baigti. Juos nutraukė prasidėjęs II Pasaulinis karas. Dabartinį vaizdą miestelis įgijo jau po karo.

Archeologinių tyrimų pobūdžio pasirinkimo pagrindimas (planas Nr. 1): statybos darbai yra planuojami vykdyti aikštės pakraščiuose ir prieaištės teritorijoje. Informacijos apie kultūrinį sluoksnį nėra, tad numatoma atlikti žvalgomuosius archeologinius tyrimus kurių metu, planuojamų darbų zonose, bus ištirta iki žemio 11 šurfo 1,0x1,0 m dydžio, t. y. 11,0 m² plotas.

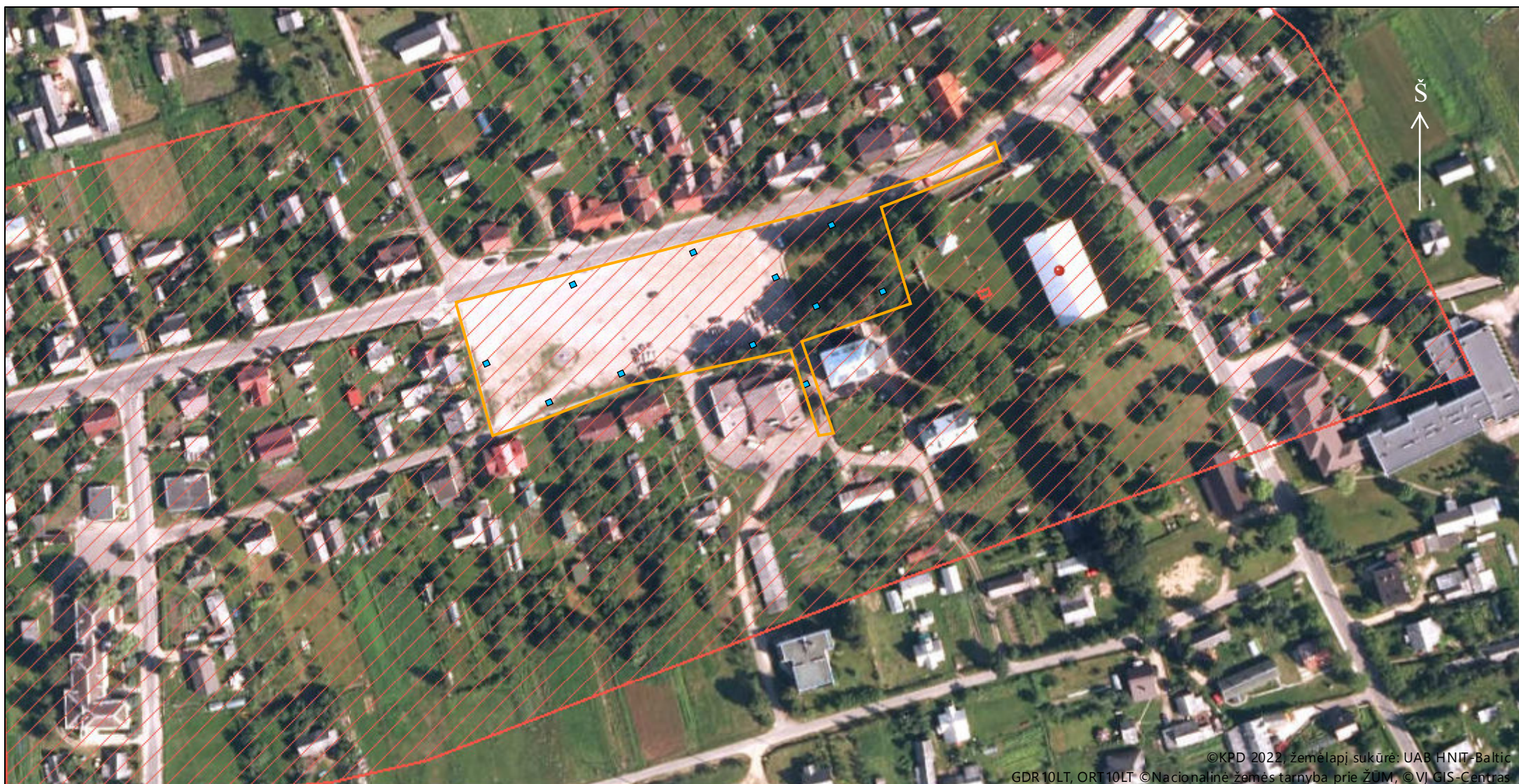
Tyrimų tikslas: nustatyti kultūrinio sluoksnio buvimo faktą, storį, stratigrafiją, chronologiją ir jį ištirti šurfo vietoje. Po tyrimų bus parengtos rekomendacijos dėl tyrimų statybos darbų etape.

Tyrimų atlikimo laikas: 2022 m. birželio 15 d. – birželio 30 d.

Archeologė

Birutė Lisauskaitė

Žemėlapis sukurtas www.heritage.lt svetainėje

0,07 0,035 0 0,07
km

Sutartiniai ženklai

Kultūros paveldo objektai ir teritorijos:

Kultūros paveldo objektai

Kultūros paveldo objektų ir vietovių teritorijos

planuojamų statybos darbų zona

planuojamų šurfų vieta

1 : 2 000

NUOTRAUKOS

Onušio turgaus aikštė
(fotografuota iš ŠR)

1

Prieaištis prie
bažnyčios
(fotografuota iš PV)

2

Leidimas atlikti archeologinius tyrimus

Rūšis	Leidimas	
Išduodanti institucija	Kultūros paveldo departamentas prie Kultūros ministerijos Įm. k. 188692688 Vilnius, Šnipiškių g. 3	
Išdavimo data	2022-06-03	
Numeris	LA-173	
Būsena	Licencijos (leidimo) išdavimas	
Galioja iki	2022-11-30	
Licencijos gavėjai	Asmuo BIRUTĖ LISAUSKAITĖ, 46304290936 El. paštas birute@juodasisezys.lt	
	Adresas Onušio mstl. - Trakų r. sav. Onušio sen.	
Veiklos duomenys	Kodas 2057	Pavadinimas ir komentaras Archeologinių tyrimų vykdymas
Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos specialisto atestato išdavimo data		
2021-03-09		
Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos specialisto atestato Nr.		
795		
Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos specialisto mokslo laipsnis ir (ar) pedagoginis vardas		
netaikoma		
Numatomos tirti vietos pavadinimas		
Onuškis (17099)		
Archeologinių tyrimų grupės vadovo ir tyrimų grupės narių vardai ir pavardės		
nurodykite vardą, pavardę		
Numatomos tirti vietos unikalūs kodas Kultūros vertybių registre		
17099		
Archeologinių tyrimų pobūdis		
Žvalgomieji archeologiniai tyrimai		
Tyrimai vykdomi pagal archeologinių tyrimų projektą		
Žvalgomųjų archeologinių tyrimų Onuškyje (u. k. 17099), Onušio sen., Trakų r. sav., projektas		
Archeologinių tyrimų projekto aprobavimo data		
2022-05-31		
Papildomi paveldosaugos reikalavimai archeologinių tyrimų metu (jei yra)		
nėra		
Leidimas taip pat tyrėjui suteikia teisę		
netaikoma		
Išduodančios institucijos atstovai		
Vilniaus teritorinio skyriaus vyr. specialistė Viltė Drėmaitė		
Licencija archyvuota		
Ne		

K. Petrausko aikštės Trakų rajono sav., Onuškio sen., Onuškio mstl., (u.k. Kultūros vertybių registre 17099) istoriniai-urbanistiniai tyrimai ir jų apibendrinimas

Indrė Baliulytė

Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos
specialisto kvalifikacijos atestato Nr. 0842

2023 m. vasario 1 d.

Turinys

Ižanga	2
Onušio miestelio susiformavimas ir raida iki XIX a. pabaigos	4
Onušis XX amžiuje	9
Išvados	27
Papildomos iliustracijos	28
Šaltiniai ir literatūra	33
Iliustracijų sąrašas	34
Atestatas	35

Ižanga

Darbo tikslas - Trakų rajono sav., Onušio sen., Onušio mstl., (u.k. Kultūros vertybių registre 17099) esančios K. Petrausko aikštės istoriniai-urbanistiniai tyrimai ir jų apibendrinimas. Darbo metodas – kartografinių šaltinių analizė, archyvinių dokumentų ir publikuotos medžiagos apibendrinimas.

Miestelis yra vietovė, įrašyta į Kultūros vertybių registrą. Jos vertingosios savybės - gatvių tinklas, aikštės planas ir tūrinė erdvinė kompozicija, kapitalinio užstatymo fragmentai, miestelio panorama.

Istoriniai tyrimai buvo atliekami remiantis archyviniais šaltiniais – rašytiniais dokumentais ir archyvuose saugoma kartografinė medžiaga, taip pat – publikuota medžiaga, istorinėmis fotografijomis. Remiantis kartografinė medžiaga, atlikta aikštės ir jos aplinkoje esančių gatvių tinkle susiformavimo istorinės raidos analizė, išnagrinėta aikštės ir aplinkinių gatvių užstatymo struktūra ir jos kitimas istorijos bėgyje.

1. K. Petrausko aikštė dab. ortofoto žemėlapyje¹

¹ www.maps.lt

Darbe nagrinėti dokumentai, saugomi Lietuvos Valstybės Istorijos Archyve (LVIA) – istoriniai dvaro ir miestelio planai, kiti dokumentai, susiję su Onušio dvaru, miesteliu, bažnyčia – Vilniaus Gubernijos braižyklos fonde esantys dokumentai. Gubernijos braižykloje buvo žemėtvarkos, iliustracijos, žemės ribų matavimo, ūkio ir geodezijos skyriai. Braižyklai priklausantys gubernijos ir apskričių žemės matininkai sudarė privačių, bažnytinių, valstybinių žemės valdų, miestų žemių planus ir žemėlapius, tvirtino pastatų statybos ir remonto projektus, sąmatas. Nuo 1874 m. spalio 20 d. Vilniaus gubernijoje įsigaliojęs 1868 m. sausio 16 d. imperatoriaus Aleksandro II įsakas, išplėtė gubernijos braižyklos teises – ji tapo atskiru skyriumi, kuriam vadovavo gubernijos žemės matininkas. Fonde saugomi įvairių institucijų įsakai, susirašinėjimo dokumentai, privačių ir bažnytinių žemės sklypų ir dvarų planai, geodeziniai aprašymai; žemėlapiai.

Taip pat nagrinėti dokumentai, esantys Lietuvos Centriniam Valstybės Archyve (LCVA) – Žemės tvarkymo fonde, kuriame saugomi valstybinių ir nusavintų žemių parceliavimo, kaimų skirstymo į viensėdijas, miško medžiagos, bendrųjų ganyklų ir kitų ganiavos servitutų likvidavimo, žemių sukeitimo režiams, iškyšuliams ir intarpams panaikinti, kelių tiesimo, ištiesinimo, ir pan., yra dvaro parceliacijos brėžiniai, tiesa juose miestelio centrinė dalis neįdomi, tačiau iš jų matyti, kaip dvaras įsiliejo į miestelio teritoriją. Bet tai jau nėra šio darbo tema. Apie aikštės tvarkymą sužinota iš tarpukario spaudos. Pažymėtina, kad XX a. 4 dešimtmetyje tendencija grįsti akmenimis miesto gatves ir aikštes buvo labai ryški visoje Lietuvoje.

Centrinio valstybės archyvo filmų fonde rasti keli dokumentinių filmų fragmentai, kuriuose matyti Onušio aikštės aplinkiniai pastatai po Antrojo Pasaulinio karo.

Onušio miestelio urbanistinę raidą nagrinėjo Algirdas Antanas Baliulis ir Algimantas Miškinis², pateikę išrašų ir informacijos iš ankstyviausių Onušio istoriją atspindinčių dokumentų, taip pat – istorinių ir XX a. miestelio fotografijų. Vėliau miestelio istoriją papildė A. Miškinis, nagrinėdamas Lietuvos urbanistinį paveldą³.

Onušio miesteliui ir apylinkėms skirta Lietuvos valsčių serijos knyga „Onušis“, kurioje visapusiškai aptartos Onušio apylinkės – etnografijos, architektūros, istorijos ir pan. aspektais. Šiame leidinyje yra duomenų apie sakralinius miestelio statinius – Šv. Jokūbo ir šv. Pilypo bažnyčios ir parapijos statinius, kurių sklypai ribojasi su aikšte⁴. Pagrindiniai leidiniai, kuriuose pateiktos trumpos istorinės žinios apie Onušio apylinkių bažnyčias, yra Broniaus

² Baliulis A., Miškinis A. Onušis, Lietuvos TSR urbanistikos paminklai, Vilnius, 1984, p. 5–32

³ Miškinis A. Lietuvos urbanistikos paveldas ir jo vertybės. Rytų Lietuvos miestai ir miesteliai, Vilnius, 2002, kn. 1

⁴ Marija Rupeikienė, Antanas Rupeika. Onušio valsčiaus sakralinių pastatų ir parapijų trobesių architektūra.. Onušis, 2017. „Versmės“ leidykla. Lietuvos lokaliniai tyrimai.

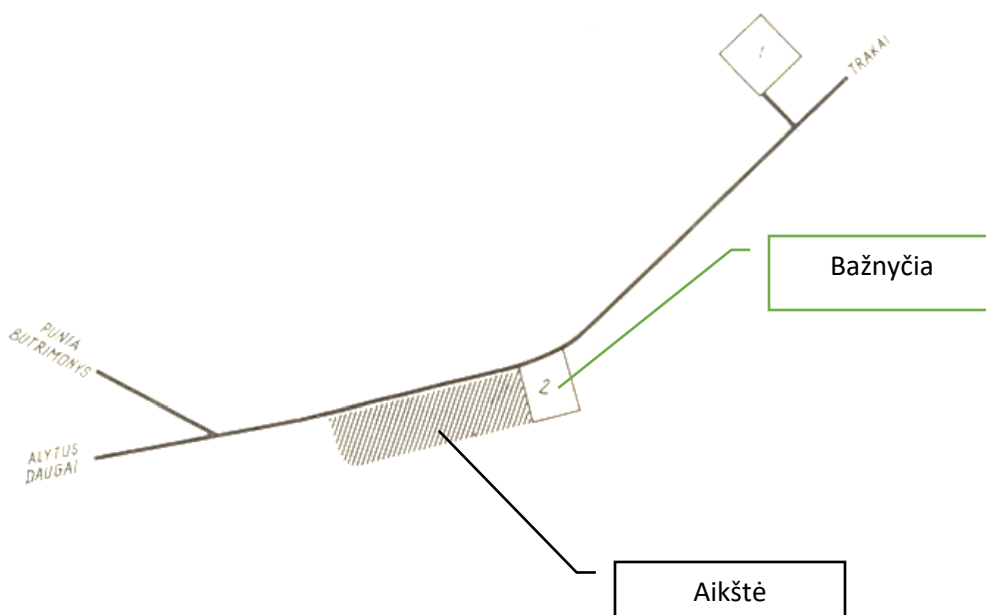
Kviklio knygos⁵ ir Lietuvos katalikų bažnyčių žinynas⁶. Apie bažnyčią rašoma ir leidinyje apie Elektrėnų dekanato sakralinį paveldą⁷.

Duomenų apie miestelio gyvenimą tarpukaryje ieškota to laikotarpio spaudoje.

Kelios miestelio aikštės fotografijos rastos elektroninėje erdvėje -Lietuvos integralios muziejų informacinės sistemos (LIMIS) duomenų bazėje, kai sukurta valstybinė LIMIS sistema buvo įdiegta 4 nacionaliniuose ir 17 respublikinių muziejų. Kai kurios fotografijos yra iš interneto forumo www.miestai.net. Kuriamė dalijamasi informacija apie miestus, jų vaizdais, taip pat iš socialinio tinklo *facebook* paskyros „Lietuva senose fotografijose“.

Onušio miestelio susiformavimas ir raida iki XIX a. pabaigos

Onušio gyvenvietė paminėta kai Žygimantas Senasis savo arklininkui J. Kuncevičiui (Koncevičiui) 1511 m. dovanuoja Onušio dvarą Trakų vaivadijoje⁸. 1524 m. Žygimantas Senasis tam pačiam J. Kuncevičiui suteikė privilegiją kurti miestelį, rengti turgus ir laikyti karčiamas. Kelyje į Trakus besiformuojanti gyvenvietė pradžioje buvo linijinio plano.

2. XVI a. pradžios miestelio schema

⁵ Bronius Kviklys. Mūsų Lietuva. (2-oji fotogr. laida), Vilnius, 1989–1992, t. 1–4

⁶ Misius K., Šinkūnas R. Lietuvos katalikų bažnyčios (žinynas), Vilnius, 1993.

⁷ Elektrėnų dekanato sakralinis paveldas, Vilnius, 2008

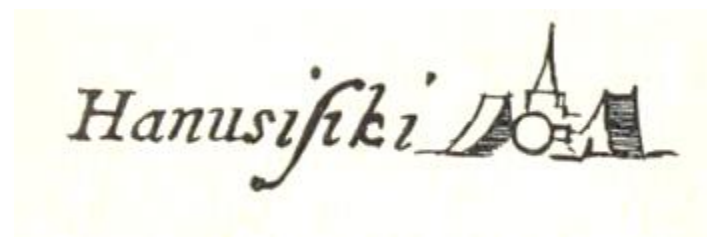
⁸ A. Baliulis, A. Miškinis, op. Cit.

Iš XVI a. pradžios miestelio schemas matyti, kad aikštė buvo stačiakampės puros, išsidėsčiusi palei kelią nuo Trakų į Butrimonis/Alytų. Manoma, kad sodybos rikiavosi pietrytinėje kelio pusėje. Bažnyčia, kaip buvo įprasta gatviniuose kaimuose, buvo statoma gyvenvietės gale, greičiausiai, buvo atgręžta pagrindiniu fasadu į aikštę.

1524 m. Onušio dvaro savininkui buvo suteikta privilegija kurti miestelį ir kartą per savaitę rengti turgų bei laikyti karčiamas. 1534 m. inventoriuje surašyti miestelio gyventojai, tačiau aikštė inventoriuje neminima.

1559 m. dvarą su miesteliu įsigijo LDK iždininkas ir raštininkas M. Naruševičius., kuris fundavo naują bažnyčią, senajai sudegus. Naujoji bažnyčia taip pat buvo medinė. Miesteliui 1567 m. pakartotinai suteikta privilegija rengti turgus, laikyti karčiamas, parduotuves.

Pirmą kartą miestelis LDK žemėlapyje pažymėtas 1613 m.

3. Miestelio žymėjimas LDK žemėlapyje, 1613 m.

XVII a. pradžioje miestelis neišsiskyrė nei savo dydžiu, nei reikšme. Gali būti, kad XVI a. II pusėje susidarius turgaus aikštei atsirado ir kelios gatvės, tačiau apie miestelio raidą ir ūkinį gyvenimą informacijos nedaug. Keitėsi dvaro ir miestelio valdytojai. 1777 m. pirmą kartą paminėta mokykla, kurioje buvo 3 vaikai. Tuomet parapijoje gyveno 1219 žmonių. XIX a. Onušio dvaro, kuriam priklausė besikuriantis miestelis, planuose pastatai žymimi tik aplink turgaus aikštę. Aikštė buvusi trapecijos formos, šalia jos - netaisyklingos formos aikštelė priešais bažnyčią.

XVIII a. viduryje Onušis buvo nedidelis miestelis, pažymėtas daugumoje to laikotarpio žemėlapių. XVIII a. antroje pusėje dvare su miestu (reikia nepamiršti, kad miestelis buvo privatus, priklausęs dvarui), kaimais ir malūnu⁹ buvo surašyti 45 dūmai ir 10 karčemų. Toks karčiamų skaičius liudija, kad turgūs vykdavo dideli ir nuolat. Dėl to aikštė ir toliau liko didelė, ką matome iš XIX a. pradžios žemėlapių. Pažymėtina ir tai, jog XVIII a. miestelio ir dvaro savininkai ne kartą keitėsi. Galbūt tai turėjo įtakos, jog miestelis XVIII a. pabaigoje liko nedaug teišaugęs, lyginant su XVII a. - A. Baliulis ir A. Miškinis mini, jog miestelyje buvo visai nedaug gyventojų.

⁹ LVIA, SA, B. 3312

1806 m. sudarytame Mykolo Šabunievičiaus dvaro žemių plane matyti stačiakampė aikštė, kurios vieną kraštinę atstojo kelias iš Vilniaus į Aukštadvarį. Palei kelią pažymėti išsirikiavę miestelėnų namai, orientuoti galu į gatvę. Kelio į Valkininkus ir į Vilnių sankryžoje stovi dvibokštė bažnyčia, kurios sklypas netaisyklingos formos, ribojasi su miestelio aikšte.

Priešais aikštę ir pietiniame aikštės gale rikiuojasi miestiečių namai ir karčemos. Pietiniame gale stovėjo nemaži užvažiuojamieji namai. Netoli bažnyčios – didžiulis klebono sklypas.

Manoma, kad miesteliu buvo laikoma tik miesteli dalis aplink aikštę, o visa kita – kaimas, todėl daugiau pastatų šiame plane nepažymėta – tik toliau buvusi dvaro sodyba ir pats miestelis¹⁰

4. 1806 m. Onušio dvaro plano fragmentas¹¹

¹⁰ A. Baliulis, A. Miškinis, op. cit.

¹¹ LVIA, F. 526, Ap. 1, B. 1290

Šabunievičius dvaro sodybą su miesteliu 1821 metais pardavė Kazimierui Šetkevičiui (Szetkiewicz). Naujasis savininkas 1823-1829 pastatydino naują mūrinę bažnyčią, kuri turėjo būti panaši į Vilniaus katedrą

5. 1856 m. miestelio ir dvaro planas

Kazimieras Šetkevičius tapo būsimąjo Lenkijos Nobelio premijos laureato Henryko Sienkiewicziaus mylimu uošviu. Būtent Šetkevičius, kaip juokais buvo šnekama, „kūnu ir krauju lietuvis“, tapo prototipu spalvingam ir simpatiškam H. Sienkiewicziaus sukuurtam Zaglobos personažui, Profesorius Marcelis Kosmanas apie šį personažą rašė: „Kai 1647 metais Čehryno užėjo sutinkame bajorą, kuris prisistato: „Zagłoba sum (aš)“ – užmezgame ryšį su vienu didžiausių lenkų literatūros personažų“.

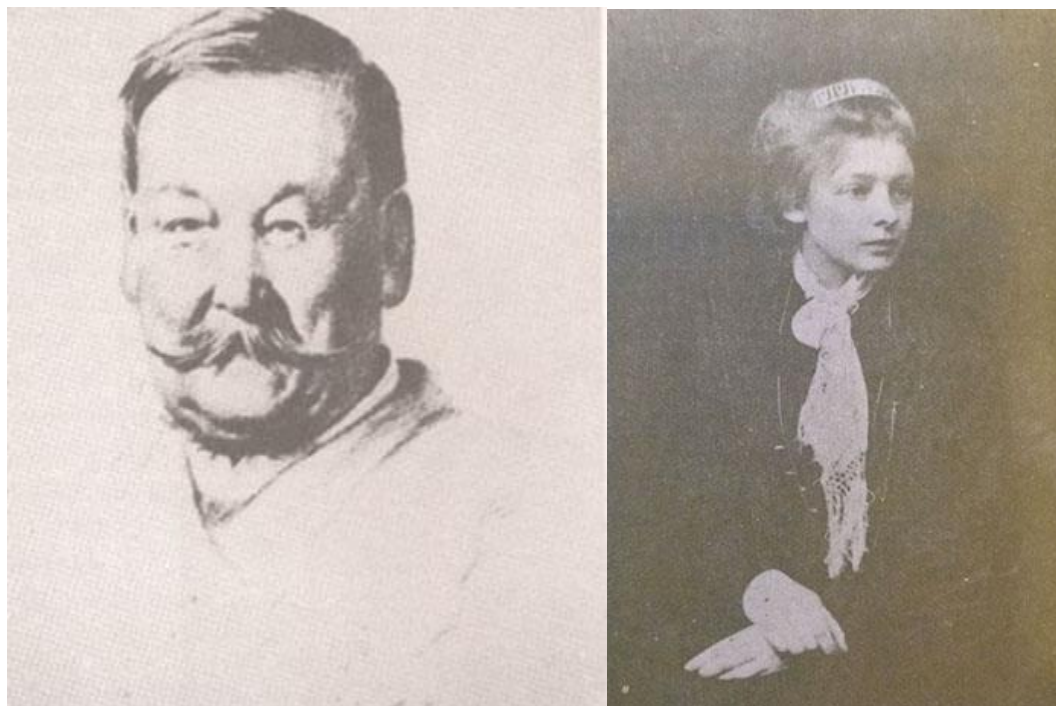
Už dalyvavimą 1863 metų sukilime Šetkevičius buvo išsiųstas į Sibirą ir savo turtą priverstas perduoti beveik už dyką generolui Olsufjevui.

XIX a. 8-9 deš. išleistame geografijos žodyne apie Onuškę sakoma taip: Onuškis – labai sena lietuvių gyvenvietė, dabar priklausanti grafiui Olsufjevui, anksčiau priklausiusi Naruševičiams, Chodkewičiams, Šetkewičiams¹², kurie 1850 metais turėjo 5000 dešimtinių

¹² Słownik geograficzny

žemės. Trakų maršalka Kazimieras Szetkiewiczzius buvo garsaus rašytojo Henriko Sienkiewiczzius uošvis.

1880 m. H. Sienkiewiczzius vedė Mariją¹³ (Marynia), Trakų bajorų maršalkos iš Onušio, Kazimiero Szetkiewiczzius ir Vandos, (Mineikaitės) dukrą¹⁴. Jaunuoliai susipažino dvejis metais anksčiau Venecijoje. H. Sienkevičiaus uošvis buvo ryški asmenybė. Baigęs Bajorų institutą Vilniuje ir teisės studijas Sankt Peterburge, mėgo skaityti, mokėjo kelias kalbas (prancūzų, rusų, lotynų, lietuvių). Kaip ir H. Sienkevičiaus tėvas, jis dalyvavo 1863 metų sukilime, už kurį ne tik buvo atimtas Onušio dvaras, bet ir jis pats trejiems metams ištremtas į Uralą.

6. Kazimieras Sietkiewiczzius ir jo duktė Marija

Tremtyje Szetkiewiczzius mokslus tęsė savarankiškai, skaitė įvairių sričių (medicinos, geodezijos, mechanikos) mokslinius darbus. Domėjosi sanskritu, tyrinėjo lietuvių kalbos giminingumą šiai kalbai. Atlikęs bausmę „laisvai“ apsistojo Ufoje, Kazanėje, Nižnij Novgorode ir kt. 1866 m. į tremtį atvyko jo žmona su dviem dukromis (Marijai tada buvo 11, Jadvygai – 10). Grįžusi iš tremties Szetkiewiczzių šeima neturėjo teisės grįžti į Lietuvą, todėl apsigyveno Varšuvoje. H. Sienkiewiczzius ir jo uošvis turėjo daug bendro, jų buvo panašus temperamentas, humoro jausmas, požiūris į gyvenimą. Kazimieras Szetkiewiczzius rašytojui buvo „tikra ne tik moralinių smulkmenų, bet ir kalbos vingrybių, minčių išraiškos, posakių ir net ištisų pokštų kasykla, gyvai

¹³ <http://www.wilnoteka.lt/artikul/hanuszyszki-stad-marynia-szczescie-sienkiewiczza-3>

¹⁴ <http://l24.lt/pl/kultura-pl/item/160348-co-laczylo-henryka-sienkiewiczza-z-litwa-cz-ii>

perkelta į „Trilogiją“. Jis taip pat tapo vienu iš nepamirštamo trilogijos personažo - Jano Zagłobos – prototipu.

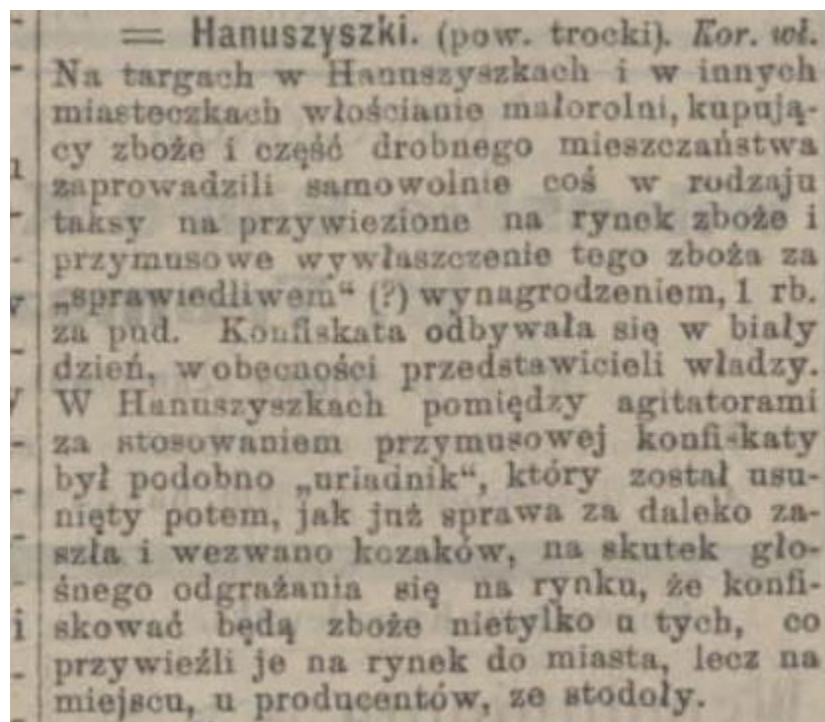
Paminėtina, kad miestelis nukentėjo 1831 metų sukilimo metu. Sukilėliai buvo jį užėmę. 1838 metais minima, kad jo gyventojų sumažėjo. 1840 m. surašyta 20 namų, 135 gyventojai (iš jų 15 žydai).

1845 m. tikrinant Vilniaus gubernijos miestelius, Onuškyje surašyti 59 gyventojai. Net prekymečiai nevykdavę. 1856 m. plane parodyta, kad namai daugiausia stovėjo aplink aikštę ir palei Trakų - ir dab. Kauno gatvę. Lyginant su 1806 metų planu, matyti, kad išsiplėtė gatvių tinklas. 1856 m. plane aikštė nurodoma stačiakampė.

1877 m. dalis namų ir klebono namas šalia aikštės sudegė. Klebono namas buvo atstatytas. Paskutiniame dešimtmetyje dalis šventoriaus aptverta akmenų tvora.

Tarp 1897 ir 1905 metų miestelyje kilo didelis gaisras, po kurio sumažėjo prekybininkų ir amatininkų. Matyt, aplink aikštę buvę namai taip pat sudegė, nes prekybininkai telkėsi daugiausia ten.

Onuškis XX amžiuje

7. Informacija apie Onuškio turgų, 1907 m.¹⁵

¹⁵ Dziennik Wilenski, 1907, birželio 30 d.

Po 1922 metų žemės reformos miestai plečiami prijungiant parceliuojamų dvarų žemes. Šiose teritorijose formuojasi naujosios miesto dalys, statomi nauji, dažniausiai mediniai, pastatai. Onuškyje taip pat žemės reformos metu iš dvaro savininko Olsufjevo buvo paimta dalis žemių miestelio plėtrai. Aikštės formai tai neturėjo įtakos, nes valdos aplink ją jau buvo susiformavusios.

XX a. pradžios žemėlapiuose matyti aikštė stačiakampės formos.

8. Onuškis 1915 m. žemėlapyje

1911 m. miestelio ir dvaro žemių plane matyti, jog aikštė netaisyklingos formos. Taip buvo greičiausiai dėl to, jog po amžiaus sandūroje kilus gaisrui ir sudegus daugeliui namų, 1911 metais dar ne visi buvo atstatyti, todėl palei aikštę buvę tušti sklypai pažymėti kaip aikštė.

Po gaisro namai buvo atstatyti iki XX a. trečiojo deš. vidurio. Vėlesniuose planuose matyti, jog palei aikštę beveik visuose sklypuose stovi namai. Nemažai jų pastatyta 1915-1918 metais.

9. 1911 m. miestelio schema Onušio dvaro žemių plane¹⁶

1924 metais aiškiai matyti, jog aikštė nežymiai siaurėja į bažnyčios pusę, greičiausiai, jos forma šiek tiek pakito, atstatant miestelį po XX a. pradžios gaisro¹⁷.

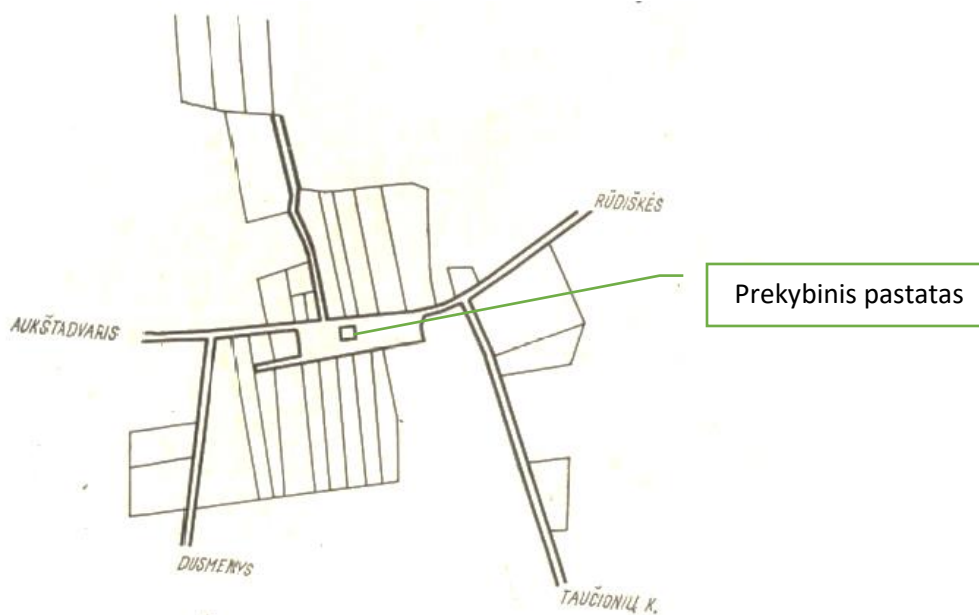
Sklypai aplink aikštę buvo nevienodo dydžio. Aikštės centre po gaisro buvo pastatytas nemažas medinis prekybinis pastatas.

¹⁶ LVIA, F. 526, Ap. 3, B. 10738

¹⁷ A. Baliulis, A. Miškinis, op. Cit.

10. Aikštės centre XX a. I pusėje stovėjęs prekybinis pastatas¹⁸

11. 1924 m. Miestelio plano schema¹⁹

¹⁸ A. Miškinio fotografijų kolekcija. A. Baliulis, A. Miškinis, op. cit.

¹⁹ A. Baliulis, A. Miškinis, op. Cit.

1928-aisiais, praėjus 10 metų nuo Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo, šalies valdžia išsiuntinėjo savivaldybėms klausimynus su įvairiais klausimais apie krašto ūkį, švietimą, pastatus, kelius ir kt. Gauti atsakymai apibendrinti ir padarytos išvados, atspindinčios 1928 m. Kaune išleistoje knygoje „Lietuvos savivaldybės 1918–1928. Savivaldybių įsikūrimo ir pirmojo dešimtmečio darbų apžvalga“²⁰.

12. Turgaus diena Onuškyje, 1933 m.²¹

Apklausos metu nustatyta, kad Lietuvos miestai ir miesteliai išgrįsti nedaug. Nuolat buvo girdimi skundai, kad žmonės, atvažiuavę į miestelius vežimais, neretai įklimpsta, ypač rudenį ir pavasarį. Visur būdavo dideli purvynai. Gatvės ir aikštės nesurtvarkytos, net žvyru neužpiltos²². Atsigaunant Lietuvos valstybei, didesniuose miestuose ir miesteliuose pradėta intensyviau grįsti gatves. Dažniausiai buvo grindžiama lauko rieduliais. Medžiagą turėdavo parūpintis gyventojai, tai buvo jų prievolė. O savivaldybė, suvežus akmenis iš laukų, skelbdavo konkursą grindimo darbams atlikti.

²⁰ Lietuvos savivaldybės 1918–1928. Savivaldybių įsikūrimo ir pirmojo dešimtmečio darbų apžvalga. Kaunas, 1928// <https://www.epaveldas.lt/preview?id=C150000372274>

²¹ "Lietuva senose fotografijose", <https://www.facebook.com/senosfotografijos/photos>

²² Lietuvos savivaldybės 1918–1928. Savivaldybių įsikūrimo ir pirmojo dešimtmečio darbų apžvalga. Kaunas, 1928// <https://www.epaveldas.lt/preview?id=C150000372274>

13. Miestelio aikštė, 1930 m.²³

14. Dar negrįsta aikštė, 1932 m.²⁴

²³ M.K. Čiurlionio dailės muziejaus fondas

²⁴ Vinco Uždavinio fotografija, Šiaulių "Aušros" muziejaus fondas

Grindinio kvadratinio metro kaina įvairiose vietovėse buvo skirtinga – nuo 88 centų iki 12 litų (Kaunas, Šakiai)²⁵. Vidutinė 1 kv. m. grindinio kaina Lietuvoje buvo 5,6 lito. Ten, kur grindžiama buvo lauko akmenimis, grindinys buvo pigiausias. Akmenys buvo netaisyklingi, kai kur būdavo ir prastai išgrįsta, todėl jau XX a. ketvirtame deš. Buvo idskutuojama, ar natūraliais akmenimis iš laukų turi būti grindžiama, nes važiuoti ratais – vežimu ar ir mašina tikrai nekomfortiška.

Onušio aikštė išgrįsta lauko rieduliais 1936-1938 metais. Grindžiant aikštę, buvo įrengti šaligatviai, pasodinta medelių. Tai buvo veiksmai, kurie buvo vykdomi visoje Lietuvoje, siekiant pagerinti miestų ir miestelių vaizdą, pritaikyti patogesniam gyvenimui.

Aplink aikštę susiformavęs užstatymas – XX a. pirmosios pusės (išskyrus bažnyčią). Tai daugiausia vieno, rečiau – dviejų aukštų mediniai gyvenamieji pastatai, su pirmajame aukšte buvusiomis prekybinėmis ar gamybinėmis patalpomis.

Aikštė buvo svarbi miestelio gyvenime – čia vyko pagrindiniai prekybiniai susibūrimai: kiekvieną savaitę – turgūs ir 6 prekymečiai per metus.

Miestelyje visi pastatai buvo mediniai, dažniausiai vieno aukšto, rečiau – dviejų. 1936 m. pastatyta raudonų plytų klebonija. Pastate 1944 - 1952 m. veikė Onušio valsčiaus NKVD-MGB poskyris.

15. Trakų gatvė su Šv. apaštalų Pilypo ir Jokūbo bažnyčia. XX a. 4 deš. Fot. Kazys Lukšys²⁶

²⁵ <https://www.epaveldas.lt>

²⁶ <https://www.epaveldas.lt/preview?id=LIMIS-433134758>

Gatvių grindimas

Blogiausia jo rėše — apskritais akmenimis.

Jau seniai nustatyta, kad pats blogiausias gatvių grindimo būdas yra grindimas apskritais akmenimis. Šis būdas, tiesa, yra pigus, bet jis turi daugybę trūkumų. Apskriti akmenys, padėti į minkštą smėlį, nuo vežimų ir t. t. nusėda ir pasidaro duobės ir pakilimai. Be to, lenda į paviršių smėlis, kuris su-trintas virsta dulėmis. Judėjimas tokiomis gatvėmis sukelia debesis dulkių, o lietaus metu darosi purvas. Svarbiausia tačiau — apskritais akmenimis išgrįstomis gatvėmis negalimas yra greitesnis susisiekimas.

Judėjimas, apskritais akmenimis išgrįstomis gatvėmis nepakendamas ir sunkus. Susisiekimo priemonės jis baisiai krato ir gadina.

Dideli kultūringi centrai jau seniai atsisakė grįsti gatves apskritais akmenimis.

„Lietuvos Aidas“ 300 n-ry idėjo tūlo Keleivio straipsnį, kuris imasi ginti apskritų akmenų grindinį. Ilgame straipsnyje Keleivis stengiasi įrodyti, kad gerai padėti apskriti akmenys ir rūpestingai prižiūrimas toks grindinys gali būti geras. Antrame straipsnyje tas pats Keleivis, kuris pirmame straipsnyje žavėjosi apskritais akmenimis išgrįstu grindiniu, aprašo to grindinio pavyzdžius, ir tuo straipsniu jis visiškai nuneigia pirmojo straipsnio teigimus. Jis pasakoja, kad jam teko važiuoti apskritais akmenimis išgrįstu grindiniu ir, kaip jis sako, jam stojosi ant galvos plaukai ir žmogus šaukėsi įventųjų pagalbos. Kai kitą kartą jis važiuo-
ves apskritais akmenimis išgrįstu grindiniu, po grindinio remonto, tai turėjęs sukasti dantis, tur būt, kad nenukastų liežuvio.

Keleivis pastebėjęs, kad Raseiniai blogo grindinio atžvilgiu paėmę rekordą, o Ariogala turinti dar blogesnį grindinį. Gali būti, kad aplinkinės Kauno gatvės, kurios neturi jokio grindinio, gal ir ariogališku grindiniu būtų patenkintos.

Daug buvo rašyta ir kalbėta, kad Kauno miesto savivaldybė nori sutvarkyti Ukmergės plentą „pagal paskutinį technikos žodį“, kaip vieną didžiausių Kauno gatvių, kuria eina bene didžiausias susisiekimas. Viena paskutinių miesto tarybos posėdžių, vienam tarybos nariui paklausus apie Lukšio gatvės grindimo tašytais akmenimis pabaigimą inž. Reinys atsakė, kad sutvarkius Ukmergės plentą liks tašytų akmenų, kuriais bus ir išgrįsta Lukšio gatvė. Ir štai, tik ką pradėjo tvarkyti Ukmergės plentą, privedė jį iki 39 numerio, dar nepasiekus Saulės namų, jau pasirodė, kad tašytų akmenų stinga. Toliau bus grindžiamas tik Ukmergės plento vidurys, o iš šonų bus vėl apskritų akmenų grindinys. Kalbama, kad tai būsią laikinai, vieneriems metams, kol nutašys naujų akmenų.

Išgrįstasis Ukmergės plentas dabar papildomas smėliu, kuris va-

žiuojant labai dulka. Namų savi-ninkams didelis uždavinys, kokių būdu tvarkyti šitokią gatvę: ar žvyrių ir smėlių nušluoti, ar ji palikti kol ji sugers tarpakmeniai. Lygioje vietoje, gal būt, šitoks grindinys dar gali laikyti, bet Ukmergės plento pakalnėje, jis visai neįmanomas. Lietaus metu, ypač sankryžose, lietaus vanduo čia visa nuplauna ir neša. Nešamas žvyrius užgriauna griovelius arba užkemša kanalizacijos vamzdžius. Kad akmenys neišklyptų, vėl tenka gatvę užpilti smėliu, ir vėl pasaka prasideda iš pradžių.

Taip, Zallakalnio gyventojai nu-sivylę. Jie galvoja, kad Ukmergės pl. taip bus sutvarkytas, kaip Pa-rodos gatvė, kad Ukmergės plentą galima bus laikyti visiškai švarų ir kultūringą, plauti jį vandeniu, kad jis ir nedulkėtų. O čia visai kas kita pasirodė. Viena dar viltis: grindinys, sako, laikinis. Po metų apskriti akmenys būsią pakeisti tašytais.

Miestietis.

Red. prier.: Apskritais akmeni-mis dabar grįsti gatves — tai yra didžiausia nesąmonė. Tai tiesiog nusikaltimas visokiam minimališkiausiam higienos reikalavimui. Ypač neleistina yra Ukmergės plentą grįsti apskritais akmenimis ir pilti jį smėliu. Judėjimas tokiu grindiniu čia kelia tikrą pragarą. Nuo dulkių stačiai neįmanoma atidaryti langus: nėra kuo kvėpuoti ir viskas apsikrauna dulėmis. Ben-drai, reiktų išleisti įstatymą, kad Lietuvoje apskritais akmenimis būtų draudžiama grįsti gatves.

17. Gatvės grindimas. 1931 m. Marijampolės muziejaus fotografija²⁷

18. Gatvės grindimas Panevėžyje, XX a. 4 deš.²⁸

²⁷ Vaidas Petrulis. Lietuvos miestų ir miestelių modernizacija: Marijampolė. <https://www.bernardinai.lt/2020-04-06-lietuvos-miestu-ir-miesteliu-modernizacija-marijampole/>

²⁸ Emilija Juškienė. Nuo akmenų grindinio iki asfalto. <https://aina.lt/nuo-akmenu-grindinio-iki-asfalto/>

19. Miestelio aikštė 1941 m., II Pasaulinio karo pradžioje

20. 1941 sudegė 30 sodybų miestelio centre ir 10 sodybų vakariniame pakraštyje²⁹.

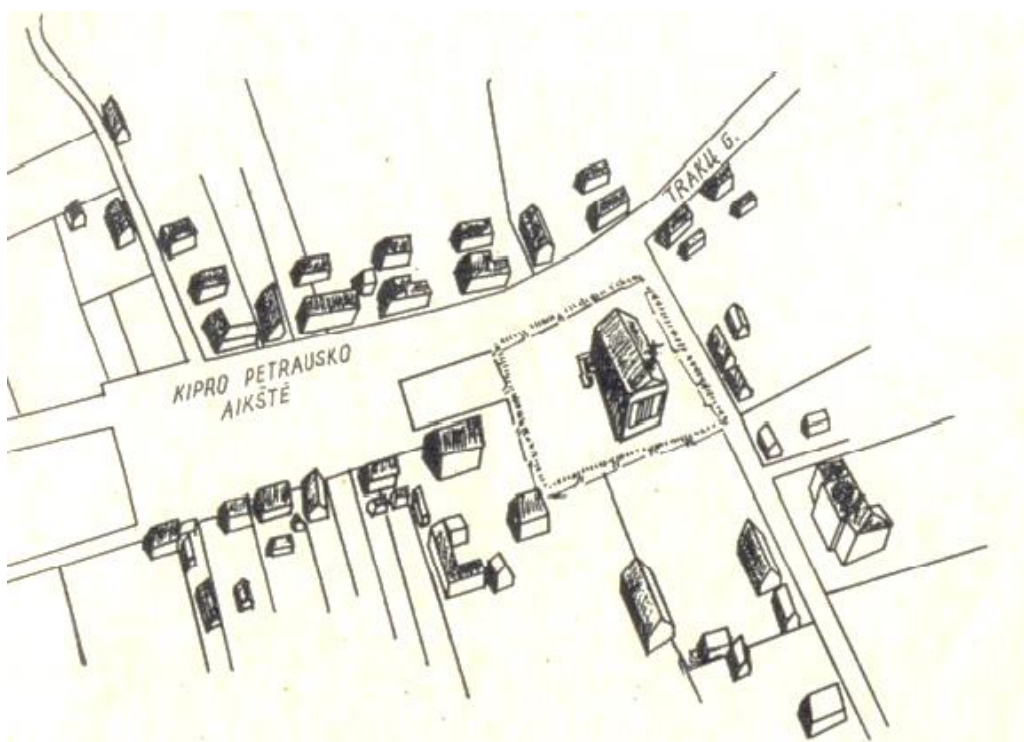
²⁹ Kultūros paminklų enciklopedija - Rytų Lietuva II tomas 1998.

21. Gaisras Onuškyje, 1941 m.

1. 1942 m. tikrosios būklės plano fragmentas

23. 1942 m. centrinės dalies aksonometrinis vaizdas

24. Aikštės kraštinė II Pasaulinio karo pabaigoje³⁰

³⁰ <http://www.oper-1974.livejournal.com/>, taip pat - <https://www.miestai.net/forumas/forum/bendrosios-diskusijos/miestai-ir-architekt%C5%ABra/ma%C5%BEi-miestai-ir-miesteliai/13125-onu%C5%A1kis-miestelis-trak%C5%B3-r/page2>

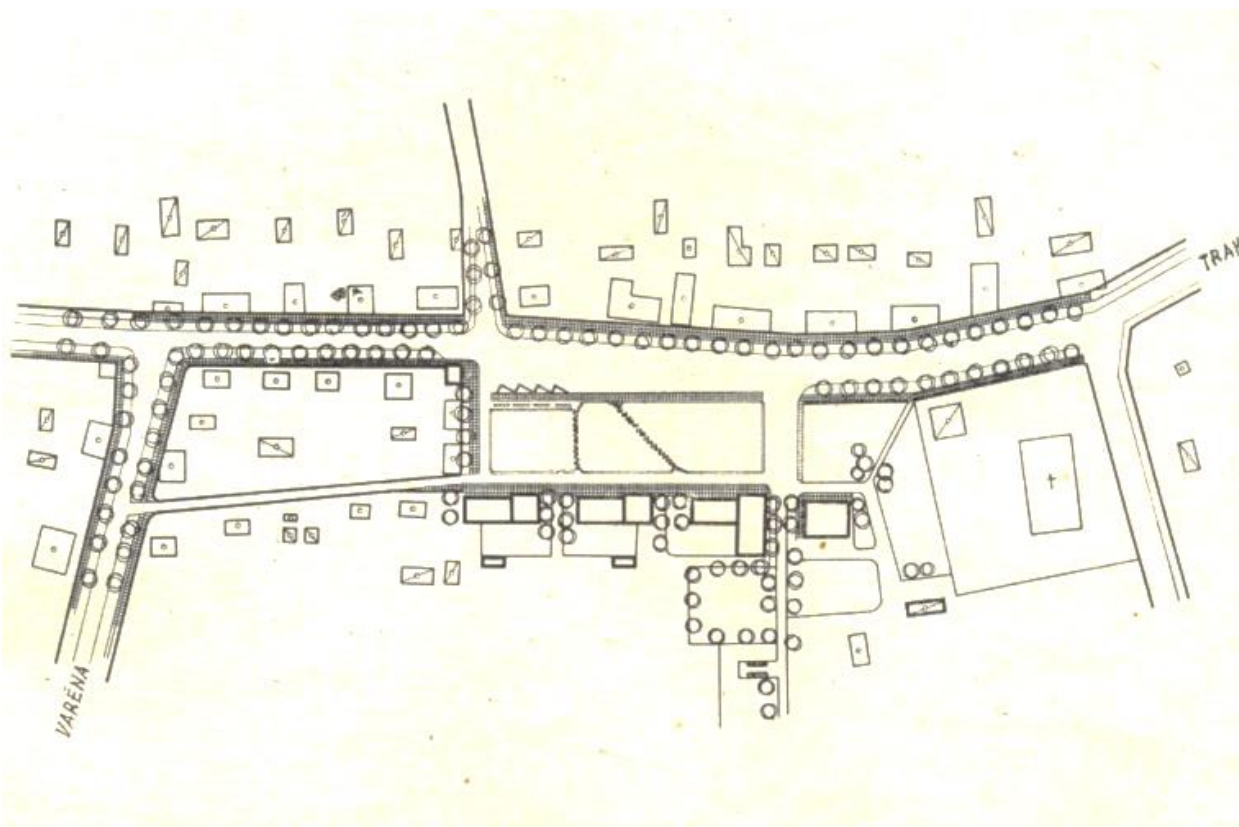

25. *Ligoninė, 1959 m*³¹.

Aikštė buvo baigta grįsti 1938 metais, kartu įrengti šaligatviai. Deja, per karą netoli aikštės buvę namai nukentėjo, kai kurie buvo nugriauti.

Po karo miestelis tapo kolūkio centrine gyvenviete ir jau V deš. ėmė gana sparčiai atskurti. Atstatyti mediniai per karą apdegę namai prie aikštės. Po karo Aikštės pietvakarių kampe buvęs akligatvis virto Trumpąja gatve. Aikštės forma ir anksčiau susidariusios gatvių trasos nebuvo keičiamos. Miesteliocentras buvo gana tankiai užstatytas. Pagal 1966 m. Miestelio centro planavimo projektą aikštės pietrytiniame krašte buvo numatytas visuomeninis centras – prieš tai ten stovėjo mediniai vieno aukšto namai. Vietoj jų buvo planuojama pastatyti kultūros namus, prekybos centrą, valgyklą, buitinio aptarnavimo centrą. Šiaurės vakariniame aikštės kampe planuota nugriauti laikiną valgyklą, kuri buvo įrengta iškart po karo, ir vietoj jos pastatyti paviljoną keleiviams. Daugiau jokių naujų pastatų palei aikštę nebuvo suplanuota.

³¹ Dok. F. "Tarybų Lietuva" Nr. 39, LCVA filmų saugykla

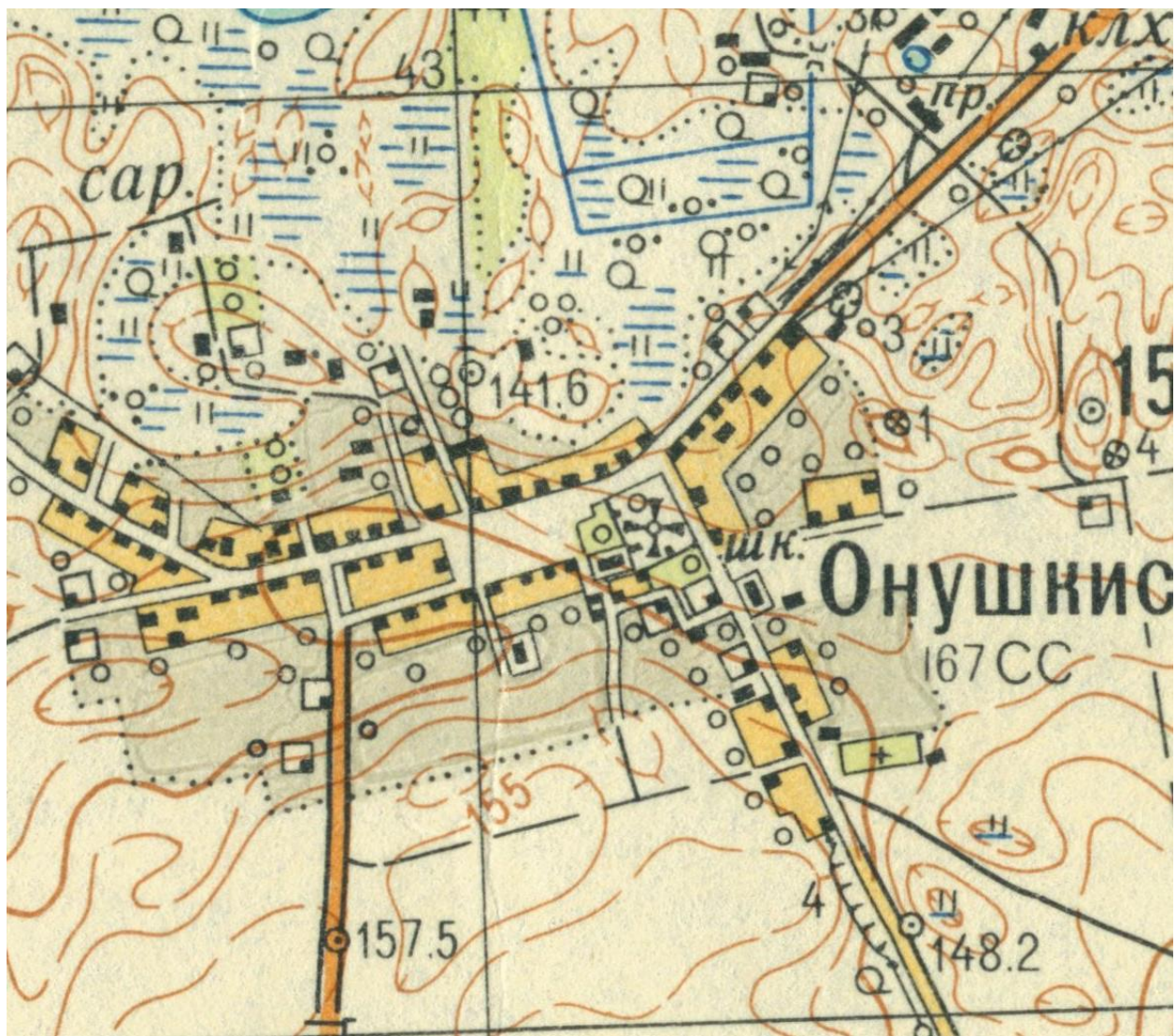

26. 1966 m. Centrinės dalies išplanavimo Projektas

Onuškio centrą su svarbiausiomis įstaigomis buvo numatyta kurti prie aikštės. Pagal šį projektą aikštės gale buvo pastatytas keleivių paviljonas. Tačiau kiti sklypai buvo užstatyti sodybiniais namais, ir visuomeniniai pastatai čia nebuvo statomi.

XX a. antroje pusėje Onuškio teritorija išsiplėtė, tačiau miestelio centrinė dalis beveik nepasikeitė, nes ten statyti daugiausia mediniai tradicinių architektūrinių formų pastatai. Aplink aikštę šis vaizdas išlikęs pakankamai gerai. Vienas stambesnio tūrio pokarinis parduotuvės pastatas šiaurės rytinėje aikštės dalyje savo formomis ir medžiagiškumu nedisonuoja su gretimais pastatais.

Pati aikštės erdvė išlikusi tuščia, vietoje joje buvusio veikiančio šulinio mediniu rentiniu šiuo metu įrengtas dekoratyvinis šulinys (autorius skulptorius Juozas Lebednykas). Aikštės centre stovėjo pavėsinė vaidinimams. Iki 1978 m. akmenimis grįsta gatvė iš aikštės vingiuojanti pro bažnyčią į kapinių pusę, remontuojant kelius padengta asfaltu. Parkelyje ant apvalaus postamento - Šv. Roko skulptūra (skulptorius Juozas Lebednykas), 2004 m.

27. 1960 m. Sovietų Sąjungos kariuomenės genštabo žemėlapis fragmentas

2. Aikštės vaizdas nuo Trumposios gatvės, 1981 m.³²

29. Aikštės šiaurės vakarų šonas, 1981 m.³³.

³² A. Baliulio fotografija, Lietuvos TSR urbanistikos paminklai, 7 t., 1984

³³ Taip pat

30.3. Pietvakarinis aikštės kampas, 1981 m. ³⁴

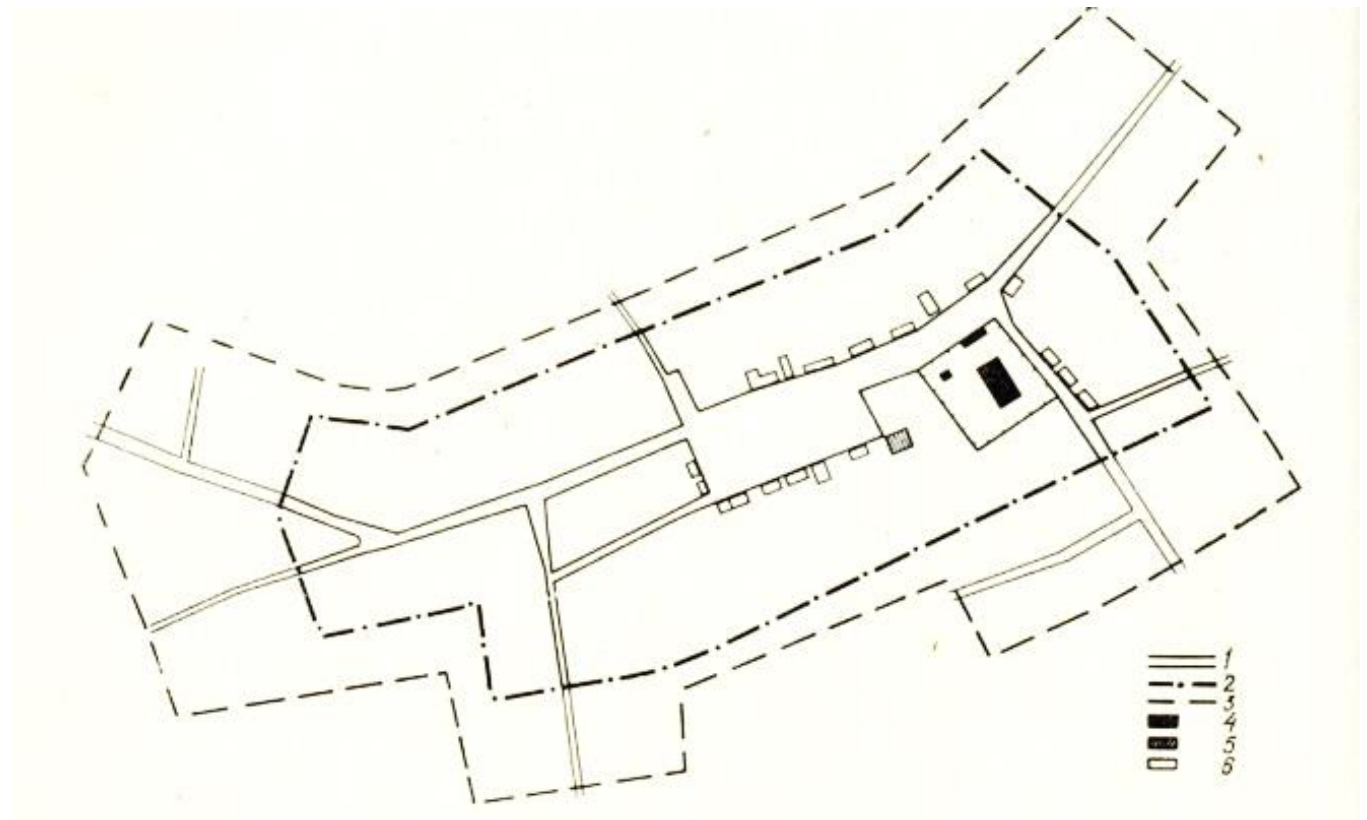
Dabartinę formą Onušio aikštė įgijo XX a. pradžioje. Jos viena kraštinė – pagrindinė miestelio gatvė, kurioje aikštė atsirado XVI a. pabaigoje. Visas Onušio planas, gatvių tinklo struktūra susiformavo dar XVII a. pirmoje pusėje ir išliko nepakitęs.

Aikštės forma, iš pradžių buvusi ne visai taisyklinga. Paskutinis aikštės formos pasikeitimas įvyko po XX a. pradžios gaisro. Nuo tada aikštės forma išliko nepakitusi. Aikštės kraštinių užstatymas, ėmė formuotis pastačius aikštės dominante tapusią bažnyčią XIX a. 3 deš. Aikštės vaizdas - užstatymas ir danga galutinai susiformavo XX a. pirmojoje pusėje (vėlesni pasikeitimai aikštės užstatymui didelės įtakos neturėjo). Aikštės pakraščiuose – jos perimetru - esantys želdynai suformuoti po Antrojo pasaulinio karo.

Aikštė, skirtingai nuo daugumos Lietuvos miestelių, nuo atsiradimo iki šių dienų, liko linijinio plano esmine dalimi, nes nesikeitė centrinės gatvės trasa. Pati aikštės forma nuo XVI a. pasikeitė nedaug.

³⁴ A. Baliulio fotografija, Lietuvos TSR urbanistikos paminklai, 7 t., 1984

Pagal prof. Algimanto Miškinio sudarytą miestelio urbanistikos paminklo schemą matyti, jog turi būti saugoma aikštės forma, grindinys, želdiniai aikštės pakraščiuose bei mediniai miesteliui būdingi pastatai aplink aikštę. Perimetrinis aikštės užstatymas labai svarbus, todėl nauji pastatai aikštėje turėtų būti statomi pagal aikštės perimetrą, ne didesni nei dviejų aukštų.

31. A. Miškinio sudaryta urbanistikos paminklo schema³⁵1980 m.

³⁵ Lietuvos TSR urbanistikos paminklai, 7 t., 1984

Išvados

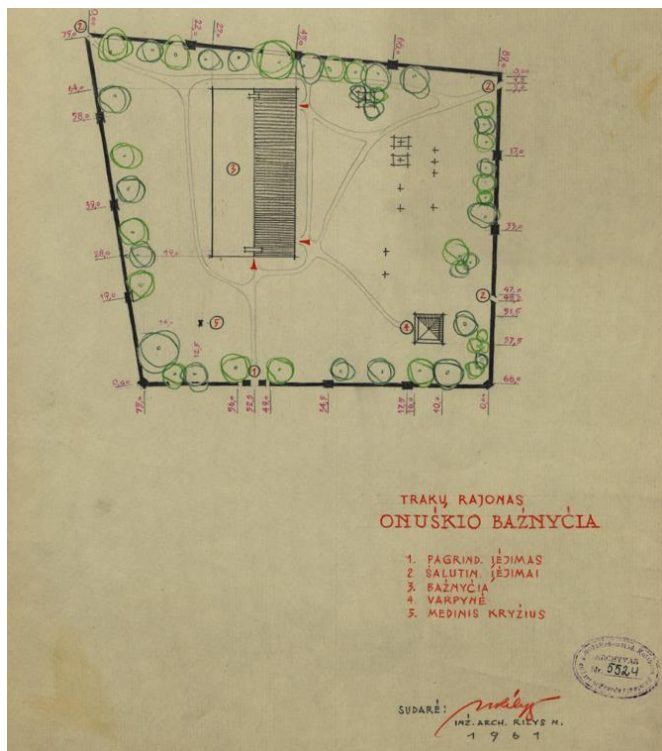
Miestelio gatvių tinklas, aikštės planas ir jos turinė erdvinė kompozicija, užstatymo fragmentai, viso miestelio panorama liudija apie senųjų laikų svarbą. Čia vyko turgūs, apie aikštę mediniuose namuose kūrėsi ir smulkia prekyba vertėsi žydai.

Turgaus aikštė Onuškyje galėjo atsirasti jau XVI a. pabaigoje. Aikštės forma nuo XVI a. pasikeitė nedaug. Aikštės perimetru išsirikiavę namai – vieno- dviejų aukštų, mediniai. Mūrinė tik bažnyčia, buvę parapijos namai (dab. slaugos ligoninė) ir XX a. antroje pusėje pastatytas parduotuvės pastatas. Pastatas buvo derinamas prie parapijos namų raudonų plytų mūro, tačiau šioje vietoje buvo suardytas istorinis valdų suskirstymas – čia į vieną didelę buvo sujungtos kelios buvusios miestelėnų valdos.

Aikštės kraštinių užstatymas, ėmė formuotis pastačius aikštės dominante tapusią bažnyčią XIX a. 3 deš. Aikštės užstatymas ir danga galutinai susiformavo XX a. pirmojoje pusėje Aikštės pakraščiuose – jos perimetru - esantys želdynai suformuoti po Antrojo pasaulinio karo.

Aikštės istorinį urbanistinį vaizdą formuoja medinė vieno-dviejų aukštų miestelio pastatų architektūra, lauko akmenų grindinys bei palei bažnyčią esančios želdinių grupės. Lauko akmenų grindinys, kuris buvo įrengtas XX a. 4 deš. pabaigoje, užima bene didžiausią grįstą išlikusį plotą Lietuvoje. Grindinys buvo klojamas, atsižvelgiant į to laikotarpio ekonomines sąlygas, t.y. įrengti tašytų akmenų grindinį kainavo daug brangiau. Vis dėlto, net tarpukaryje buvo daug abejonių dėl lauko akmenų grindinių patogumo gyventojams.

Papildomos iliustracijos

ONUŠKIS.

Bažnyčią statė 1568 m. J. Naruševičius. Šv. Pilypo ir Jokubo restaur. 1829 m

4. Šventoriaus planas, 1961 m.³⁶

Bažnyčia XX a. antroje pusėje

³⁶ Kultūros paveldo centro dokumentų saugykla

3. Buv. Parapijos namų pastatas iki rekonstrukcijos, 2010 m.³⁷

4 Dabartinis buvusių parapijos namų (dab. Slaugos ligoninė) vaizdas³⁸

³⁷ Aut. M. Rupeikienė

³⁸ Aut. Mantas Dovidaitis, 2019 m.

5. Dabartinis buvusių parapijos namų (dab. Slaugos ligoninė) vaizdas nuo bažnyčios šventoriaus³⁹

6. XX a. II pusės parduotuvės pastatas

³⁹ Aur. Vladas Portapas, 2020 m.

Parduotuvės pastatas

Aikštės grindinys 2004 m.⁴⁰

⁴⁰ Vytautas Stanionis. 2004 m. Lietuvos fotomenininkų sąjunga

Šaltiniai ir literatūra

- Baliulis A. Lietuvos urbanistiniai paminklai 1833 metais .Architektūros paminklai, Vilnius, 1980, t. 6;
- Miškinis A. Lietuvos urbanistikos paveldas ir jo vertybės. Rytų Lietuvos miestai ir miesteliai, Vilnius, 2002, kn. 1;
- Kultūros paminklų enciklopedija. Rytų Lietuva, Vilnius, 1998, t. 2, p. 35–37;
- Baliulis A., Miškinis A. Onuškis, Lietuvos TSR urbanistikos paminklai, Vilnius, 1984, p. 5–32
- Rupeikienė M., Rupeika A. Onuščio valsčiaus sakralinių pastatų ir parapijų trobesių architektūra. Lietuvos Valsčiai: Onuškis. Vilnius, 2017
- Misius K. Onuščio šv. apaštalų Pilypo ir Jokūbo bažnyčia, Elektrėnų dekanato sakralinis paveldas, Vilnius, 2008
- Slownik geograficzny, Warszawa, 1882, t. 3
- Rouba N. Przewodnik po Litwie I Bialejrusi. Wilno
- Kviklys B. Mūsų Lietuva, 1 t.

Archyviniai šaltiniai

- LVIA, f. 604, ap. 3, b. 163
- LVIA, F. 526, Ap. 3, b. 10738,
- LVIA, F. 526, Ap. 3, b. 10385
- LVIA, F. 526, Ap. 3, b. 9540
- LVIA, F. 526, Ap. 8, b. 1290
- LVIA, F. 526, Ap. 8, b. 4473
- LCVA F. 1250, Ap. 4, B. 17/245
- LCVA F. 1250, Ap. 4, B. 17/304

Iliustracijos tekste

1. K. Petrausko aikštė dab. ortofoto žemėlapyje
2. XVI a. pradžios miestelio schema
3. Miestelio žymėjimas LDK žemėlapyje, 1613 m.
4. 1806 m. Onušio dvaro plano fragmentas
5. 1856 m. miestelio ir dvaro planas
6. Kazimieras Šetkievičius ir jo duktė Marija
7. Informacija apie Onušio turgų, 1907 m.
8. Onušis 1915 m. žemėlapyje
9. 1911 m. miestelio schema Onušio dvaro žemių plane
10. Aikštės centre XX a. I pusėje stovėjęs prekybinis pastatas
11. 1924 m. miestelio plano schema
12. Turgaus diena Onuškyje, 1933 m.
13. Miestelio aikštė 1930 m.
14. Dar negrįsta aikštė, 1932 m
15. Trakų gatvė su Šv. apaštalų Pilypo ir Jokūbo bažnyčia. XX a. 4 deš.
16. Apie gatvių grindimą ir akmeninius grindinius tarpukario laikraštyje
17. Gatvės grindimas. 1931 m
18. Gatvės grindimas Panevėžyje, XX a. 4 deš
19. Miestelio aikštė 1941 m., II Pasaulinio karo pradžioje
20. 21. Gaisras 1941 m.
22. 1942 m. tikrosios būklės plano fragmentas
23. 1942 m. centrinės dalies aksonometrinis vaizdas
24. Aikštės kraštinė II Pasaulinio karo pabaigoje
25. Ligoninė 1959 m.
26. 1966 m. Centrinės dalies išplanavimo Projektas
27. 1960 m. Sovietų Sąjungos kariuomenės genštabo žemėlapių fragmentas
- 28-30 Aikštės vaizdai 1981 m.
31. A. Miškinio sudaryta urbanistikos paminklo schema

LIETUVOS RESPUBLIKOS
KULTŪROS MINISTERIJA

**NEKILNOJAMOJO KULTŪROS PAVELDO
APSAUGOS SPECIALISTO
KVALIFIKACIJOS ATESTATAS**

2021-04-29 Nr. 0842
(data)

Indrė Baliulytė

(atestuoto specialisto vardas, pavardė)

Paveldosaugos (specialioji) ekspertizė – tvarkybos darbų projektų.
Paveldosaugos (specialioji) ekspertizė – nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo,
pagal reikšmingumą lemiantį vertingųjų savybių pobūdį ar jų derinį:
etnokultūrinio, istorinio, urbanistinio, memorialinio

(nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos veikla (-os) ir specializacija (-os))

Lietuvos Respublikos kultūros ministras

(parašas)

Simonas Kairys

(vardas ir pavardė)

A 0842

STATYBOS PRODUKCIJOS
SERTIFIKAVIMO CENTRAS

Valstybės įmonė Statybos produkcijos sertifikavimo centras, įmonės kodas 110068926, Linkmenų g. 28, LT-08217 Vilnius

KVALIFIKACIJOS ATESTATAS

Nr.16508

Renata Skemundrienė

Suteikta teisė eiti ypatingojo statinio projekto vadovės, ypatingojo statinio projekto vykdymo priežiūros vadovės ir ypatingojo statinio statybos techninės priežiūros vadovės pareigas.

Statiniai: gyvenamieji ir negyvenamieji pastatai, inžineriniai tinklai (vandentiekio; šilumos; nuotekų šalinimo; ryšių: kolektoriai, bokštai, stiebai), susisiekimo komunikacijos (gatvės), sporto paskirties inžineriniai statiniai, taip pat minėti statiniai, esantys kultūros paveldo objekto teritorijoje, jo apsaugos zonoje, kultūros paveldo vietovėje.

Direktorius

Valdemaras Gauronskis

20172

Išduotas 2018 m. balandžio 9 d.

Pirmą kartą išduotas 2005 m. gruodžio 7 d.

Kvalifikacijos atestatų registras skelbiamas www.spsc.lt

LIETUVOS RESPUBLIKOS
KULTŪROS MINISTERIJA

NEKILNOJAMOJO KULTŪROS PAVELDO APSAUGOS SPECIALISTO KVALIFIKACIJOS ATESTATAS

2019-11-07 Nr. 0479
(data)

Renata Skemundrienė

(atestuoto specialisto vardas, pavardė)

Tvarkybos darbų projektų rengimas ir vadovavimas projektavimui – architektūrinio paveldo inžinerinės dalies (konstrukcijų) tvarkybos darbų projektavimas;

Tvarkybos darbų projektų vykdymo priežiūra ir vadovavimas tvarkybos darbų projektų vykdymo priežiūrai – tvarkybos darbų projektų sprendinių įgyvendinimo priežiūra

(nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos veikla (-os) ir specializacija (-os))

Lietuvos Respublikos kultūros ministras

(parašas)

Mindaugas Kvietkauskas

(vardas ir pavardė)

A 0479